

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

MARIUS-CRISTIAN NEACȘU

GEOGRAFIE

Manual pentru clasa a VII-a

EDITURA CD PRESS
www.cdpress.ro

Acest manual școlar este proprietatea Ministerului Educației Naționale.
Manualul a fost aprobat prin ordinul ministrului educației naționale nr. 5103/03.09.2019.
Acest manual școlar este realizat în conformitate cu programa școlară
aprobată prin OM nr. 3393/28.02.2017.

116.111 – numărul
de telefon de asistență
pentru copii

MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE

MARIUS-CRISTIAN NEACȘU

GEOGRAFIE

Manual pentru clasa a VII-a

EDITURA CD PRESS
www.cdpress.ro

GEOGRAFIE. Manual pentru clasa a VII-a

Editor: dr. Costin DIACONESCU

Concept editorial: Simona DOBRESCU

Redactor: Mihaela STĂNESCU

Layout, tehnoredactare: Clara ARUȘTEI

Consultant cartografie: Ioan-Andrei VODĂ-MARC

Coordonator tehnic și IT: Răzvan SOCOLOV

Referenți de specialitate:

Prof. univ. dr. **Gheorghe Vlăsceanu**,

Academia de Studii Economice București;

Prof. dr. gr. I **Gelu Hanganu**,

Colegiul Național „Mihai Viteazul” Ploiești

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

NEACȘU, MARIUS CRISTIAN

Geografie : manual pentru clasa a VII-a /
Marius-Cristian Neacșu. - București : CD Press,
2019

ISBN 978-606-528-461-6

91

© Copyright CD PRESS 2019

Această lucrare, în format tipărit și electronic, este protejată de legile române și internaționale privind drepturile de autor, drepturile conexe și celelalte drepturi de proprietate intelectuală. Nicio parte a acestei lucrări nu poate fi reprodușă, stocată ori transmisă, sub nicio formă (electronic, fotocopiare etc.), fără acordul expres al Editurii CD PRESS.

Editura CD PRESS

București, str. Logofătul Tăutu nr. 67, sector 3, cod 031212

Tel.: 021.337.37.17, 021.337.37.27, 021.337.37.37 Fax: 021.337.37.57

e-mail: office@cdpress.ro • www.cdpress.ro • Editura CD PRESS

Comenzi:

 manuale@cdpress.ro • 021.337.37.37

 www.cdpress.ro

Studii de caz: extrase din jurnale de călătorie
ALIN TOTOREAN: *Etiopia – Viața ca la începuturile omenirii; India. Mongolia – Apa. Lux sau calamitate?*;
Singur în Atacama; Explorator prin Australia;
dr. ȘTEFAN GHEORGHIU – *Viața în deșert*

Credite foto/ilustrații:

Dreamstime, Wikimedia Commons, arhiva CD PRESS

Credite video:

Dreamstime, Videoblocks, Audioblocks.

Inspectoratul Școlar al Județului/Municipiului .....

Școala/Colegiul/Liceul .....

ACEST MANUAL A FOST FOLOSIT DE:

Anul	Numele elevului	Clasa	Anul școlar	Aspectul manualului*	
				format tipărit	
				la primire	la predare
1					
2					
3					
4					

*Pentru precizarea aspectului manualului se va folosi unul dintre următorii termeni: **nou, bun, îngrijit, neîngrijit, deteriorat.**

• Cadrele didactice vor verifica dacă informațiile înscrise în tabelul de mai sus sunt corecte.

• Elevii nu vor face niciun fel de însemnări pe manual.

EDITURA CD PRESS
www.cdpress.ro

REVISTE • CARTE ȘCOLARĂ •
MANUALE DIGITALE • DOTĂRI ȘCOLARE

Prima alegere în domeniul produselor și al proiectelor
educaționale românești de calitate pentru școală și familie

Scanează codul și consultă catalogul
complet de titluri al Editurii CD PRESS.

Cuprins

Prezentarea manualului | **4**

Studiul Geografiei de clasa a VII-a sau ... De ce acolo? | **6**

Cunoștințe. Abilități. Valori. Competențe generale și specifice | **8**

Unitatea 1. EXPLORĂM ASIA | **10**

- Poziția geografică | **12**
- Relieful – caracteristici generale, unități majore. Munții Himalaya | **14**
- Hidrografia – caracteristici generale. Fluvii și lacuri | **16**
- Diferențieri climatice. Musonii | **18**
- Contraste biogeografice | **20**
- Elemente de diversitate umană (etnică, lingvistică, confesională, culturală) | **22**
- Harta politică și marile aglomerări umane | **24**
- Resursele naturale | **26**
- Activitățile economice. Contraste economice regionale | **28**

Studii de caz:

- Asia în lumea contemporană | **30**
- India. Mongolia. Particularități geografice | **32**

Recapitulare. Evaluare | **34**

Unitatea 2. EXPLORĂM AFRICA | **36**

- Poziția geografică – simetrie latitudinală | **38**
- Relieful – caracteristici generale. Riftul african | **40**
- Hidrografia, clima și biogeografia – caracteristici generale | **42**
- Specificul demografic | **44**
- Harta politică și marile orașe | **46**

Studii de caz:

- Problemele Africii în lumea contemporană | **48**
- Sahara | **50**
- Etiopia. Particularități geografice | **52**

Recapitulare. Evaluare | **54**

Unitatea 3. EXPLORĂM AMERICA DE NORD ȘI AMERICA DE SUD | **56**

- Poziția geografică | **58**
- Relieful – caracteristici generale. Sistemul muntos cordiliero-andin | **60**
- Hidrografia – caracteristici generale. Fluvii și lacuri | **64**
- Diferențieri climatice și biogeografice | **66**
- Elemente de diversitate umană (etnică, lingvistică, confesională, culturală) | **68**
- Harta politică și contraste teritoriale între state | **70**
- Forme de aglomerare urbană | **72**
- Diferențieri economice regionale | **74**

Studiu de caz:

- Chile. Particularități geografice | **76**

Recapitulare. Evaluare | **78**

Unitatea 4. EXPLORĂM AUSTRALIA, OCEANIA ȘI ANTARCTICA | **80**

- Australia – caracterizare geografică generală | **82**
- Oceania – particularități geografice | **84**
- Antarctica – elemente de identitate geografică | **86**

Studiu de caz:

- Unicitatea biogeografică australiană | **88**

Recapitulare. Evaluare | **90**

Unitatea 5. ELEMENTE DE GEOGRAFIA MEDIULUI ÎNCONJURĂTOR | **92**

- Componentele mediului înconjurător și relațiile dintre acestea | **94**
- Degradarea mediului înconjurător, o problemă a lumii contemporane. Schimbări globale ale mediului | **96**

Recapitulare. Evaluare | **98**

Recapitulare finală | **100**

Evaluare finală | **102**

Prezentarea manualului

Manualul pe care îl citești acum conține informații **corecte** din punct de vedere științific (validate de comunitatea științifică internațională) și **actuale** la momentul aprobării sale. Lumea din jurul nostru este însă în continuă schimbare, de aceea te încurajăm să verifici informațiile foarte dinamice (legate de evoluția populației unui stat sau de un anumit fenomen aflat în desfășurare) cu ajutorul profesorului tău de *Geografie*. Din același motiv, anumite clasificări pot varia ușor în funcție de sursă, pentru că sunt interpretări sociale ale unor fenomene naturale sau umane fără granițe precise.

Manualul tău respectă reglementările din **programa școlară** aprobată de Ministerul Educației Naționale pentru disciplina *Geografie*, clasa a VII-a. Printre altele, parcurgerea sa te va ajuta să dobândești cunoștințe,

abilități și valori similare cu cele ale altor elevi de aceeași vârstă cu tine din România și din întreaga lume.

Deoarece **competențele cheie ale viitorului** nu sunt legate de memorare, ci de **creativitate, rezolvarea de situații-problemă, de gândire critică, autonomie**, dar și de **abilitatea de a lucra în echipă**, acest manual este diferit de variantele clasice folosite în trecut.

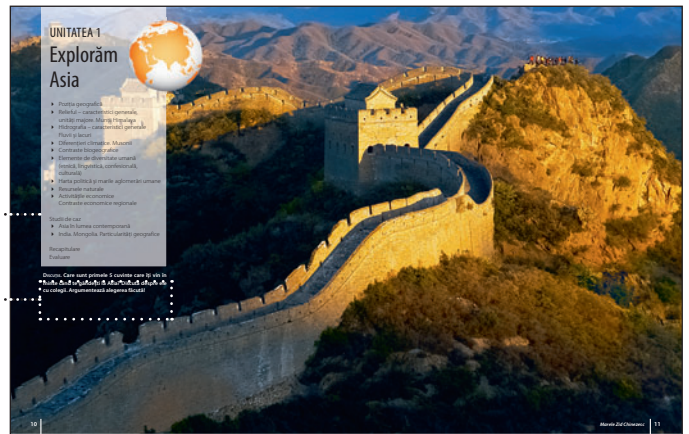
Unități de învățare/Domenii de conținut

În acest an școlar vei studia *Geografia continentelor extraeuropene* și câteva elemente de *Geografia mediului înconjurător*, în cadrul a cinci mari unități de învățare:

1. Explorăm Asia;
2. Explorăm Africa;
3. Explorăm America de Nord și America de Sud;
4. Explorăm Australia, Oceania și Antarctica;
5. Elemente de geografia mediului înconjurător.

Planul unității de învățare

Discuție/Dezbateri

Lecții/Conținuturi

Ca **noutate**, conceptul acestui manual include gruparea și prezentarea conținuturilor (lecțiilor) pe pagina din stânga, sub forma unui **text ușor de parcurs**, care se citește unitar. Acest **stil este consecvent**, se păstrează în întreg manualul, care poate fi citit ca o poveste sau ca un jurnal de călătorie. **Noțiunile cheie** ale fiecărui text sunt evidențiate grafic.

Textul lecției este **introdus de întrebări-cheie**, atent selectate și evidențiate grafic, care te ajută să intri în atmosfera lecției, să înțelegi mai bine noțiunile prezentate, direcționează discuția asupra unui subiect care merită investigat mai în detaliu la fiecare etapă a lecției, reprezintă un mod de auto-evaluare a înțelegerii textului și un mod de a crea legături între discipline, de a ierarhiza și a descoperi nuanțe ale unor aspecte importante ale lecției. Conținuturile sunt abordate din perspectiva competențelor specifice.

Întrebări-cheie

Textul lecției

Marcaj care indică prezența a cel puțin unui tip de AMII pe pagina dublă deschisă a manualului digital.

Activități (aplicații)

Hărți, ilustrații, elemente grafice

Studii de caz

Fiecare unitate include unul sau mai multe studii de caz. Acestea te vor ajuta să înțelegi mai bine realitatea geografică a unei regiuni și să îți exersezi abilitățile de gândire logică, autonomie, cercetare (identificare și selecție a unor surse credibile, analiză, interpretare de date).

Introducere în studiul de caz

India, Mongolia
Particularități geografice

În funcție de localizarea și caracteristicile climatice, geografice, hidrografice și geologice, aceste două țări prezintă caracteristici diferite. În India, clima este în general caldă și umedă, în Mongolia este rece și uscată. În India, relieful este înalt și variat, în Mongolia este înalt și plat. În India, râurile sunt în general permanente, în Mongolia sunt sezoniere. În India, populația este mare și densă, în Mongolia este mică și puțin densă.

APA - LUX SAU CALAMITATE?
Kerala (India) și Govi-Altay (Mongolia)

India este o țară mare, cu o populație de peste 1,2 miliarde de locuitori. Este o țară tropicală, cu o climă caldă și umedă. Râurile sunt în general permanente și abundante. În Kerala, India, se găsește o regiune bogată în apă, cu râuri și lacuri. În Mongolia, Govi-Altay este o regiune aridă, cu puține râuri și lacuri. Apa este o resursă prețioasă în această regiune.

Concluzii
Diferențele climatice și geografice dintre India și Mongolia sunt evidente. În India, clima este caldă și umedă, în Mongolia este rece și uscată. În India, relieful este înalt și variat, în Mongolia este înalt și plat. În India, râurile sunt în general permanente, în Mongolia sunt sezoniere. În India, populația este mare și densă, în Mongolia este mică și puțin densă.

• Cerințele studiului de caz

• Document bazat pe realitatea din teren

Studiul de caz prezintă o **situație-problemă** reală și modul în care a fost analizată și evaluată aceasta, pentru a propune soluții viabile. Studiul poate evalua eficacitatea soluțiilor prezentate și propune soluții alternative. *Cum a reușit comunitatea să soluționeze problema X? De ce funcționează/nu funcționează soluția Y?*

La fiecare dintre studiile de caz prezentate în manual, te invităm să răspunzi la întrebări și să urmezi **etapele**:

- Pasul 1.** Identifică o situație-problemă, care poate fi abordată din perspectivă geografică. Adună informații din surse credibile (articole din publicații reputeate, pagini oficiale ale unor instituții etc.).
- Pasul 2.** Prezintă pe scurt problema identificată și explică de ce este importantă pentru comunitate.
- Pasul 3.** Propune o posibilă soluție și modul de aplicare. Evaluează modul în care comunitatea a reușit să soluționeze problema.
- Pasul 4.** Realizează o schemă a rezultatelor și evaluează eficacitatea soluției.

Recapitulare/Autoevaluare

Pentru a te ajuta să **îți monitorizezi progresul**, manualul include și alte instrumente, cum ar fi **testele de autoevaluare**, distribuite unitar pe parcursul său. Activitățile de învățare din cadrul lecțiilor, temele pentru portofoliu și evaluările, în general, sunt gândite să includă întrebări care fac referire la **viața de zi cu zi**.

Evaluările de la sfârșitul fiecărei unități de învățare și cea finală sunt organizate și adaptate după modelele subiectelor de la olimpiada de geografie (diverse etape), al testelor de la examinările naționale și al celor standardizate internațional de tip PISA.

Toate evaluările (de la sfârșitul fiecărei unități și cea finală) au barem de notare, răspunsuri și sugestii de rezolvare.

• Schemă de recapitulare

Recapitulare

Recapitulare este un instrument care te ajută să îți monitorizezi progresul și să îți consolidezi cunoștințele. Este o activitate de învățare care te ajută să îți amintești ceea ce ai învățat și să îl aplici în viața de zi cu zi.

Obiectivele
• Revizuirea cunoștințelor învățate în cadrul lecțiilor.
• Consolidarea înțelegerii și aplicarea în viața de zi cu zi.
• Identificarea lacunelor de cunoștințe și corectarea acestora.

Evaluare

Evaluarea este un instrument care te ajută să îți măsoari nivelul de cunoștințe și să îți dai seama de progresul tău. Este o activitate de învățare care te ajută să îți amintești ceea ce ai învățat și să îl aplici în viața de zi cu zi.

Obiectivele
• Măsurarea nivelului de cunoștințe și înțelegere.
• Identificarea lacunelor de cunoștințe și corectarea acestora.
• Motivarea și încurajarea pentru învățare.

Autoevaluare

Autoevaluarea este un instrument care te ajută să îți măsoari nivelul de cunoștințe și să îți dai seama de progresul tău. Este o activitate de învățare care te ajută să îți amintești ceea ce ai învățat și să îl aplici în viața de zi cu zi.

Obiectivele
• Măsurarea nivelului de cunoștințe și înțelegere.
• Identificarea lacunelor de cunoștințe și corectarea acestora.
• Motivarea și încurajarea pentru învățare.

Manualul digital

Descoperă în **variante digitală** a manualului activități multimediale interactive de învățare (AMII) legate de tema lecției. Acestea sunt evidențiate în varianta digitală și în cea tipărită prin simboluri distincte.

STATICE

ANIMATE

INTERACTIVE

Hărți, ilustrații, fotografii, planșe didactice

Filme ilustrative cu valoare explicativă, didactică

Jocuri și exerciții

Studiul *Geografiei* de clasa a VII-a sau... *De ce acolo?*

Ce este geografia? Ce metode de analiză (investigație) folosesc geografii? Cum gândești când gândești geografic?

Anul acesta vei studia geografia *Lumii* în care trăim – adică a celorlalte continente în afara Europei (pe care ai studiat-o în clasa a VI-a), și anume: Asia, Africa, America de Nord și de Sud, Australia, puzderia de insule pacifice – Oceania – și continentul de la Polul Sud, acoperit de gheață.

Ce este geografia?

În termeni simpli, *Geografia* este știința despre Pământ ca planetă. Este știința care studiază un loc sau altul și care te poate ajuta să înțelegi de ce acestea sunt diferite. De ce oamenii din alte locuri sunt diferiți? După ce ai înțeles cum să gândești, cum să interpretezi un loc, geografia te învață cum să-l organizezi. Și astăzi ne uimesc orezăriile din China agățate sub formă de terase de versanții munților sau marile orașe ale lumii.

Trăim într-o lume globală acum și călătorim din ce în ce mai mult. Ne întâlnim cu oameni care vin din alte țări, din alte locuri, din alte culturi, diferite de a noastră.

A purta o conversație, a interacționa cu un om dintr-o altă țară, fără a ști nimic despre țara respectivă, este ca și cum ai încerca să traduci un text într-o limbă străină pe care nu o cunoști (pentru fiecare cuvânt ar trebui să te uiți în dicționar, dar până la a formula o propoziție coerentă ..., adică a înțelege cum gândește omul respectiv, e mult mai mult).

De asemenea, așa cum îți cunoști propriul corp (spre exemplu, că inima este în stânga, ficatul în dreapta ..., bicepsii, tricepsii ...), tot așa este necesar să știi câte ceva despre lumea care te înconjoară, să cunoști și, mai mult, să înțelegi planeta pe care calci, să ai idei despre diversitatea lumii, care o face atât de frumoasă. Astfel, așa cum ai abilitatea de a citi „harta” propriului corp, fără a fi medic, tot așa trebuie să poți citi și interpreta *harta Lumii*, fără să fii neapărat geograf.

A ști ceva despre locul sau despre cultura locului din care vine un om înseamnă să înțelegi cum gândește, să ai un atu într-o negociere sau, pur și simplu, să ai mai multă încredere în tine într-o banală conversație.

Ce metode de analiză (investigație) folosesc geografii?

Care este primul lucru care îți vine în minte când auzi sintagma „geografie”? Probabil, o *hartă* ... Harta îți poate aduce întreg Pământul în fața ochilor și ai putea avea, astfel, o imagine de ansamblu asupra planetei.

De pildă, simpla poziție geografică a unui loc (diferită de cea a oricărui alt loc) îți poate spune multe: o anumită latitudine (care oferă informații despre zona climatică în care se află locul respectiv, de unde poți deduce, mai departe, tipul de vegetație care ar putea să se dezvolte, animalele care trăiesc acolo, un anumit specific uman etc.) și o anumită longitudine (de unde îți poți da seama care este ora locală).

O întrebare pe marginea unei fotografii cu un anumit peisaj poate dezvălui factori geografici care „nu se văd”, dar sunt acolo. Nu vezi temperatura, dar îi poți vedea efectele. O pădure îți poate da indicii despre cantitatea minimă de precipitații și continuitatea lor de-a lungul anului.

Un mare filozof german, Immanuel Kant (1724-1804), a formulat două întrebări „geografice”: **unde** și **de ce acolo?** Manualul te provoacă oferindu-ți astfel de întrebări, dar ești încurajat să formulezi și altele. Răspunzând la ele, vei învăța să faci o analiză (investigație) geografică.

Urmărește *studiile de caz* din manual. Sunt „cazuri” reale, situații-problemă. Analizează și evaluează aceste cazuri diferite, identifică problemele, oferă soluții. Gândește geografic.

Cum gândești când gândești geografic?

A *gândi geografic* este fundamental, uneori și vital: în timpul tsunami-ului din Indonezia (2018), o fetiță a văzut că apa se retrage și a înțeles că va urma un val uriaș (*tsunami*), deoarece învățase la școală despre acest lucru, la ora de geografie. A alertat oamenii de pe plajă și unii au apucat să se salveze.

Ce înseamnă a gândi geografic?

- a gândi *local* – geografii înțeleg de ce un *loc* este unic pe planetă. Felul în care arată un loc este rezultatul interacțiunii unor factori fizico-geografici (relief, climă, ape, vegetație, faună, soluri), factori care determină un anumit specific natural. Acest specific natural imprimă comunității umane un anumit comportament și o anumită atitudine față de mediul geografic respectiv, de unde derivă, mai departe, activități economice specifice. Acestea modifică spațiul geografic inițial, imprimând o notă distinctă locului. Factorii geografici sunt aceiași pe întreaga planetă, dar combinația dintre ei este întotdeauna unică, la nivel local.

- a gândi *regional* – geografii înțeleg de ce o *regiune* are un anumit specific, diferit de altele. De ce asiaticii au o mentalitate diferită față de cea a europenilor, de ce Africa este plină de conflicte și sfâșiată de sărăcie, de ce America Latină are economii în dezvoltare, deși este bogată în resurse de subsol, sunt doar câteva exemple în acest sens. Urmărește *studiile de caz* din manual!

- a gândi *global* – geografii înțeleg cum funcționează întreaga *Lume*, întreaga planetă, ca un „organism” (perspectivă de ansamblu). Astfel, geografii înțeleg *conexiunile* dintre procesele și fenomenele care se desfășoară la suprafața planetei, la diverse scări de percepție, de la nivel local la nivel global.

A *gândi geografic* înseamnă a gândi critic, a avea explicații și posibile răspunsuri la întrebările puse zi de zi, a argumenta și a putea susține o idee. A gândi geografic nu înseamnă a fi o enciclopedie ori un GPS uman, ci a înțelege conexiunile dintre informații, Lumea în care trăiești. De la înțelegere până la toleranță, solidaritate, admirație nu este decât un singur pas. Îndrăznește să-l faci!

Cunoștințe. Abilități. Valori. Competențe generale și specifice

Sugestiile de activități generale de mai jos sunt propuse în **programa școlară** și pot fi folosite pe parcursul lecțiilor. Acestea, alături de activitățile punctuale prezentate la fiecare lecție, te vor ajuta să dobândești cunoștințe, să îți formezi abilități și, în final, un set de valori care să te ghideze în viață. Într-un cuvânt, vei dobândi următoarele competențe generale și specifice:

1. Prezentarea realității geografice, utilizând mijloace și limbaje specifice

1.1. *Precizarea, în cuvinte proprii, a sensului termenilor geografici identificați în contexte diferite*

Activități. Explică realitatea geografică prezentată în lecție, utilizând termeni specifici geografiei. Exprimă opinii privind problematica specifică spațiilor geografice studiate. Identifică termenii și denumirile geografice în diferite surse (lecturi, hărți, material multimedia) și explică semnificația lor. Subliniază rolul pe care îl joacă în viața de zi cu zi.

1.2. *Elaborarea unui text pe o temă geografică dată, utilizând termeni dați*

Activități. Identifică/Explică legături spațiale, cronologice, cauzale și funcționale între diferite elemente, fenomene, procese geografice studiate în cadrul lecției. Construiește un text pe baza informațiilor oferite de hărți, grafice, imagini din cuprinsul lecției sau dintr-un articol pe tema lecției.

2. Raportarea realității geografice spațiale și temporale la reprezentări cartografice

2.1. *Localizarea elementelor geografice pe reprezentări cartografice*

Activități. Fixează pe hartă poziția unor elemente (localități, formațiuni geografice) prezentate în lecție cu ajutorul coordonatelor geografice și al altor repere cartografice. Descrie un traseu parcurs pe o hartă, plecând de la tema lecției.

2.2. *Interpretarea fenomenelor și proceselor geografice pe baza reprezentărilor grafice și cartografice*

Activități. Citește reprezentările convenționale specifice (altitudini, adâncimi, limite, areale, tipuri climatice, zone de vegetație, resurse naturale, activități economice, căi de comunicație etc.) din legenda hărții.

2.3. *Corelarea elementelor și fenomenelor geografice date prin raportare la suporturi grafice și cartografice*

Activități. Utilizează hărți în situații reale (măsurarea distanțelor, stabilirea unor itinerarii, localizarea unor fenomene, procese, evenimente, manifestări, alte situații de interes personal). Corelează realitatea cu procesele și fenomenele geografice reprezentate pe hartă.

3. Studiarea spațiului geografic, realizând conexiuni cu informații dobândite la alte discipline școlare

3.1. Ierarhizarea elementelor cu caracter geografic cu ajutorul instrumentelor TIC/GIS și al elementelor din matematică și științe

Activități. Citește și interpretează grafice și date statistice. Te vor ajuta să înțelegi realitatea înconjurătoare. Folosește programele de calculator pentru a ordona, ierarhiza țări și orașe, de exemplu, în funcție de diverși indicatori (suprafață, populație etc.). Vei înțelege ce înseamnă „mic” sau „mare” și în comparație cu ce.

3.2. Realizarea proiectelor/studiilor de caz utilizând instrumente TIC/GIS

Activități. Realizează un text/referat/lucrare independentă pe tema lecției pe baza datelor accesate pe internet. Verifică-le și cu alte surse! Ilustrează grafic și cartografic textul, utilizând resurse informatice.

3.3. Explicarea diversității naturale, umane și culturale a realității geografice, realizând corelații interdisciplinare.

Activități. Evidențiază rolul unor factori geografici, istorici, sociali în particularizarea caracteristicilor grupurilor umane și a teritoriilor din spațiile geografice studiate în lecție.

3.4. Prezentarea patrimoniului mondial utilizând diverse surse

Activități. Analizează spațiile geografice studiate și prezintă contribuția lor la evoluția civilizației umane. Argumentează! Subliniază rolul important al conservării diversității locale și regionale.

4. Elaborarea unui demers investigativ din perspectiva educației permanente și pentru viața cotidiană

4.1. Utilizarea unor metode de investigare

Activități. Identifică situații-problemă prin observare directă pe teren în comunitatea locală. Stabilește etape în colectarea informațiilor. Prelucreează și interpretează datele primare pentru explicarea realității teritoriale. Confruntă rezultatele cu realitatea din teren. Realizează un text/proiect/scenariu pe problematica investigată/analizată/studiată. Formulează o opinie personală privind evoluția ulterioară a procesului/fenomenului.

4.2. Ierarhizarea elementelor, fenomenelor și proceselor după caracteristicile lor geografice

Activități. Grupează datele obținute (surse de specialitate plus datele obținute direct pe teren) în categorii de componente: abiotice (care țin de litosferă, atmosferă, hidrosferă), biotice (biosferă) și antropice (om și activitățile sale).

4.3. Explicarea relațiilor între grupuri de elemente, fenomene și procese ale mediului geografic

Activități. Stabilește relații cauzale/de intercondiționare între elemente, fenomene și procese geografice. Descrie efectele transformărilor la nivel local, regional sau global.

4.4. Identificarea soluțiilor de protecție a mediului geografic

Activități. Formulează soluții sustenabile pentru rezolvarea unor probleme de mediu, prin analogie cu diverse exemple de bună practică.

UNITATEA 1

Explorăm Asia

- ▶ Poziția geografică
- ▶ Relieful – caracteristici generale, unități majore. Munții Himalaya
- ▶ Hidrografia – caracteristici generale
Fluvii și lacuri
- ▶ Diferențieri climatice. Musonii
- ▶ Contraste biogeografice
- ▶ Elemente de diversitate umană
(etnică, lingvistică, confesională, culturală)
- ▶ Harta politică și marile aglomerări umane
- ▶ Resursele naturale
- ▶ Activitățile economice
Contraste economice regionale

Studii de caz

- ▶ Asia în lumea contemporană
- ▶ India. Mongolia. Particularități geografice

Recapitulare

Evaluare

DISCUȚIE. Care sunt primele 5 cuvinte care îți vin în minte când te gândești la Asia? Discută despre ele cu colegii. Argumentează alegerea făcută!

Poziția geografică

Care sunt principalele paralele care traversează Asia? Ce consecințe decurg de aici? Care sunt bazinele oceanice care delimitează continentul asiatic? Cu ce continente se învecinează?

Asia este cel mai mare (44,6 milioane km², o treime din uscatul planetar) și cel mai populat (4,5 miliarde locuitori, 60% din populația Globului) dintre continentele lumii.

Poziția pe Glob. Limite. Continentul asiatic ocupă, în latitudine, cea mai mare parte din emisfera nordică a planetei, întinzându-se de la Oceanul Arctic (Înghețat) în nord până la Oceanul Indian (sud), iar în longitudine de la Oceanul Pacific (est) și până la Marea Mediterană (vest). Astfel, este delimitat convențional de Europa, prin Munții Ural – Fluviul Ural – Marea Caspică – Munții Caucaz – Marea Neagră – Strâmtoarea Bosfor – Marea Marmara – Strâmtoarea Dardanele – Marea Mediterană.

Paralele importante. Asia este traversată de Ecuator, Tropicul de Nord și Cercul Polar de Nord.

Articulații ale țărmurilor. Asia are țărmurile foarte crestate, cu multe mări mărginașe (Kara, Laptev, Bering, Ohotsk, Galbenă, Chinei de Est, Chinei de Sud, Arabiei etc.), peninsule și multe arhipelaguri. În sud, se găsesc unele dintre cele mai mari peninsule de pe Glob: Peninsula Arabă (cea mai mare), India, Indochina (între India și China), iar în vest Asia Mică. Tot în sud sunt marile arhipelaguri asiatice: Indonezian (peste 20 000 de insule), Filipine, la care se adaugă Arhipelagul Japonez, în est.

1. Joc geografic. Realizează, împreună cu colegii, o excursie virtuală în jurul Asiei. Câștigă cine descoperă primul următoarele elemente geografice: **a.** punctele extreme ale Asiei; **b.** trei mări mărginașe; **c.** cinci insule/arhipelaguri; **d.** trei golfuri.

2. Calculează distanța în grade longitudine dintre extremitățile vestică (26° longitudine estică) și estică (169° longitudine vestică) ale Asiei.

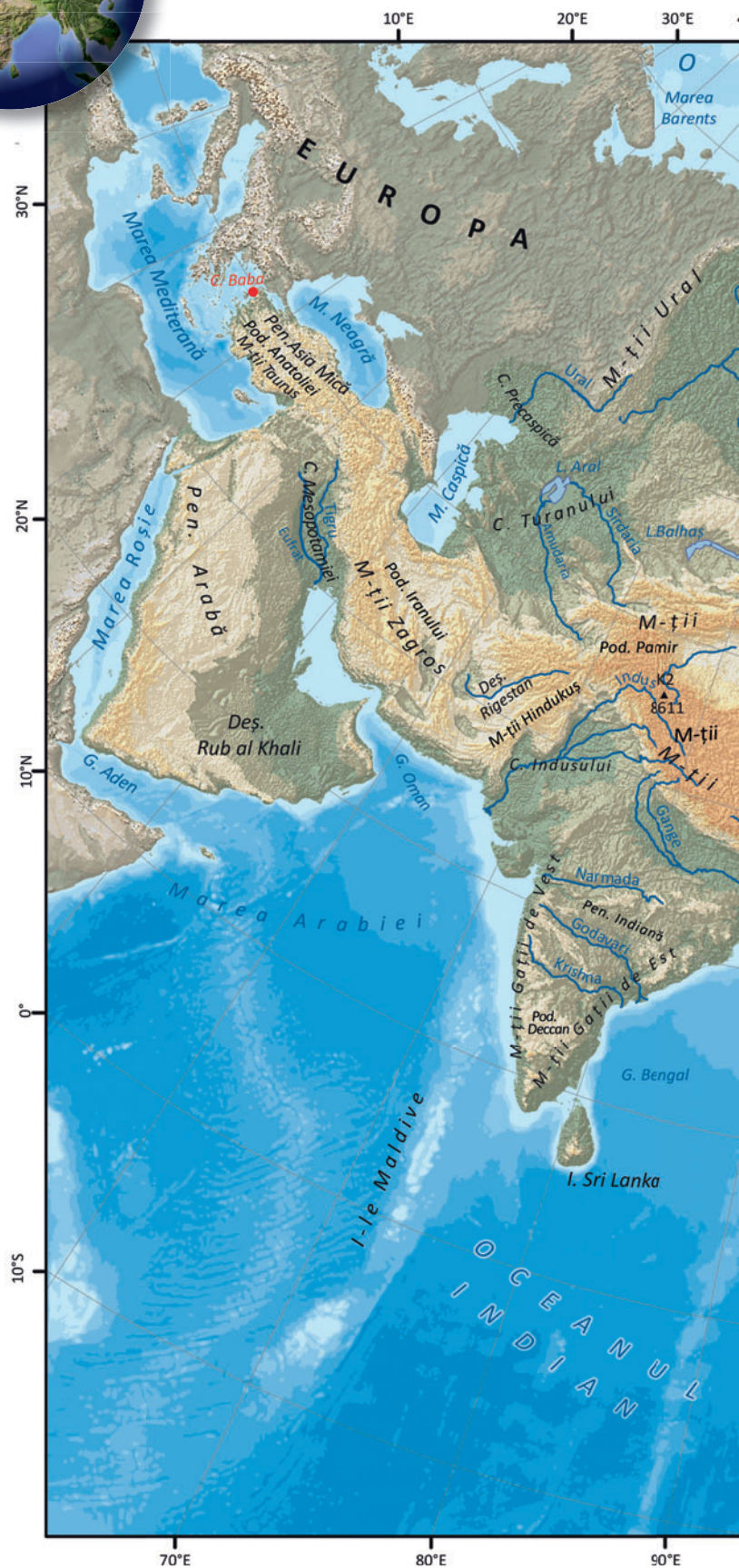
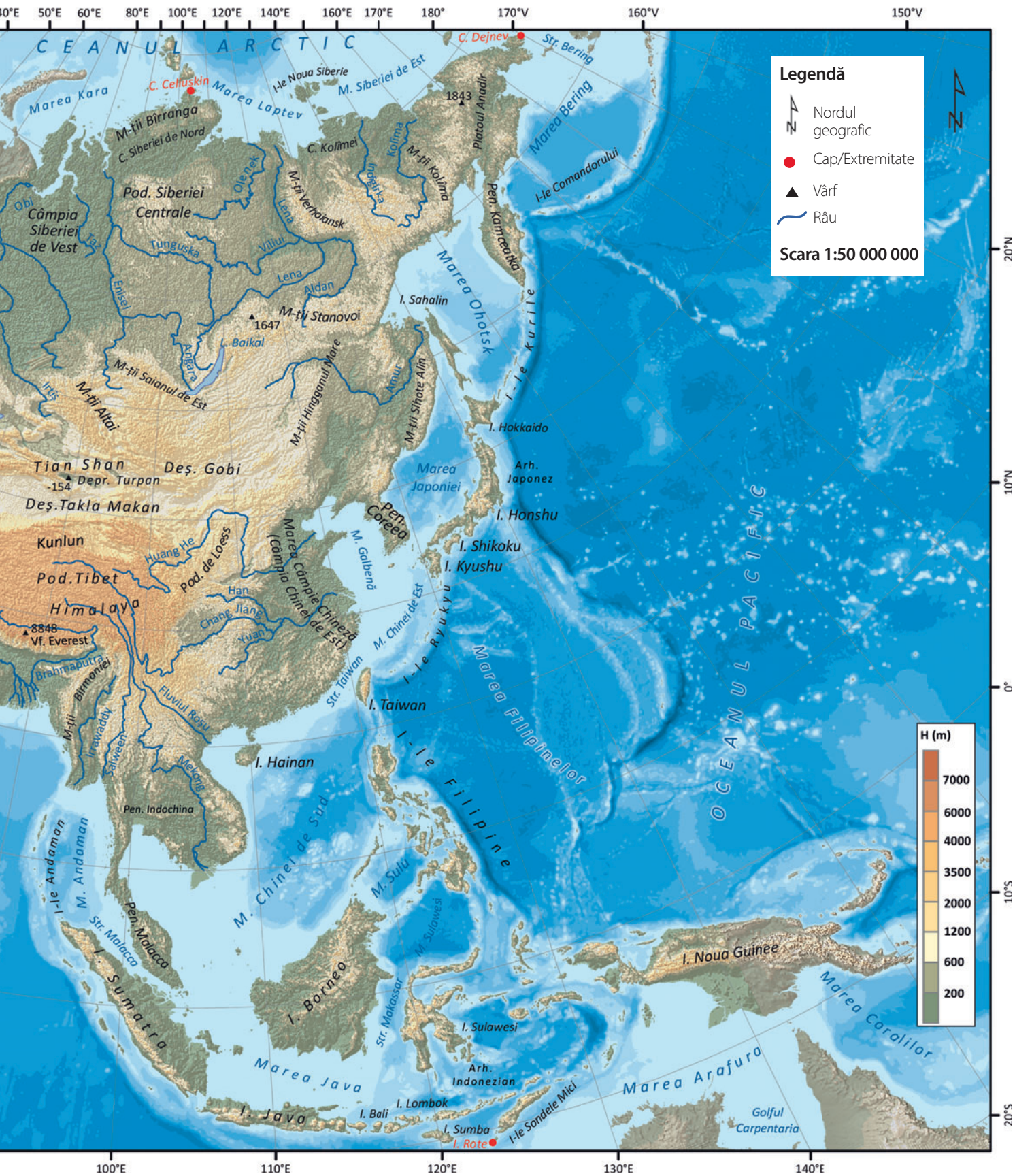

Fig. 1. Harta fizico-geografică a Asiei

Relieful – caracteristici generale, unități majore. Munții Himalaya

Care sunt principalele unități de relief ale Asiei? Cum sunt orientați Munții Himalaya? De ce crezi că la nord de acești munți apar deșerturi? Ai auzit de „Acoperișul lumii” – la ce crezi că face referire? Unde sunt localizați vulcanii pe continentul asiatic? De ce? La ce altă disciplină ai învățat despre „Mesopotamia”?

Caracteristici generale. Relieful Asiei este: • *variabil* (se întâlnesc toate formele de relief); • *complex* (alternanță de munți foarte înalți cu podișuri și cu câmpii spre marginea continentului); • *caracterizat de recorduri globale*: aici se întâlnesc, deopotrivă, cea mai mare altitudine de pe uscatul planetar (8 848 m în Vârful Everest/Chomolungma din Munții Himalaya) și cea mai scăzută altitudine (−430 m, la Marea Moartă); cel mai înalt podiș de pe Glob – Podișul Tibet (5 000 m).

Unități majore de relief. Partea centrală a Asiei este ocupată, de la vest la est, de un șir de podișuri (Anatoliei, Iranului, Pamir, Tibet, Gobi), din care se desprind, ca un mănunchi, o serie de lanțuri muntoase ce se îndreaptă spre Pacific și care închid podișurile menționate, între culmile lor: Munții Altai, Tian Shan, Kunlun, Karakorum, Himalaya.

La nord de acest aliniament, se desfășoară Câmpia Siberiei de Vest, Podișul Siberiei Centrale, care se continuă și se înalță spre Oceanul Pacific prin alți munți (Verhoiansk, Kolîma ș.a.).

În sud, Peninsula Indiană are forma unui triunghi, cu baza în nord (Câmpia Indo-Gangetică, drenată de marile fluvii Indus și Gange) și vârful în Oceanul Indian, pe laturile triunghiului fiind dispuși Munții Gații de Vest și Gații de Est, care închid în interior Podișul Deccan.

Alte două câmpii reprezentative sunt situate în sud-vestul și sud-estul Asiei, respectiv: Câmpia Mesopotamiei (sau „câmpia dintre fluvii”, dintre Tigru și Eufrat, în bazinul cărora a înflorit civilizația antică a Sumerului) și Câmpia Chinei de Est (prin care curg, spre Oceanul Pacific, fluviile Huang He și Chang Jiang).

În vestul Asiei sunt Munții Ural (care o separă de Europa), mai vechi, erodați (nu depășesc 2 000 m), iar în estul continentului apar vulcanii activi de pe Cercul de Foc al Pacificului, precum: Fuji (Japonia), Pinatubo (Filipine), Krakatoa/Krakatau (Indonezia).

Munții Himalaya. Cei mai înalți munți ai planetei s-au format prin încrețirea (cutarea) scoarței terestre, determinată de deplasarea spre nord a blocului indian și, ulterior, de ciocnirea acestuia de Placa Eurasiatică, proces care a început acum circa 60 de milioane de ani.

Procesul de înălțare a Munților Himalaya (fig. 1) continuă și astăzi.

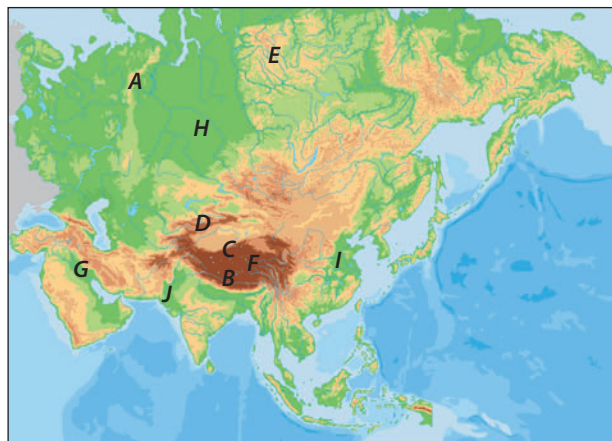
Lanțul montan se întinde pe circa 2 300 km, de la vest la est, separând Podișul Tibet (China) la nord de Câmpia Indo-Gangetică (India) la sud. Din acest motiv, joacă un rol important în blocarea maselor de aer umede venite dinspre Oceanul Indian, care nu mai ajung în interiorul continentului asiatic.

Un număr de 10 vârfuri au peste 8 000 m înălțime (numite, familiar, „optmiari”), cel mai înalt, Everestul (fig. 2), fiind „cucerit” pentru prima dată, în 1953, de către neozeelandezul Edmund Hillary și șerpașul* Tenzing Norgay. De atunci, mai mulți alpiniști au escaladat vârful, primul dintre români fiind Constantin Lăcătușu (în 1995).

1. Pe harta de mai jos sunt marcate unități de relief din Asia, astfel: A-D (munți), E-F (podșuri), G-J (câmpii). Identifică-le!

2. Cărei unități de relief marcate pe hartă îi este asociată sintagma „Acoperișul lumii”? Argumentează!

3. Geografie și istorie. Cu care dintre unitățile de relief marcate pe hartă pot fi asociate următoarele civilizații antice: sumeriană, hindusă (indiană), chineză. Ce rol au jucat factorii geografici în dezvoltarea lor?

* șerpaș – locuitor din Nepal, care însoțește alpiniștii ca ghid montan

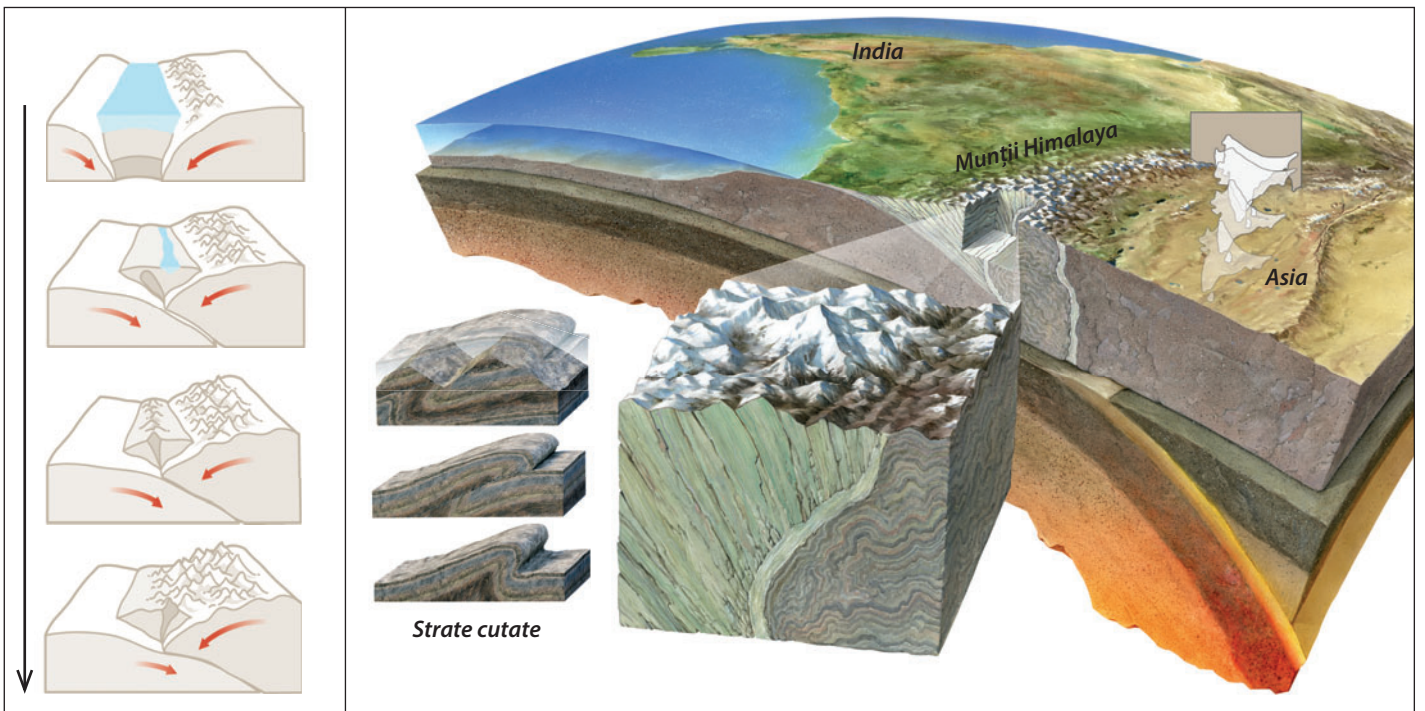

Fig. 1. Deplasarea și ciocnirea plăcilor tectonice. Procesul de încrețire a scoarței terestre. Formarea Munților Himalaya

Fig. 2. Vârful Everest

Hidrografia – caracteristici generale.

Fluvii și lacuri

Urmărește harta fizico-geografică a Asiei: ce fluvii se varsă în Oceanul Arctic? Dar în Oceanele Pacific și Indian? Ce formează la vărsare fluviul Gange? De ce crezi că unul dintre cele mai mari fluvii ale Chinei se numește „Fluviul Galben”? Ce unitate de relief traversează? Cum se numește marea în care se varsă? Unde este situată Marea Caspică?

Caracteristici generale. Hidrografia Asiei are o serie de particularități:

- este reprezentată de una dintre cele mai bogate rețele de fluvii de pe Glob, unele uriașe, atât ca debit, cât și ca lungime: Chang Jiang (China), cel mai lung fluviu asiatic (peste 6 400 km, al treilea pe Glob, după Amazon și Nil) și, totodată, cel mai lung fluviu care curge în întregime pe teritoriul unei singure țări; Huang He, Obi (peste 5 000 km), Lena, Amur, Irtiș, Mekong (peste 4 000 km) ș.a.

- pentru că majoritatea izvorăsc din partea centrală, înaltă, a Asiei, se desfac în evantai, curgând în toate direcțiile, și vărsându-se în cele trei oceane limitrofe;

- varietatea climatică deosebită imprimă caracteristici diferite de scurgere, de la fluviile din sud, alimentate de ploile musonice, la regiunile deșertice, fără scurgere, din partea centrală, și până la cele siberiene, care înghețată iarna.

Fluvii și lacuri. Cele mai lungi fluvii ale Asiei – Huang He („Fluviul Galben” – fig. 2) și Chang Jiang („Fluviul cel lung”), al cărui curs inferior se mai numește și Yang Tze („Fluviul Albastru”) – izvorăsc din regiunea Tibetului și se îndreaptă către mările mărginașe ale Oceanului Pacific, traversând China de la vest la est și susținând, încă din Antichitate, lunga și înfloritoarea civilizație chineză. Pe Chang Jiang s-a construit cea mai mare hidrocentrală din lume („Cele trei defileuri” – fig. 3), iar în estuarul de la gura de vărsare în Marea Chinei de Est s-a dezvoltat unul dintre cele mai mari orașe-porturi de pe Glob (Shanghai, peste 25 milioane locuitori).

Dinspre Munții Himalaya, se îndreaptă spre sud, spre Oceanul Indian, alte „fluvii istorice”, și anume:

Indus (în bazinul căruia s-a format cultura hindusă), Gange („fluviul sfânt” al Indiei actuale) și Brahmaputra. Ultimele două formează la vărsarea în Golful Bengal – cel mai mare golf din lume, peste 2 milioane km² – o deltă comună (fig. 1), care este, de asemenea, cea mai mare de pe Terra (peste 100 000 km², aproape jumătate din suprafața României).

Fluviile siberiene – de la est la vest: Lena (deltă), Enisei (fig. 4) și Obi (estuare) – curg spre nord și se varsă în Oceanul Arctic, temperaturile scăzute de iarnă determinând înghețul acestora în cursul inferior, urmat de inundații primăvara.

În sud-vestul Asiei reprezentative sunt Tigru și Eufrat – fig. 7 (leagănul înfloritoarelor culturi antice mesopotamiene), care se varsă în Golful Persic, printr-un braț comun, numit Shatt-al-Arab.

Asia este continentul *recordurilor lacustre*: cuprinde lacuri uriașe, adevărate „mări interioare”, numite ca atare (Marea Caspică – cel mai mare lac de pe Glob, Marea Moartă – cea mai mare salinitate, Marea Aral – care s-a restrâns considerabil în ultimii ani, lăsând în urmă un pustiu), dar și altele cu apă dulce, cum ar fi: Baikal (de origine tectonică, cel mai adânc din lume, –1 642 m, și totodată, unul dintre cele mai vechi de pe Glob) – fig. 6, Balhaș și altele.

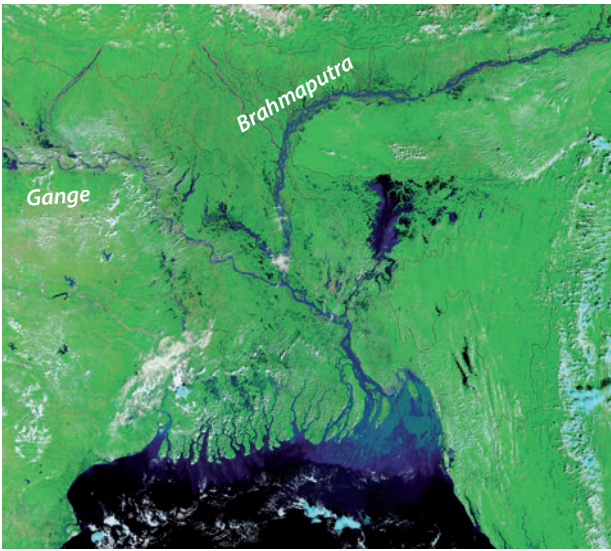
1. Situație-problemă. *Pe granița dintre Kazahstan și Uzbekistan (Asia Centrală), în Câmpia Turanului, se află Lacul (Marea) Aral, care se confruntă cu o adevărată criză de mediu: de la unul dintre marile lacuri ale lumii (68 000 km² la jumătatea secolului trecut) a ajuns, în prezent, un deșert (lacul a secat aproape complet). Analizează imaginea (fig. 5), caută informații și explică cauzele acestui proces. Ce concluzii utile pentru viitor desprinzi din acest caz?*

2. Portofoliu. *Folosind diverse surse de informare (manual, atlas, internet, alte surse), alcătuiește, la alegere, un portofoliu, despre:*

- un record hidrografic al Asiei;
- o civilizație asiatică antică și rolul factorului geografic în dezvoltarea sa.

Fig. 1. Delta Gange-Brahmaputra, imagine din satelit

Fig. 2. Huang He (Fluviul Galben)

Fig. 3. Hidrocentrala „Cele trei defileuri” (China)

Fig. 4. Fluviul Enisei

Fig. 5. Lacul (Marea) Aral, pe cale de dispariție

Fig. 6. Lacul Baikal (iarna)

Fig. 7. Fluviul Euftrat

Diferențieri climatice. Musonii

Ce paralele importante traversează Asia? Ce succesiune a zonelor climatice determină pe continentul asiatic? Ce deșerturi din Asia cunoști? În ce regiune a Asiei plouă mai mult? De ce?

Diferențieri climatice. Datorită întinderii sale, în latitudine, pe aproape întreaga emisferă nordică a planetei, pe teritoriul Asiei se întâlnesc toate zonele de climă, dinspre cea caldă (în sud), spre cea temperată (fâșia centrală) și rece (în nord).

Astfel, se deosebesc următoarele tipuri de climate:

- **ecuatorial** (Arhipelagul Indonezian, sudul Peninsulei Malacca), cu temperaturi ridicate tot timpul anului (peste 25° C), ploi torențiale zilnice (3 000-4 000 mm/an), se manifestă calmul ecuatorial (mișcarea ascendentă a aerului).

- **tropical**, cu două nuanțe:

- a) *umed* sau *musonic* (India, Peninsula Indochina, Arhipelagul Filipinez), cu aceleași temperaturi ridicate tot timpul anului, dar cu două anotimpuri: unul umed (bate musonul de vară), altul uscat (bate musonul de iarnă);

- b) *uscat*, cu variații mari de temperatură de la zi la noapte, bate alizeul, precipitații scăzute (sub 250 mm/an), se instalează deșertul (Peninsula Arabă, Iran, Afganistan, nord-vestul Indiei).

- **subtropical**, cu două nuanțe:

- a) *mediteranean* (pe țărmul Mării Mediterane, în Turcia și Orientul Apropiat – Siria, Liban, Israel; vară caldă, secetoasă, iarnă blândă și ploioasă;

- b) *pacific* (sud-estul Chinei, sudul Peninsulei Coreea și al Arhipelagului Japonez).

- **temperat** (temperaturi medii anuale de 10° C, bat vânturile de vest) cu mai multe nuanțe:

- a) *continental* (cu caracter arid în partea centrală a Asiei, unde vânturile de vest ajung sărăcite în precipitații; se instalează deșerturile temperate – Deșertul Gobi din Mongolia, cu variații termice mari între anotimpuri);

- b) *oceanic* (nord-estul Chinei, nordul Arhipelagului Japonez);

- c) *rece* (Siberia), cu temperaturi mai scăzute și precipitații moderate.

- **subpolar și polar** (pe țărmul arctic și arhipelagurile din Oceanul Înghețat), cu temperaturi medii anuale de 0° C, bat vânturile polare.

Munții înalți din Asia determină o etajare a climei în altitudine, iar pe coasta pacifică sunt specifice furtunile tropicale de vară, numite *taifunuri*.

Musonii sunt *vânturi periodice* care se formează din cauza diferențelor de temperatură și presiune atmosferică dintre Oceanul Indian și masa de uscat asiatică (fig. 1 și 2):

- **musonul de vară** bate dinspre Oceanul Indian spre continent, aducând precipitații bogate (circa 12 000 mm/an la Mawsynram și Cherrapunji în nord-estul Indiei, polii ploilor pe Glob), care nu trec de bariera Munților Himalaya;

- **musonul de iarnă** bate invers, dinspre continent spre Oceanul Indian (este anotimpul secetos).

Analizează graficul de mai jos și rezolvă următoarele cerințe:

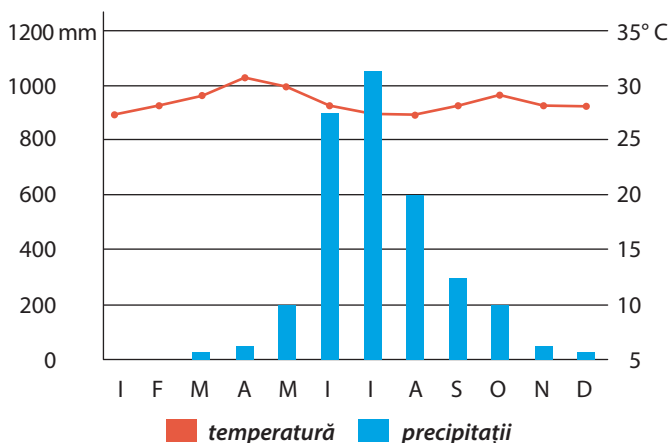
- a. Localizează pe hartă stația meteorologică, știind că are următoarele coordonate geografice: 12° latitudine nordică și 74° longitudine estică;

- b. Identifică zona de căldură, urmărind valorile lunare ale temperaturii;

- c. Specifică anotimpul în care se înregistrează cea mai mare valoare a precipitațiilor;

- d. Numește tipul de climă, urmărind distribuția precipitațiilor de-a lungul anului;

- e. Precizează un factor geografic care determină această distribuție a precipitațiilor.

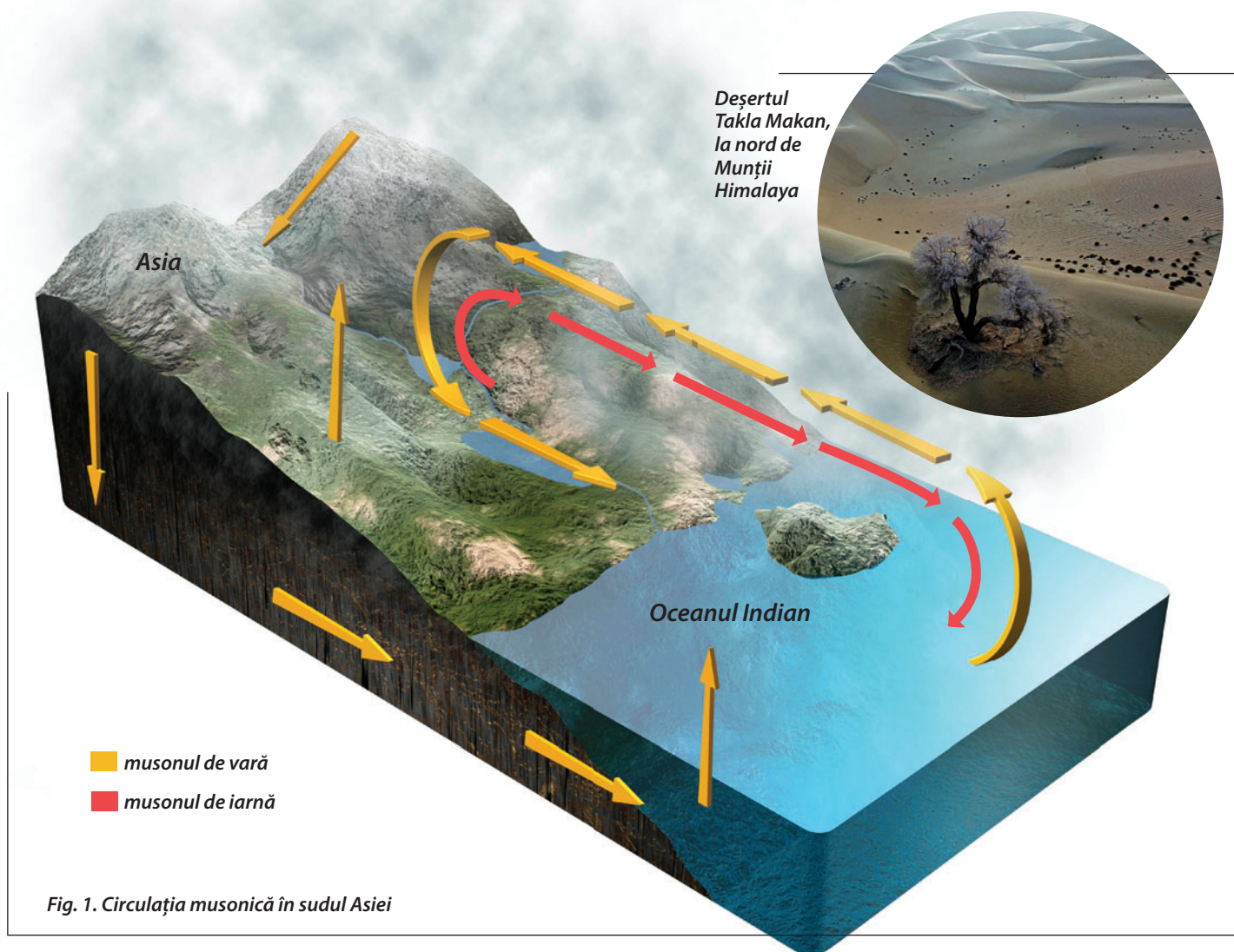

Fig. 1. Circulația musonică în sudul Asiei

Fig. 2. Museonul face parte din viața de zi cu zi a oamenilor din sudul Asiei (stânga – Thailanda; dreapta – India)

Contraste biogeografice

Cum explici prezența deșerturilor temperate în Asia? Dar existența ghețarilor în zona caldă? Care sunt factorii geografici care le determină?

Varietatea condițiilor climatice determină o diversitate de peisaje pe continentul asiatic, dinspre zona caldă din sud spre cea rece din nord.

Pădurea ecuatorială. Se suprapune climatului ecuatorial, dezvoltându-se pe insulele Indoneziei. Căldura și umiditatea constantă întrețin o vegetație luxuriantă, alcătuită din diferite specii de palmieri, liane, în care predomină, ca faună, insectele, reptilele și păsările viu colorate.

Pădurea musonică. Se aseamănă cu cea ecuatorială, cu diferența că, în sezonul uscat, arborii își pierd frunzele. Se întâlnesc specii valoroase din punct de vedere economic: bambus, tec, abanos (construcții, mobilier), santal (uleiuri și esențe aromate), palisandru (instrumente muzicale din lemn) etc. La marginea pădurilor tropicale, în **savane** trăiesc: elefantul asiatic, tigru și altele.

Deșerturile tropicale (Rub al-Khali în Arabia Saudită, Thar în India/Pakistan) sunt pustiiri calde, cu câteva specii de plante rezistente la uscăciune, unde s-au adaptat anumite reptile, insecte, iar dintre mamifere, dromaderul (în Peninsula Arabă).

Vegetația subtropicală este reprezentată prin asociații de tufișuri cu frunze cerate (leandru, dafin) sau arbori precum stejarul de plută și pinul de Alep (pe țărmul mediteranean). Aici se întâlnesc: vipera cu corn, scorpionul, țestoasa de uscat.

Stepa se întinde în toată partea centrală a Asiei, în condițiile climatului temperat-continental cu nuanțe excesive (de ariditate); aici cresc ierburi rezistente la uscăciune, iar dintre animale, specifice sunt rozătoarele (șoarecele de câmp, popândăul etc.).

În **deșerturile temperate** (Takla Makan, Gobi) trăiește cămila cu două cocoșe (bactriană).

Pădurea de foioase (estul Chinei, Japonia) este alcătuită din stejar, tei de Amur, plop și mesteacăn, întâlnindu-se animale precum: cerbul, lupul, vulpea.

Taigaua siberiană este cea mai întinsă pădure de conifere de pe Glob și se întinde ca o fâșie continuă

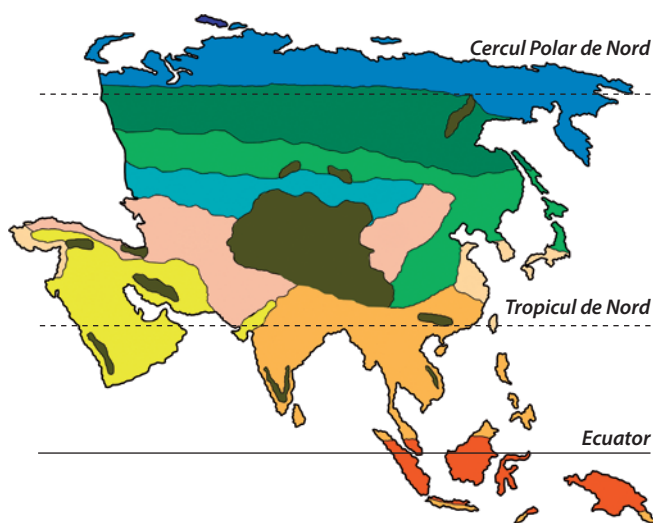
la nord de stepă și pădurile de foioase; cuprinde specii de brad, molid, zadă, în care trăiesc animale ca: hermelina, zibelina (cu blănuri prețioase), ursul brun, râsul.

Tundra („stepa rece”) ocupă țărmul arctic, ca un covor de ierburi cu flori viu colorate, mușchi, licheni; dintre animalele specifice se remarcă renul.

Ghețarii se întâlnesc pe piscurile înalte (ghețarii montani) și pe câteva arhipelaguri din Oceanul Arctic.

Analizează peisajele din fig. 1 și localizează-le pe harta zonelor biogeografice ale Asiei, de mai jos.

LEGENDĂ

	Etaj alpin		Vegetație subtropicală
	Ghețari		Pădure musonică
	Tundră		Pădure ecuatorială
	Pădure de conifere (taiga)		Savană
	Pădure de foioase		Deșert
	Stepă		Semideșert

Fig. 1. Tipuri de peisaje din Asia

Elemente de diversitate umană

(etnică, lingvistică, confesională, culturală)

Ce etnii (popoare) din Asia cunoști? Ce fel de asiatici ai întâlnit în țara noastră? Cu ce asociezi următoarele nume: Buddha, Iisus, Mahomed?

Caracteristici generale. Din 10 locuitori ai Terrei, șase sunt asiatici, iar din cei șase asiatici, doi sunt chinezi, iar doi sunt indieni.

Din punct de vedere rasial, Asia este continentul *rasei galbene* sau *mongoloide* (jumătatea estică a Asiei), în sud-vest fiind prezentă *rasa albă*.

Dacă Africa este considerată, în general, drept leagănul speciei umane, Asia este socotită leagănul civilizației, culturi străvechi dezvoltându-se aici încă din cele mai vechi timpuri (hindusă, chineză, sumeriană, babiloniană, persană, mai târziu arabă și altele).

Diversitatea etnică. Făcând parte din „Lumea Veche”, Asia este continentul unor *etnii* unitare (chinezi, mongoli, coreeni, japonezi, arabi, turci, iudei etc.). Caracteristică este *omogenitatea etnică*, puține state asiatice cunoscând un amestec de populație. Excepție face India, care este alcătuită din câteva sute de grupuri etnice. Atât de mare este complexitatea etnică a Indiei, încât oamenii se identifică mai degrabă prin apartenența religioasă decât prin cea etnică.

Diversitatea lingvistică. Din acest punct de vedere, se disting mai multe familii lingvistice:

- *sino-tibetană* (Asia de Est și de Sud-Est): chineza, tibetana, birmana;
- *austro-asiatică* (sud-estul Asiei): indoneziana, malaeza, vietnameza;
- *altaică* (centrul Asiei): mongola, uzbeka (Uzbekistan), azera (Azerbaidjan), turkmena (Turkmenistan), kazaha (Kazahstan), kîrgîza (Kîrgîzstan), turca;
- *indo-europeană*: (sudul și sud-vestul Asiei) dialectele indiene (hindi, bengali), persana (Iran), tadjika (Tadjikistan), afgana (Afganistan);
- *semito-hamitică* (sud-vestul Asiei): araba, ebraica;
- *alte limbi* (coreeana, japoneza).

Diversitatea confesională. În Asia au apărut toate marile religii universale ale omenirii (*creștinismul, islamul sau mahomedanismul, budismul*) și multe dintre credințele etnice: *mozaismul* (Israel), *hinduismul* (India), *confucianismul* și *taoismul* (China), *shintoisumul* (Japonia). Creștinismul este practicat astăzi de un număr mic de asiatici (mai ales în Filipine, Coreea de Sud, Liban, partea asiatică a Rusiei). Islamul este predominant în sud-vestul Asiei (Peninsula Asia Mică, Peninsula Arabă), în Asia Centrală și de Sud, până în Indonezia (țara cu cel mai mare număr de musulmani din lume).

Mai multe orașe asiatice sunt centre importante de pelerinaj religios, în special Mecca și Medina (Arabia Saudită) pentru musulmani (islam), Ierusalim (Israel) pentru mozaici, creștini și musulmani, Lhasa (Tibet) pentru budiști etc.

Diversitatea culturală. Astfel, în timp, s-au individualizat mai multe *spații culturale*, definite printr-o mentalitate specifică și un anumit mod de viață, un fel propriu prin care oamenii se raportează la natură: spațiul *sinic* (chinez), *japonez*, *hindus*, *islamic*, *iudaic* și altele.

1. Folosind o aplicație de tip translator de pe internet, scrie-ți numele în câteva limbi asiatice, din principalele familii lingvistice studiate.

2. Asociază fiecare lăcaș religios din coloana A cu religia specifică din coloana B (model 1-a):

A	B
1. templu	a. mozaism
2. moschee	b. islam
3. sinagogă	c. budism
4. biserică	d. creștinism

3. **Portofoliu.** Folosind diverse surse de informare (manual, atlas, internet, alte surse), alcătuiește un portofoliu despre un spațiu cultural asiatic. Ce rol joacă factorii fizico-geografici în modul de viață al acelei culturi?

Fig. 1. Diversitatea culturală în Asia

a. Pelerinaj la Mecca

b. Etnic arab

c. Budiști

d. Etnic mongol

e. Templul hindus Akshardham (New Delhi, India)

f. Anul Nou Chinezesc

Harta politică și marile aglomerări umane

De ce crezi că Asia a fost cel mai populat continent al planetei din Antichitate și până în prezent? Cum explici numărul mare de locuitori din Asia? Cum crezi că este distribuită populația Asiei, analizând harta fizico-geografică și zonele de climă? Ce state asiatice cunoști?

Harta politică a Asiei. Pe continentul asiatic se află 47 de state independente (fig. 1), care pot fi grupate în mai multe regiuni, din punct de vedere geografic, precum:

- **Asia de Vest** (Peninsula Asia Mică și țărmul estic al Mării Mediterane, adică **Oriental Apropiat**): Turcia (care se află pe două continente, Asia și Europa), Siria, Liban, Israel, Iordania;

- **Asia de Sud-Vest** (Peninsula Arabă și Golful Persic, respectiv **Oriental Mijlociu**): Arabia Saudită, Iran, Irak, Kuwait, Emiratele Arabe Unite, Bahrain, Qatar, Yemen, Oman;

- **Asia de Sud**: Afganistan, Pakistan, India, Nepal, Bhutan, Bangladesh;

- **Asia de Sud-Est** (statele din Peninsula Indochina și Arhipelagul Indonezian): Myanmar, Laos, Thailanda, Vietnam, Cambodgia, Malaysia, Indonezia ș.a.;

- **Asia de Est** (statele din **Oriental Îndepărtat**): China, Mongolia, Coreea de Nord, Coreea de Sud, Japonia;

- **Asia Centrală**: Kazahstan, Uzbekistan, Turkmenistan, Kirgîzstan, Tadjikistan;

- **Statele trans-caucaziene**: Georgia, Armenia, Azerbaidjan;

- **Asia de Nord**: partea asiatică a Rusiei.

Ca **suprafață**, cel mai întins stat de pe Glob este Rusia (doar partea asiatică are 13 milioane km² din totalul de 17 milioane km²), urmată de China (9,6 milioane km²), India (3,3 milioane km²), Kazahstan (2,7 milioane km²) etc.

După **numărul de locuitori**, în Asia se află cele mai populate țări din lume, și anume: China (1,4 miliarde locuitori) și India (1,3 miliarde locuitori), urmate de

Indonezia (peste 260 milioane locuitori, locul 4 pe Glob), Pakistan, Bangladesh, Japonia.

Din punctul de vedere al **configurației teritoriului** național, statele asiatice sunt: continentale (Kazahstan, Mongolia), peninsulare (Arabia Saudită, India, Malaysia etc.) sau insulare (Japonia, Filipine, Indonezia ș.a.).

Modul de guvernare diferă, de la republici (Turcia, India) la monarhii (de diverse tipuri, precum în: Japonia, Arabia Saudită, Brunei etc.).

Marile aglomerări umane. Cele 4,5 miliarde de locuitori ai Asiei (continentul cu cea mai mare densitate a populației, peste 100 locuitori/km²), nu sunt însă distribuite uniform, ci concentrate pe țărmul sudic (Câmpia Indo-Gangetică și Arhipelagul Indonezian) și estic (Câmpia Chinei de Est și Arhipelagul Japonez), la care se adaugă și Câmpia Mesopotamiei (sud-vest). Aceste regiuni au fost cele mai populate încă din vechime.

În prezent, concentrări mari de populație determinate de dezvoltarea economică sunt în marile orașe și aglomerări urbane de pe țărmul pacific și insulele japoneze. Se remarcă, astfel, cele mai ridicate densități ale populației de pe Glob: Macao (peste 20 000 locuitori/km²) și Hong Kong (circa 7 000 locuitori/km²) – fig. 2, Singapore (cu o valoare similară), în sudul Peninsulei Malacca.

Cele mai mari orașe asiatice sunt: Tokyo – în jurul căruia s-a dezvoltat *megalopolisul japonez (Tōkaidō)*, cel mai populat de pe Glob, circa 80 milioane locuitori –, Jakarta (Indonezia), Guangzhou, Beijing, Shanghai (China), Seul (Coreea de Sud), Delhi, Mumbai, Kolkata/Calcutta (India), Manila (Filipine), Karachi (Pakistan), fiecare depășind 10 milioane locuitori etc.

Analizează harta politică a Asiei și localizează statele asiatice în funcție de regiunile prezentate.

Fig. 1. Harta politică a Asiei

Fig. 2. Hong Kong

Resursele naturale

Cum se formează petrolul? Ce știi despre energia regenerabilă? Cât de importantă este? Care sunt riscurile consumului excesiv de resurse naturale?

Aspecte generale. Asia este un continent bogat în resurse naturale, atât de subsol, cât și de suprafață (fluvii cu un imens potențial hidroenergetic, păduri, pajiști, soluri fertile).

De asemenea, **resursele umane** ale Asiei sunt considerabile, aici fiind cele mai populate țări de pe Glob, cu o forță de muncă din ce în ce mai specializată în toate sectoarele economice.

Spre exemplu, China, care până nu demult era cunoscută doar pentru industria textilă, în prezent dezvoltă o adevărată industrie aerospațială, un vehicul spațial chinez reușind, în 2019, să aselenizeze pe cealaltă față a Lunii. Aceasta înseamnă o specializare înaltă a forței de muncă, așa cum ambițioase programe spațiale au și India, Japonia și Coreea de Sud.

O specializare deosebită în domeniul IT-ului o are India, iar în cel al roboticii, Japonia.

Pentru realizarea unui telefon inteligent, este nevoie de mineralele obținute din așa-numitele „pământuri rare”, cele mai mari rezerve din lume avându-le China (totodată, și cel mai mare producător).

Pe de altă parte, în Asia există țări care sunt foarte dezvoltate, dar nu au resurse proprii, importând masiv materii prime, cum sunt: Japonia, Coreea de Sud, Singapore.

Resursele de subsol. Asia deține cea mai mare parte a rezervelor certe de **petrol** ale omenirii, 48% din totalul mondial fiind concentrat în Orientul Mijlociu (Golful Persic), unde dispun de rezerve însemnate Arabia Saudită, Iran, Irak, Kuwait, Emiratele Arabe Unite (fig. 1). Rezerve mai mici de petrol se găsesc în China, India, Indonezia.

De rezerve însemnate de **gaze naturale** dispun Rusia (în partea asiatică) și Turkmenistanul, iar din Golful Persic (40% din rezervele mondiale), Iranul și Qatarul.

Rezervele de **cărbuni** sunt concentrate în China (fig. 4), India, Indonezia, dar și în Kazahstan și partea asiatică a Rusiei.

Bogate în **minereuri de fier** și **neferoase** (de la diverse metale utile în viața de zi cu zi și până la cele prețioase, aur și argint) sunt China, India (fig. 2), Rusia.

Resursele de suprafață. Asia deține un imens potențial hidroenergetic, la care se adaugă resursele de energie regenerabilă: **solară** (țările Orientului Mijlociu) și **eoliană** (valorificată în China, India, Japonia), **energia mareelor** (Coreea de Sud), **geotermală** (Japonia, Indonezia).

În **pădurea tropicală** se găsesc arbori cu esențe valoroase din punct de vedere economic (tecul, bambusul, palisandrul, abanosul), iar în **taigaua siberiană**, coniferele (aceeași specie pe suprafețe întinse) întrețin industria lemnului și a hârtiei.

De asemenea, **pajiștile de stepă** din centrul Asiei și cele din **tundră** susțin creșterea animalelor (de la iacul tibetan – fig. 3 și până la turmele de reni din nord).

Solurile fertile din sud și est susțin culturile de orez și alte cereale, bumbac etc.

1. *Selectează litera corespunzătoare răspunsului corect (model A-c):*

A. O regiune bogată în petrol din Asia este:

- a. Golful Bengal   b. Peninsula Asia Mică
c. Golful Persic   d. Insula Hokkaido

B. Dispune de însemnate rezerve de gaze naturale:

- a. Filipine   b. Turkmenistan
c. Mongolia   d. Afganistan

C. Mari rezerve de cărbune se găsesc în:

- a. Japonia   b. China   c. Yemen   d. Israel

D. Un arbore utilizat în construcții, renumit pentru rezistența sa este:

- a. bradul   b. palmierul   c. molidul   d. tecul

E. O țară asiatică recunoscută pentru utilizarea energiei geotermale este:

- a. Japonia   b. Bangladesh   c. Bhutan   d. Nepal

2. *Explică utilitatea resurselor naturale pentru dezvoltarea economică a unei regiuni.*

3. *Explică cum a reușit Japonia, care nu dispune de resurse de subsol considerabile, să ajungă la un grad ridicat de dezvoltare (gândește-te ce alte resurse sunt disponibile).*

Fig. 1. Sondă de petrol, Emiratele Arabe Unite

Fig. 2. Minereu de fier, India

Fig. 3. Iac (Tibet)

Fig. 4. Exploatare de cărbune la suprafață, China

Activitățile economice.

Contraste economice regionale

În ce domenii excelează Asia? Ce exemple poți da? Unde se află cele mai mari porturi ale lumii? Dar cei mai înalți zgârie-nori?

Aspecte generale. „Centrul de gravitație” economică al planetei se află astăzi în Pacificul de Nord, având ca poli de dezvoltare estul Asiei (în vestul Oceanului Pacific) și America de Nord (în est).

Jumătate din resursele umane mondiale se află în Asia (numai China și India concentrând mai mult de o treime din populația planetei). De asemenea, cea mai mare producție a lumii, cele mai spectaculoase economii și cele mai ambițioase proiecte economice – vezi, de pildă, proiectul secolului XXI, *Noul Drum al Mătăsii** –, cei mai înalți zgârie-nori, cele mai rapide trenuri de mare viteză, cele mai angajante programe spațiale, toate sunt în Asia.

Activitățile economice. O populație atât de numeroasă, precum a Asiei, nu poate fi susținută fără o **agricultură** care să ofere suficiente resurse de hrană. Clima caldă din sudul continentului este potrivită culturilor de orez (primii cinci producători mondiali sunt asiatici: China, India, Indonezia – fig. 1, Bangladesh, Vietnam), trestie de zahăr, la care se adaugă bumbacul (folosit în industria textilă), în timp ce în zona temperată se cultivă grâu (China, India sunt primii doi producători mondiali) și porumb, iar pe țărmul mediteraneean – măslin, viță de vie.

Tot China și India dețin supremația mondială la producția anumitor legume sau fructe (banane, mango, portocale – India, China; mere, pere, piersici, prune, căpșuni, kiwi – China; struguri – India; nuci de cocos – Indonezia, Filipine; smochine, caise, măslin – Turcia; curmale – Iran, Arabia Saudită, Emiratele Arabe Unite). Un rol important îl are creșterea animalelor pentru carne și lapte.

Industria este extrem de diversificată, fiind dezvoltate toate ramurile industriale: energetică (China – cel mai mare producător de cărbune, deținând jumătate din producția mondială; petrol și gaze naturale – Arabia Saudită, Irak, Iran, Kuweit, la care se adaugă Rusia); siderurgică (oțel – China, Japonia); constructoare de mașini (China a devenit cel mai mare producător mondial de autovehicule, producând cât SUA și Japonia, producători tradiționali, la un loc); alimentară, textilă etc.

O evoluție rapidă a cunoscut, în ultimii ani, robotica (inteligența artificială), aeronautica, tehnologia spațială (în special, China, Japonia, Coreea de Sud), ceea ce poartă numele de *industrie de vârf* (tehnologie de ultimă generație).

Transporturile sunt dezvoltate diferențiat, în funcție de regiuni, însă menționabile sunt trenurile de mare viteză (Japonia, China). Cele mai mari porturi ale lumii – primele zece pe Glob – sunt asiatice (Shanghai, Singapore, Shenzhen, Hong Kong ș.a.). De asemenea, tot aici se află unele dintre cele mai aglomerate aeroporturi de pe Glob, adevărate noduri de transport aerian între cele mai îndepărtate colțuri ale lumii, cum sunt aeroporturile din: Dubai (Emiratele Arabe Unite), Doha (Qatar), Beijing (China) sau Tokyo (Japonia).

Contraste economice regionale. Asia este foarte diferită din perspectiva dezvoltării economice:

- există regiuni cu populații care trăiesc la limita sărăciei, cu o dezvoltare economică redusă: vastele semipustiuri calde, temperate și reci, în care se duce o viață de subzistență (crescătorii de iaci din Tibet, cei ce trăiesc în iurte – corturile mongole –, crescători de cai, crescători de reni din tundra siberiană – fig. 2);
- pe de altă parte, sunt regiuni cu o dezvoltare economică explozivă, așa cum a fost prima generație de „tigri” sau „dragoni asiatici” (Singapore, Taiwan, Hong Kong, Coreea de Sud) sau a doua generație, din prezent (Malaysia, Thailanda, Filipine, Indonezia);
- pe baza resurselor de petrol, o dezvoltare „exotică” a cunoscut, în ultimii ani, Dubaiul (Emiratele Arabe Unite), unde a fost ridicat cel mai înalt zgârie-nori de pe Glob (Burj Khalifa, 828 m) sau au fost construite insule artificiale;
- o dezvoltare economică la „marginea apei”, cu industrie și servicii dezvoltate în porturi și, uneori, pe insule create artificial, în largul mării, au cunoscut China – o adevărată „țară atelier”, Japonia, Coreea de Sud.

Dezbateri. *Analizează rolul inteligenței artificiale (roboților) în viața omenirii! Oferă argumente pro și contra.*

* *Noul Drum al Mătăsii* cuprinde Asia și Europa, cu trenuri de marfă care pleacă de la Oceanul Pacific și, în două săptămâni, ajung la Oceanul Atlantic, străbătând 13 000 km.

Fig. 1. Câmp cultivat cu orez, Indonezia

Fig. 2. Crescători de reni, Rusia

Fig. 3. Transport de marfă pe mare (portcontainer sud-coreean, care circulă sub pavilion panamez)

Asia în lumea contemporană

Urișul continent este astăzi în plină efervescență. După „europenizarea” planetei (colonizarea Lumii Noi și Revoluția Industrială), „americanizare” (globalizarea economiei și a unui anumit tip de cultură occidentală), astăzi se vorbește tot mai pregnant de un adevărat fenomen de „asiatizare” (de la forța de muncă asiatică care ajunge pe întreg cuprinsul Globului și până la noile tehnologii informatice, roboți etc.).

Fascinată și enigmatică deopotrivă, Asia nu este lipsită de probleme, una dintre acestea fiind *urbanizarea rapidă*, jumătate din populația Asiei (doar această jumătate depășește dublul populației din America sau Africa) trăind astăzi în marile orașe.

Studiu de caz

Textul alăturat prezintă aspecte legate de urbanizarea accelerată a Asiei și problemele generate de aceasta. Citește-l și rezolvă următoarele cerințe:

a. *Identifică o problemă cu care se confruntă oamenii în marile aglomerații urbane asiatice;*

b. *Stabilește relația de causalitate dintre factorii geografici și problema identificată;*

c. *Propune și alte soluții, decât cele menționate, pentru rezolvarea acestei probleme.*

MEGA-ORAȘELE

Cum funcționează orașele zece-milionare?

Un mega-oraș sau un oraș zece-milionar este un oraș a cărui populație depășește 10 milioane de locuitori. În 1950, nu era decât unul singur: New York. În prezent sunt 35, iar numărul lor este în continuă creștere.

Cum cresc orașele zece-milionare?

Acest salt nu se datorează doar creșterii populației mondiale, ci, în mod deosebit, faptului că populația planetei devine predominant urbană. Majoritatea orașelor zece-milionare din prezent se află în țările în dezvoltare, iar creșterea lor este alimentată de exoduri uriașe ale locuitorilor din zonele rurale sărace, atrași de mirajul marelui oraș,

de mărimea sa și de oportunitățile pe care le oferă.

Jakarta, capitala Indoneziei, are o populație de 10 milioane de locuitori, însă zona sa metropolitană incluzând Bogor, Depok, Tangerang și Bekasi (numită uneori Jabodetabek, după primele litere din numele fiecărui oraș) ajunge la 30 milioane locuitori, făcând din ea al doilea mega-oraș de pe Terra.

Jakarta, Indonezia

Jakarta este, totuși, în urma Zonei Metropolitane Tokyo, cu 38 de milioane de locuitori, însă ritmul de creștere a populației în Tokyo este nul și poate deveni chiar negativ în următorul deceniu, pe măsură ce rata natalității continuă să scadă în Japonia. În schimb, orașele zece-milionare din China, India, Pakistan au o rată de creștere mult mai mare.

Alimentând un oraș zece-milionar

Tokyo utilizează mai multe resurse decât sunt produse pe întregul teren productiv Japoniei, iar capitala niponă își permite să funcționeze ca un mega-oraș doar datorită capacității sale de a fi conectată la o rețea globală. Capacitatea de a monitoriza și de a controla acea rețea este esențială pentru funcționarea fără sincope a unui oraș zece-milionar.

Mumbai este al doilea oraș ca mărime al Indiei, cu 24 milioane locuitori (zona metropolitană). Mereu a avut cel mai sigur sistem energetic din India, datorită disponibilității hidroenergiei. În timp ce Delhi și Calcutta se confruntă cu pene de electricitate în mod regulat, 95% din locuitorii din Mumbai au electricitate 24 de ore pe zi, 365 de zile pe an. În ultimii ani însă, mega-orașul a crescut până la punctul în care, în perioadele de vârf, cererea poate să depășească cantitatea de energie pe care companiile orașului o pot genera.

Creșterea rapidă a orașelor zece-milione reprezintă o provocare enormă și pentru ingineri. În 2011, capitala Hanoi (Vietnam) nu avea nici măcar o singură stație de epurare a apelor din canalizare, la o populație de peste 7 milioane de locuitori. Toate conductele fuseseră

construite înainte de 1945 și deserveau doar partea centrală a orașului vechi – aproximativ 35% din orașul de astăzi. Din cauza acestui fapt, în râuri se acumulau deșeuri negre, toxice.

Problema spațiului

O resursă de care toate orașele zece-milionare duc lipsă este spațiul. Utilitățile trebuie mutate în subteran, astfel încât să deservească tot orașul fără a-l sufoca, însă ținerea evidenței țevilor, a cablurilor, a tunelelor și a conductelor poate fi extrem de dificilă, atunci când aparțin unor companii diferite.

În Japonia, toate rețelele de utilități sunt monitorizate de către companii cu ajutorul tehnologiei GIS, pentru a le permite acestora să facă verificări înainte de a sparge betonul și a efectua reparații.

India. Mongolia Particularități geografice

În funcție de localizarea pe continent, statele asiatice prezintă anumite caracteristici geografice, unele mai favorabile, altele mai restrictive, la care omul s-a adaptat, dezvoltând un mod specific de a trăi, de a-și obține hrana, de a se raporta la mediul înconjurător și de a organiza spațiul geografic în funcție de nevoile sale.

De pildă, **India** ocupă peninsula cu același nume, înaintând în apele Oceanului Indian, în calea musonului, iar **Mongolia**, aflată la nord de Munții Himalaya, trăiește din plin absența apei. Care sunt consecințele?

Studiu de caz

Citește textul și rezolvă următoarele cerințe:

a. *Extrage din text caracteristicile fizico-geografice și umane (sociale, economice) referitoare la India și Mongolia și grupeză-le, astfel, pe cele două categorii;*

b. *Identifică o problemă legată de apă cu care se confruntă oamenii în India și Mongolia;*

b. *Stabilește relația de cauzalitate dintre factorii geografici și problema identificată;*

c. *Propune și alte soluții, decât cele menționate în text, pentru rezolvarea problemei identificate.*

APA – LUX SAU CALAMITATE? Kerala (India) și Govi-Altayn (Mongolia)

Jurnal de expediție

Unii o au la discreție, alții fac eforturi disperate să o găsească... Este vorba despre apă! Să pornim deci într-o călătorie prin două dintre cele mai „interesante” țări asiatice, India și Mongolia, unde apa fie este la discreție, ca în cazul statului indian Kerala, fie este prea puțină, așa cum se întâmplă în nesfârșitele stepe mongole.

Solul mustește de apă și totul din jur este suprasaturat de umiditate. Și tu, ca individ, oricât ai încerca să te ferești, nu poți scăpa de umezeala ce te încolțește. Iar când vine musonul cu ploile sale, care începe de prin iunie și ține timp de trei luni, umiditatea ajunge să fie peste limitele suportabilului.

Se întâmplă în Kerala, pe coasta vestică din apropierea sudului extrem al Indiei. Este un loc unic în peisajul acestei țări – un păienjeniș de canale salmastre, lacuri, estuare și râuri care formează o puzderie de insule – situat pe Coasta Malabar a Mării Laccadive.

În jurul apei se învârt și viața oamenilor. Pe micile canale abia dacă te strecoari cu bărci înguste, împingând cu prăjina. Iar în spațiile mai largi, mici bărci cu motor avansează mai repede.

Nicio masă fără pește!

Cu atâta apă în toate părțile, pescuitul devine... obligatoriu. Având 590 km de coastă, 400 de mii de hectare de apă interioară și vreo 250 de mii de pescari activi, Kerala este cel mai important producător de pește dintre statele din India. Peste un milion de oameni își câștigă traiul din activitățile de pescuit și cele conexe, cum ar fi: uscarea, prelucrarea, ambalarea, transportul și exportul de pește. Dar nu toți pescarii ies cu ambarcațiunile în larg pentru a se întoarce cu capturi însemnate. Unii dintre ei abia prind câte ceva și își duc

traiul de pe o zi pe alta, fiind țintuiți la malul apei. Sunt cei cu plasele de pescuit chinezești...

Pe îngusta plajă din nordul localității Fort Cochin (Kochi), pe țărmul Mării Laccadive, sunt înșirate 14 platforme cu plase de pescuit, la care trudes cinci oameni. Construcția, din lemn de tec, este formată dintr-o prăjmă îngustă, dar lungă de vreo 10 metri, suspendată lângă mal, deasupra apei, pe care se sprijină un ansamblu de scripeți. Cei cinci bărbați lasă plasa în apă și, după ce așteaptă 5-10 minute, încep să tragă de frânghii. Pe post de contragreutăți, câțiva bolovani echilibrează balanța, făcând efortul ceva mai ușor. Un capăt coboară, timp în care celălalt se ridică, scoțând din apă plasa de 70-80 metri pătrați. Peștii prinși sunt mici, rareori depășind 30-40 cm în lungime și un kilogram în greutate. Captura este completată de numeroși crabi, dar și de o serie de gunoaie, aduse de curenți. Sistemul, care funcționează asemănător unei fântâni cu cumpănă de la noi, a fost introdus aici de chinezi, în secolul al XVI-lea.

Am stat o săptămână printre acești pescari. Ore întregi am tras de frânghii alături de ei, ridicând plasa din apă, cu speranța unei capturi mai bogate. Dar, de cele mai multe ori, în afară de pungi

de plastic, resturi vegetale și alge, printre ochiurile plasei nu găseam nici măcar o... coadă de pește. Astfel că seara, pe peștele vândut, se strângeau abia câteva zeci de rupii pentru fiecare om. Uneori, nici măcar atât. Și toată această muncă se desfășura sub un soare dogoritor, de aproape 40 de grade (la umbră!) și într-o umezeală insuportabilă.

Apa, o raritate în Mongolia

Pentru cei din zona de coastă a Kerali, apa este ceva firesc, fiind permanent prezentă. În schimb, la câteva mii de kilometri, în mijlocul continentului asiatic, am ajuns, într-una dintre expediții, într-o zonă în care apa nu poate asigura șederea permanentă.

Este vorba de marginea nord-vestică a Deșertului Gobi, zona Govi-Altayn, din Mongolia. În Gobi, cu excepția câtorva oaze, este normal

să lipsească viața umană. Dar în Govi-Altayn – altminteri catalogată tot ca un (semi)deșert – nomazii mongoli caută cu îndârjire să supraviețuiască.

Este un loc de trecere între Deșertul Gobi și Munții Altai (Govi și Altayn în mongolă). Masive muntoase izolate, de zeci de kilometri lungime și până la peste 3 000 de metri în altitudine, se ridică peste deșertul pietros. Nisipul este mai rar, dune mici creând enclave răzlețe.

Cele câteva râuri care curg dinspre șirul de munți din nord ajung, în cele din urmă, să-și sfârșească drumul brusc, în cele câteva lacuri de mici dimensiuni. În lungul acestor cursuri, cu apă bună, sunt înșirate mici așezări permanente, de câteva sute de suflete fiecare. Dar dincolo de lacuri, mongolii sunt rarități.

Carne și brânză

Familia de mongoli pe care am găsit-o mi-a purtat noroc, pentru că am avut adăpost și de-ale gurii o bună perioadă de timp. Peste o săptămână am înțeles că urmau să plece și ei de aici, din Munții Ikh Bogd. Urmau să-și ducă animalele lângă cursurile permanente de apă care ajung în Govi-Altayn. Acolo vor avea apă, dar mai puțină iarbă decât pe pantele munților.

Ca majoritatea celor din aceste locuri, și familia aceasta avea doar capre. Sunt animale mai puțin pretențioase la calitatea mâncării, acceptând până și scaieți uscați. În plus, caprele sunt și rezistente la uscăciunea și căldura zilnică de peste vara mongolă.

În cele câteva zile pe care le-am petrecut alături de această familie, am mâncat doar bucăți de brânză, care încă nu se întărise definitiv, și carne fiartă, fără altceva alături. Nu mai aveau prin iurtă nici măcar un pumn de făină. Pur și simplu luam bucăți de os cu carne, din castron, și mestecam îndelung la ea, fiind de la animale bătrâne.

Banii obținuți din vânzarea pieilor nu le ajungeau pentru traiul zilnic, fiind cea mai săracă familie de mongoli la care am ajuns. În afară de animalele care le asigurau hrana – carne și lactate –, mai aveau o iurtă, câteva lucruri strict necesare și doar hainele de pe ei.

Atât din Kerala, India, cât și din Govi-Altayn, Mongolia, mi-au rămas în suflet și în minte acești oameni cu care am intrat în contact. Stând printre ei, le-am aflat și greutățile vieții de zi cu zi. Cu toate că cei din Kerala au apă din abundență, viața nu le este nici liniștită, nici îndestulată. Prețurile mici cu care își vând produsele sau, cum este cazul pescarilor cu plasele de pescuit chinezești, care abia strâng ceva pește după o zi de trudă, îi fac să trăiască mai mult de pe o zi pe alta. La fel se întâmplă și cu cei din Govi-Altayn, care au doar hrana asigurată. Asta dacă nu dă peste animale vreo boală care să le împuțineze...

Cu toții o duc greu, dar zâmbetul de pe față nu le dispăre. Filosofia de viață, dată de religiile lor, plus mediul social și natural în care trăiesc, îi fac să-și accepte soarta mai ușor și să privească mai cu seninătate toate greutățile ce le sunt date.

Recapitulare

Recapitulează ceea ce ai învățat până acum despre Asia, realizând o schemă după modelul de mai jos.

Poziția geografică • emisfera nordică: *Ecuator, Tropicul de Nord și Cercul Polar de Nord*; • Oceane: *Indian, Arctic, Pacific*; • Limită convențională față de Europa: *Munții Ural – Fluviul Ural – Marea Caspică – Munții Caucaz – Marea Neagră – Strâmtoarea Bosfor – Marea Marmara – Strâmtoarea Dardanele – Marea Mediterană*.

Relieful • jumătatea nordică: *Câmpia Siberiei de Vest, Podișul Siberiei Centrale, Munții Verhoiansk, Kolîma ș.a.*; • jumătatea sudică: *munți – Himalaya, Hindukuș, Tian Shan, Kunlun ș.a., podișuri – Anatoliei, Iranului, Pamir, Tibet, Gobi ș.a., câmpii – Mesopotamiei, Indo-Gangetică, Chinei de Est; Cercul de Foc al Pacificului – vulcani (Fuji, Pinatubo, Krakatoa etc.)*.

Hidrografia • fluvii mari: *Huang He, Chang Jiang (Oceanul Pacific), Lena, Enisei, Obi (Oceanul Arctic), Tigru, Eufrat, Indus, Gange, Brahmaputra (Oceanul Indian) ș.a.*; • lacuri: de tip „mări interioare” – *Marea Caspică, Marea Moartă, Marea Aral (ultima pe cale de dispariție – criză de mediu), Baikal (cel mai adânc de pe Glob), Balhaș etc.*

Diferențieri climatice și contraste biogeografice • toate zonele de climă și biogeografice din emisfera nordică: *caldă (pădurea ecuatorială, pădurea musonică, deșerturile tropicale), temperată (stepa, pădurile de foioase, taigaua siberiană), rece (tundra, ghețuri polare)*.

Elemente de diversitate umană • omogenitate etnică (*chineză, coreeană, japoneză, arabă, turcă, iudaică ș.a.*); • mai multe familii lingvistice (*sino-tibetană, austro-asiatică, indo-europeană etc.*); • religii (*islam, iudaism, hinduism, confucianism, taoism, shintoism ș.a.*).

Harta politică și marile aglomerări umane • 47 state: *China, India, Indonezia ș.a.*; peste 100 locuitori/km² (cea mai mare valoare medie de pe Glob).

Resursele și activitățile economice. Contraste regionale • petrol și gaze naturale (Orientul Mijlociu), cărbuni (China), minereuri de fier (India) etc.; • „Tigrii asiatici (prima generație, a doua generație).

Evaluare

Subiectul I (25 de puncte)

A. Selectează litera corespunzătoare răspunsului corect:

- Extremitatea vestică a Asiei (Capul Baba) se află în Peninsula:

a. Asia Mică	b. Arabă
c. Kamceatka	d. Indochina
- Asia este despărțită de America de Nord prin strâmtoarea:

a. Bab-el-Mandeb	b. Bering
c. Bonifacio	d. Bosfor
- În Asia se află cel mai înalt podiș de pe Glob, numit:

a. Anatoliei	b. Gobi
c. Tibet	d. Iranului
- Cel mai lung fluviu din Asia se numește:

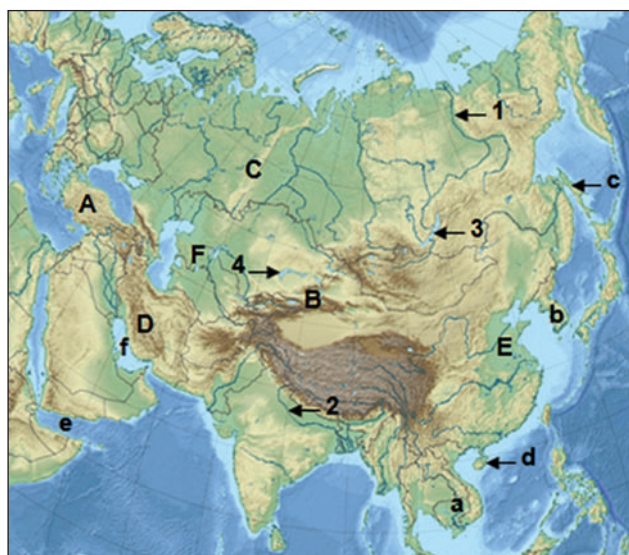
a. Amur	b. Chang Jiang
c. Huang He	d. Obi
- Taigaua face referire la o:

a. pădure de foioase	b. pădure musonică
c. pădure de conifere	d. pădure ecuatorială

B. Stabilește dacă afirmațiile de mai jos sunt adevărate (A) sau false (F):

- Musonul de vară bate dinspre Oceanul Indian spre continentul asiatic.
- Arabia Saudită face parte din regiunea numită Orientul Apropiat.
- Hindi și persana sunt limbi indo-europene.
- Singapore și Hong Kong au fost supranumite „tigrii asiatici”.
- Shintoismul este specific Indiei.

Harta de mai jos se referă la **subiectele II și III**. Pe hartă sunt marcate articulații ale țărmurilor (peninsule, insule, golfuri) cu litere de la **a** la **f**, unități de relief cu litere de la **A** la **F**, fluvii și lacuri cu cifre de la **1** la **4**.

Subiectul II (21 de puncte)

Identifică pe hartă:

1. numele peninsulei marcate cu litera **a** și numele celui mai lung fluviu care o străbate;
2. numele peninsulei marcate cu litera **b** și numele mării situate în partea sa vestică;
3. numele insulei marcate cu litera **c**;
4. numele statului de care aparține insula marcată cu litera **d**;
5. litera cu care este marcat golful cu importante rezerve de petrol și gaze naturale.

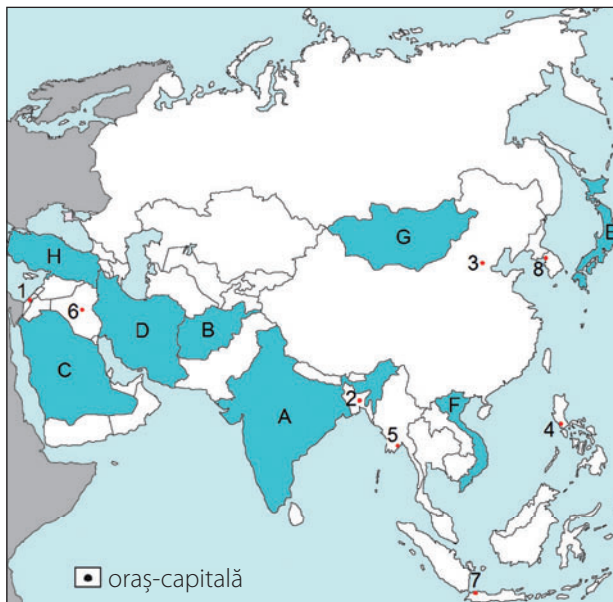
Subiectul III (15 puncte)

Identifică litera, respectiv cifra, cu care este marcată pe hartă unitatea de relief sau, după caz, elementul de hidrografie, pe baza caracteristicilor și a denumirilor.

1. munți, parte din limita convențională ce separă Asia de Europa;
2. lac, cel mai adânc de pe Glob;
3. câmpie, Sîrdaria și Amudaria;
4. podiș, Asia Mică;
5. fluviu, cea mai mare deltă din lume.

Subiectul IV (21 de puncte)

Analizează harta de mai jos pe care sunt marcate state cu litere și orașe-capitală cu cifre și identifică:

1. cifra cu care este marcat orașul-capitală al statului cunoscut ca „tigrul asiatic”;
2. litera cu care este marcat statul pe teritoriul căruia se află vulcanul Fuji;
3. litera cu care este marcat statul în care se află Munții Zagros;
4. cifra cu care este marcat orașul-capitală cunoscut ca oraș sfânt pentru trei dintre marile religii ale lumii;

5. litera cu care este marcat statul care a depășit un miliard de locuitori;
6. litera cu care este marcat statul a cărui capitală este orașul Hanoi;
7. cifra cu care este marcat orașul-capitală al statului în care se află cel mai lung fluviu al Asiei.

Subiectul V (8 puncte)

Analizează datele din tabelul de mai jos și răspunde la următoarele cerințe.

Statul	Suprafața (km ²)	Populația (locuitori)
X	9 600 000	1 400 000 000
Y	3 300 000	1 300 000 000
Arabia Saudită	2 100 000	33 000 000
Mongolia	1 600 000	3 100 000

1. Precizează numele statelor marcate cu literele X și Y.
2. Compară datele privind populația și suprafața statelor Arabia Saudită și Mongolia și precizează numele statului în care densitatea medie a populației este mai mare.

BAREM DE EVALUARE

Subiectul I: 25 de puncte

- A. 1. a; 2. b; 3. c; 4. b; 5. c (5 x 2p).
B. 1. A; 2. F; 3. A; 4. A; 5. F (5 x 3p).

Subiectul II: 21 de puncte

1. Peninsula Indochina (3p), Mekong (3p); 2. Peninsula Coreea (3p), Marea Galbenă (3p); 3. Insula Sahalin (3p); 4. China (3p); 5. f (3p).

Subiectul III: 15 puncte

1. C; 2. 3; 3. F; 4. A; 5. 2 (5 x 3p).

Subiectul IV: 21 puncte

1. 8; 2. E; 3. D; 4. 1; 5. A; 6. F; 7. 3 (7 x 3p).

Subiectul V: 8 puncte

1. X – China (2p), Y – India (2p).
2. Arabia Saudită (4p).

TOTAL: 90 de PUNCTE

Se acordă din oficiu: 10 PUNCTE

UNITATEA 2

Explorăm Africa

- ▶ Poziția geografică – simetrie latitudinală
- ▶ Relieful – caracteristici generale
Riftul african
- ▶ Hidrografia, clima și biogeografia –
caracteristici generale
- ▶ Specificul demografic
- ▶ Harta politică și marile orașe

Studii de caz

- ▶ Problemele Africii în lumea contemporană
- ▶ Sahara
- ▶ Etiopia. Particularități geografice

Recapitulare

Evaluare

DISCUȚIE. Care sunt primele 5 cuvinte care îți vin în minte când te gândești la Africa? Discută despre ele cu colegii. Argumentează alegerea făcută!

Poziția geografică – simetrie latitudinală

Care sunt paralelele și meridianele importante ce intersectează Africa? Ce importanță au? De ce crezi că Africa este caracterizată ca fiind un continent „în oglindă”? Care sunt principalele bazine oceanice care delimitează continentul african? Care sunt continentele cele mai apropiate de Africa? Ce consecință a avut această apropiere? (la în considerare faptul că omul, ca specie, a apărut în Africa.)

Poziția pe Glob. Africa este al treilea cel mai întins continent al planetei (30 milioane km²), după Asia și America, putând fi asemuit cu un triunghi cu baza în Marea Mediterană (în nord) și cu vârful în sud, la întâlnirea apelor Oceanelor Indian (est) și Atlantic (vest).

Paralele și meridiane importante. Continentul african este traversat, prin partea centrală, de Ecuator și, de asemenea, de cele două Tropicе, de Nord și de Sud, iar Meridianul de 0° îl intersectează în partea sa vestică. Consecințe:

- se desfășoară simetric la nord și la sud de Ecuator, de unde rezultă paralelismul zonelor de climă și biogeografice;
- este un continent care se află aproape în întregime în zona caldă a planetei, cu excepția extremităților nordică și sudică;
- în plus, Africa se întinde în toate cele patru emisfere ale Globului.

Limite (Puncte extreme):

- *Capul Blanc* (Tunisia), 37° latitudine nordică;
- *Capul Acelor* (Africa de Sud), 34° latitudine sudică;
- *Capul Verde* (Senegal), 14° longitudine vestică;
- *Capul Hafun* (Somalia), 51° longitudine estică.

Între punctele extreme are peste 7 000 km, atât nord-sud, cât și est-vest.

Articulații ale țărmurilor. Țărmurile Africii sunt puțin crestate: Golful Guineei (Oceanul Atlantic) este cel mai mare, iar Peninsula Somaliei, care pătrunde în apele Oceanului Indian, este, de asemenea, singura peninsulă mare a Africii. Mai spre sud, tot în Oceanul Indian, se află și cea mai mare insulă, Madagascar.

Capul Bunei Speranțe

1. Caută informații despre Capul Bunei Speranțe și semnificația acestuia în cunoașterea lumii.

2. Urmărește harta fizico-geografică a Africii din fig. 1 și selectează litera corespunzătoare răspunsului corect (model A-c):

- A. Canalul Suez face trecerea din Marea Roșie în:
 a. Marea Mediterană   b. Oceanul Atlantic
 c. Marea Neagră   d. Oceanul Indian

B. Nu se regăsește printre golfurile Africii, Golful:

- a. Gabes   b. Sidra   c. Bengal   d. Guineei

C. Extremitatea nordică a Africii o reprezintă Capul:

- a. Acelor   b. Hafun   c. Verde   d. Blanc

3. **Joc geografic.** Realizează, împreună cu colegii, o excursie virtuală în jurul Africii. Câștigă cine descoperă primul următoarele elemente geografice:

- a. numele strâmătorii care separă Africa de Europa;
 b. două golfuri la Marea Mediterană;

c. numele strâmătorii care desparte Insula Madagascar de Africa;
 d. numele canalului care desparte Africa de Asia.

4. **Calculează** diferența în grade dintre extremitățile:

- a. nordică (Capul Blanc) și sudică (Capul Acelor);
 b. estică (Capul Hafun) și vestică (Capul Verde);

5. Caută informații despre apariția omului și explică în ce mod au favorizat caracteristicile geografice ale continentului african acest proces.

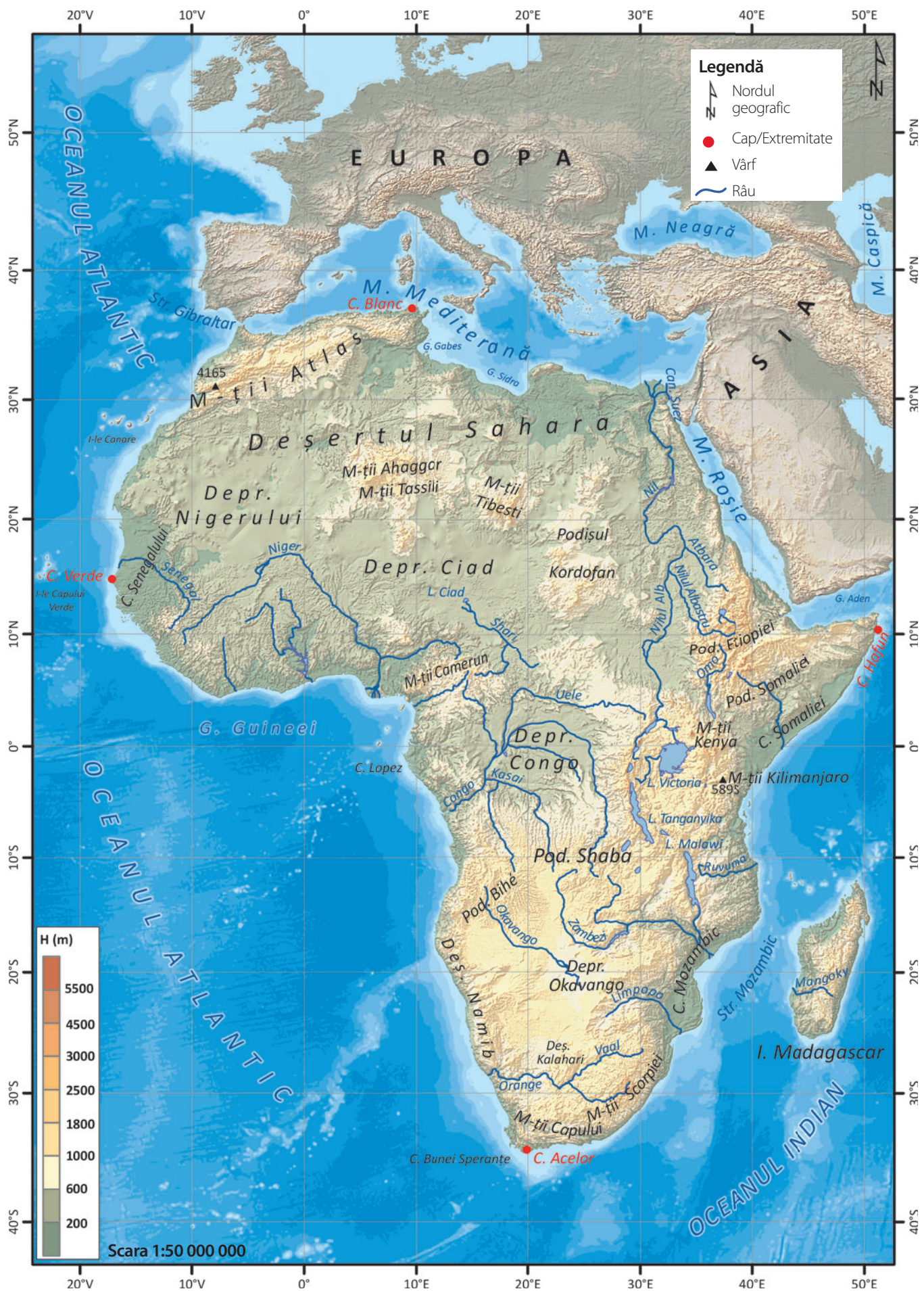

Fig. 1. Harta fizico-geografică a Africii

Relieful – caracteristici generale. Riftul african

Urmărește harta fizico-geografică a Africii: care este partea mai înaltă? Dar mai joasă? Unde sunt localizate câmpiile? Ce vulcani africani cunoști?

Caracteristici generale. Fiind cel mai vechi nucleu continental de pe Glob, un bloc cristalin ce depășește vârsta de 300 de milioane de ani, Africa are un relief relativ *monoton*. În pofida mărimii sale, varietatea caracteristicilor fizico-geografice nu este extraordinar de mare: platouri (podșuri) vaste (Podșul Etiopiei, Podșul Shaba ș.a.), cu altitudini diferite, acoperă mare parte din continent. Foarte rar, acestea sunt întrerupte de conuri vulcanice, cum sunt cele din apropierea Marelui Rift African (Kenya, Kilimanjaro – cel mai înalt vârf de pe continentul african, 5 895 m), și, de cele mai multe ori, spre est și spre sud se termină printr-un perete vertical, ce coboară abrupt spre cele câteva câmpii litorale (Câmpia Somaliei, Câmpia Mozambic; la acestea se adaugă Câmpia Senegalului).

Munții de pe continentul african sunt, ca origine, de trei feluri:

- *de încrețire*, tineri: Munții Atlas (în nord-vestul continentului, spre Europa) și Munții Capului (în sud);
- *vulcanici*, care însoțesc Marele Rift African: Kenya, Kilimanjaro sau cei din partea centrală a Deșertului Sahara, foarte vechi și puternic erodați (Tassili, Tibesti, Ahaggar);
- *de prăbușire*, rezultați în urma mișcărilor scoarței: Munții Scorpiei (în sud).

Marele Rift African. În estul continentului se desfășoară un sistem activ de falii foarte adânci: Placa Somaleză se îndepărtează de cea Africană. În timp geologic, Peninsula Somaliei se va desprinde de Africa, printr-o mare ce se va extinde. În prezent, de-a lungul acestei falii uriașe de mii de kilometri lungime se află lacuri (de origine tectonică) lungi și adânci – Marile Lacuri Africane –, dintre care cele mai întinse sunt: Tanganyika (1 470 m adâncime) și Malawi.

1. Analizează imaginea din fig. 1 și harta fizico-geografică a Africii și rezolvă următoarele cerințe:

- identifică ce paralelă trece prin apropierea Masivului Kilimanjaro;*
- precizează tipul de munți;*
- explică prezența ghețarilor pe vârful Masivului Kilimanjaro.*

Fig. 1. Masivul Kilimanjaro

2. Analizează imaginea din fig. 2 și harta fizico-geografică a Africii și rezolvă următoarele cerințe:

- numește strâmtoarea, respectiv marea care delimitează capetele Marelui Rift African;*
- precizează direcția spre care se deplasează Placa Somaleză;*
- numește două elemente geografice care apar ca efect al activității Marelui Rift African;*
- identifică, în imagine, o trăsătură caracteristică Marelui Rift African.*

Fig. 2. Marele Rift African

68 800 km²

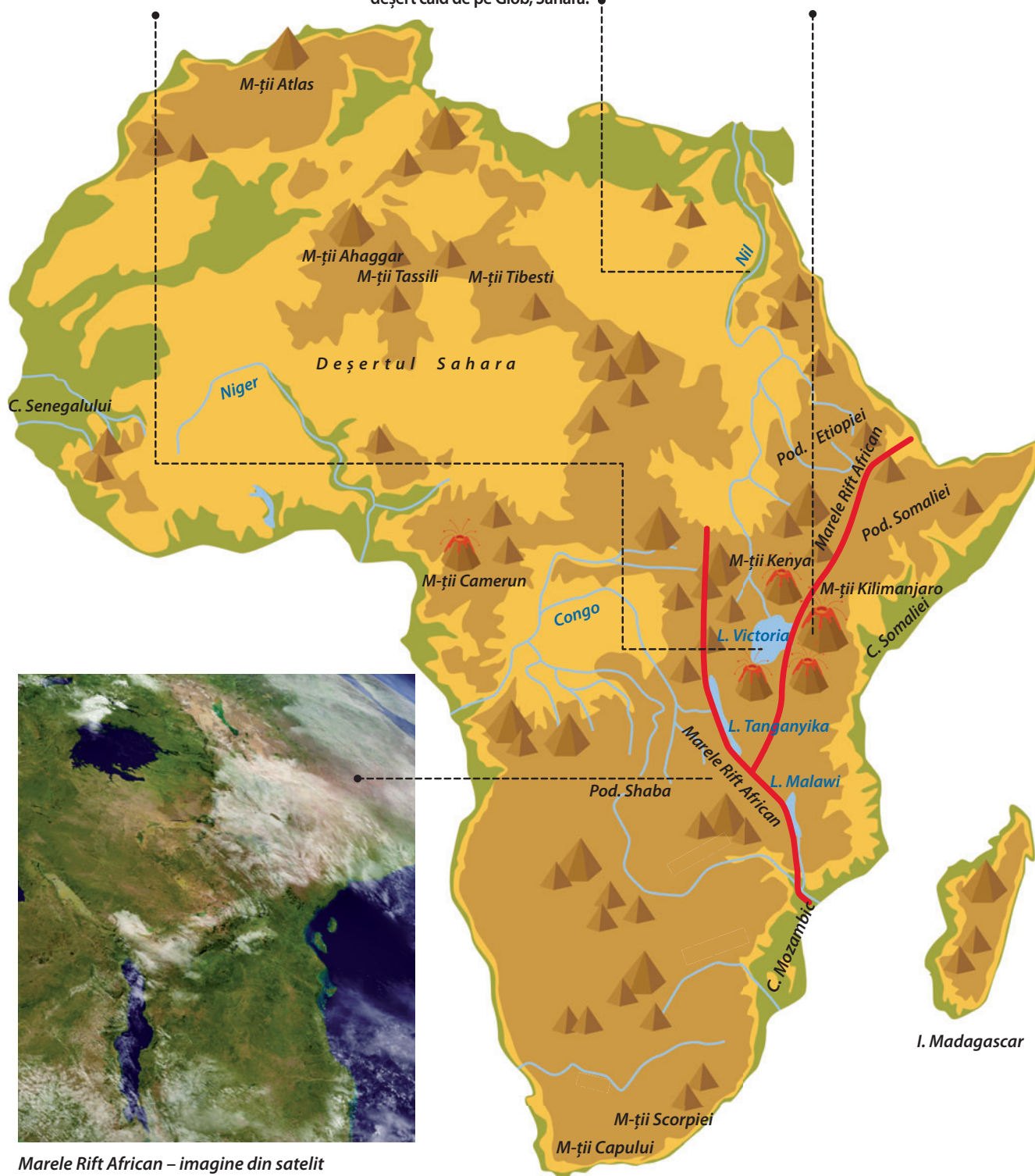
este suprafața celui mai întins
lac african, **VICTORIA**
(aproape cât Irlanda).

6 850 km

are cel mai lung fluviu african, **NIL**,
al doilea ca lungime din lume
(după Amazon) și singurul care
traversează în întregime cel mai mare
deșert cald de pe Glob, Sahara.

5 895 m

are cel mai înalt
vârf din Africa,
KILIMANJARO.

I. Madagascar

Marele Rift African – imagine din satelit

Scara 1:50 000 000

Fig. 3. Africa – marile unități de relief

Hidrografia, clima și biogeografia – caracteristici generale

Care este cel mai mare fluviu al Africii? Ce unitate traversează? Unde se varsă? De ce marile fluvii se mai numesc „autostrăzile Africii”? Care este clima predominantă a continentului african? Ce viețuitoare trăiesc aici?

Hidrografia Africii. Continentul este drenat de câteva fluvii uriașe, precum: Nilul (cel mai lung, se îndreaptă spre nord și se varsă în Marea Mediterană), Congo (cel mai mare debit, se varsă în Oceanul Atlantic), Zambezi (în Oceanul Indian, pe cursul căruia se află Cascada Victoria, cea mai lată de pe Glob), Niger ș.a. Dar în regiunile deșertice există și văi seci, fără apă (se numesc *waddi-uri*).

De asemenea, „continentul cald” găzduiește de la lacuri fără apă – numite *shott-uri* în Deșertul Sahara – până la lacuri „record”, cum ar Victoria (cel mai întins), Tanganyika (cel mai adânc), la care se adaugă și altele (Lacurile Malawi, Ciad etc.).

Nilul este, de asemenea, un fluviu al recordurilor:

- își are obârșia în cel mai mare lac african, Victoria (totodată, cel mai mare lac „cald” de pe Terra, situat pe Ecuator);
- este cel mai lung fluviu din Africa (și al doilea din lume);
- traversează în întregime cel mai întins deșert cald de pe Glob, Sahara;
- se varsă prin cea mai mare deltă din Africa (Delta Nilului);
- este cel mai „istoric” fluviu al Africii, traversând atât cel mai vechi stat din lume, Egiptul antic (circa 3 500 î.H.), cât și cel mai recent, Sudanul de Sud (2011).

Clima Africii. Zonele de climă se dispun simetric la nord și la sud de Ecuator, astfel:

- *climă ecuatorială* (0°-5° latitudine nordică și sudică), cu temperaturi medii anuale ridicate tot timpul anului (peste 25° C), ploi torențiale zilnice (3 000-4 000 mm/an), se manifestă calmul ecuatorial – mișcarea ascendentă a aerului;

- *climă subecuatorială* (5°-12° latitudine nordică și sudică), cu două anotimpuri calde: vară ploioasă (cu calm ecuatorial) și iarnă secetoasă (bat alizeele);

- *climă tropical-uscată* (12°-30° latitudine nordică și sudică): se manifestă pe cele două tropice, unde bat alizeele, este caracterizată prin uscăciune (precipitații sub 250 mm/an); se formează deșerturi cu variații mari de temperatură de la zi la noapte;

- *climă subtropicală (mediteraneană)*, la extremitățile nordică și sudică (peste 30° latitudine), cu temperaturi medii anuale de 15° C; vară caldă, secetoasă, iarnă blândă, ploioasă (pe țărmul Mării Mediterane).

Aspecte biogeografice. Același paralelism îl înregistrează și zonele de vegetație și faună:

- *pădurea ecuatorială.* Datorită precipitațiilor bogate și temperaturilor ridicate și constante de-a lungul anului, pădurea ecuatorială este luxuriantă (foarte bogată în specii de plante și animale), *sempervirescentă* (mereu verde) și stratificată (în funcție de cantitatea de lumină care ajunge la sol, arborii ajung la înălțimi diferite, cei mai înalți depășind 60 m). Se întâlnește în bazinul Congo, cu specii diverse de palmieri, liane etc., pădurea ecuatorială fiind habitatul unor specii de insecte mari, păsări viu colorate, reptile, maimuțe.

- *savana.* Este o pajiște cu ierburi înalte și cu pâlcuri de arbori (baobabi sau specii de acacia), ce se desfășoară la nord și la sud de pădurea ecuatorială; aici trăiesc erbivore (antilope, gazele, bivolul african, girafa, zebra, elefantul african) și carnivore mari (leul, ghepardul etc.).

- *deșerturile tropicale* (Sahara, Namib, Kalahari). Aici există plante rezistente la uscăciune (iarba alfa) și animale precum: insecte, șerpi, dromaderul (cămila cu o cocoașă, specifică în Sahara). Între savană și Deșertul Sahara există o zonă de tranziție, cu formațiuni ierboase sărăcăcioase, numită *Sahel*.

- *vegetația subtropicală.* Cuprinde pâlcuri de pădure (pin mediteranean, chiparos) și tufișuri dese cu frunze mereu verzi și lucioase (dafin, leandru), răspândite, în principal, pe țărmurile Mării Mediterane. Printre animale, specifice sunt: cameleonul comun, țestoasa de uscat și alte reptile. Pe țărmul Africii de Sud, apare o specie de pinguini, adaptată la climatul mai blând.

Situație-problemă. *Caută informații despre amenințările la adresa biodiversității pe continentul african (identifică problemele și propune soluții).*

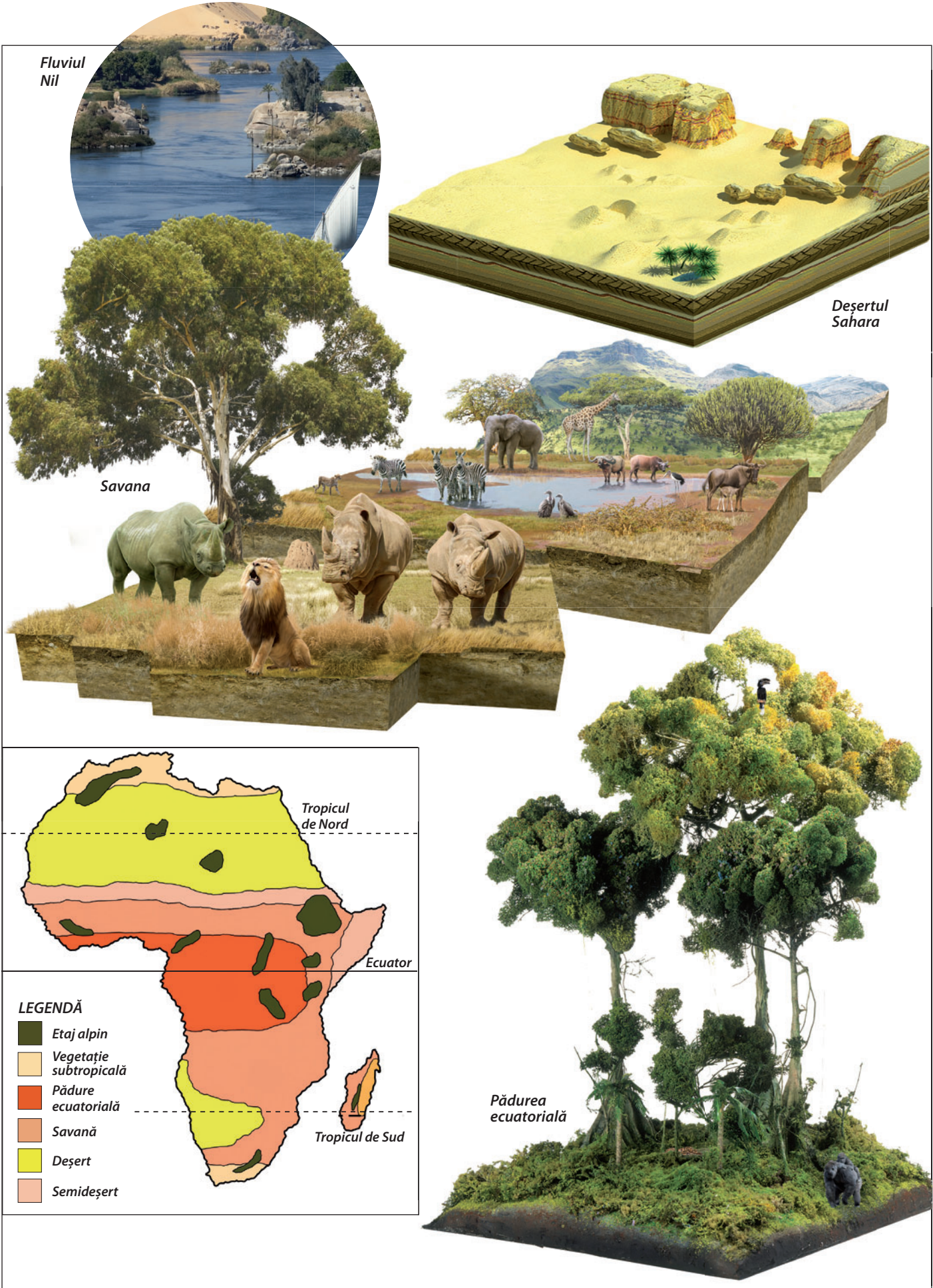

Fig. 1 Zone biogeografice din Africa

Specificul demografic

De ce Africa mai este supranumită „leagănul omenirii”? Ce civilizații străvechi au înflorit pe teritoriul Africii? Cu ce probleme se confruntă Africa în prezent?

Aspecte generale. Africa este al doilea continent, după Asia, cu peste 1,2 miliarde locuitori, cea mai mare parte a populației fiind concentrată în bazinul inferior al Nilului și Nigerului și în Podișul Etiopiei. Regiuni vaste (deșerturile, pădurea ecuatorială) au o densitate scăzută a populației.

Deși este primul continent al planetei populat de om (nucleul Lumii Vechi), multă vreme populația Africii a fost redusă numeric: în 1950, abia depășea 200 milioane locuitori, jumătate din populația Europei de atunci, însă în prezent înregistrează o *tranziție demografică rapidă*.

Specificul populației africane. Din punct de vedere demografic, Africa are o serie de particularități:

- are cea mai *tână* populație de pe Glob, aproape jumătate din populația continentului (în special Africa Sub-Sahariană, la sud de Sahara) având sub 19 ani (media de vârstă în Africa).

În același timp, *gradul de alfabetizare* este scăzut (peste 40% dintre tinerii Africii nu merg la școală, cel mai ridicat procent comparativ cu celelalte continente), iar *sărăcia* este una dintre cele mai mari probleme, în state precum: Republica Centrafricană, Burundi, R.D. Congo, mulți oameni supraviețuind cu echivalentul a doi dolari pe zi.

Drept consecință, o mare parte din emigranții din prezent provin din Africa, deși continentul este bogat în resurse naturale: petrol (Nigeria, Algeria, Libia), diamante (R.D. Congo, Botswana), aur, fier, cărbune, bauxită (Africa de Sud) etc.

- populația *urbană* crește cu repeziciune, Africa nemaifiind predominant rurală (așa cum era acum câteva decenii). Peste 40% din populație locuiește în orașe. Cairo (Egipt), Kinshasa (R.D. Congo), Lagos (Nigeria) sunt aglomerații urbane care au depășit zece milioane de locuitori.

- diversitatea etnică, lingvistică și religioasă a Africii este incredibilă, existând peste 2 000 de grupuri culturale diferite.

Cu toate acestea, Africa poate fi împărțită în două spații culturale largi:

- *Africa de Nord (Sahariană)*: populație berbero-arabă, care a rezultat din amestecul berberilor africani cu populația arabă (de culoare albă), islamică din punct de vedere confesional;

- *Africa Sub-Sahariană*, cu populație neagră (cu două grupe principale: *sudanezi* și *bantu*, cu mai multe subgrupe: *hutu*, *tutsi* în partea centrală a continentului, *boșimani*, *hotentoși*, *zuluși* în sud), predominant creștină (efect al colonialismului european), alături de care s-au mai păstrat vechi practici animiste.

Analiză critică. Explorează diversitatea culturală a Africii și explică contrastele de dezvoltare la nivelul continentului.

Fig. 1. Tuareg (Deșertul Sahara, Mali)

Fig. 2. Pigmee (pădurea ecuatorială, Republica Centrafricană)

Fig. 3. Masai (Kenya)

Fig. 5. Școală în Kenya

Fig. 4. Zulus (Africa de Sud)

Fig. 6. Johannesburg (Africa de Sud)

Harta politică și marile orașe

Ce state africane cunoști? Care sunt statele cu ieșire la Marea Mediterană? Dar la Marea Roșie? Care este ultimul stat apărut pe harta politică a lumii? De ce crezi că granițele unor state africane sunt drepte și nu sinuoase ca la cele europene și asiatice? De ce crezi că sunt atât de multe conflicte în Africa?

Harta politică a Africii. Africa este continentul cu cel mai mare număr de state independente și recunoscute de comunitatea internațională (54), majoritatea rezultate în urma procesului de decolonizare, proces intensificat după cel de-al Doilea Război Mondial.

Egipt, Nigeria, Africa de Sud au fost colonii britanice (ultima fiind colonizată, inițial, de olandezi), statele *Maghreb*-ului (Maroc, Algeria, Tunisia), alături de Mali, Ciad ș.a. au fost colonizate de Franța, Angola și Mozambic – de Portugalia, R.D. Congo – de Belgia, Namibia – de Germania, Somalia – de Italia etc.

Pentru că multe dintre granițele statelor africane au fost trasate „din birou”, de către fostele puteri coloniale, există situații în care membrii aceleiași populații au rămas în state diferite sau grupuri rivale au fost prinse între granițele aceluiași stat. Drept consecință, în Africa au avut loc foarte multe conflicte teritoriale. Sărăcia și suprapopularea nu au făcut decât să accentueze potențialul conflictual al Africii.

Mai mult, procese precum cel de încălzire globală contribuie la extinderea deșertificării, silindu-i pe crescătorii de animale nomazi să pună o presiune și mai mare asupra terenurilor agricultorilor sedentari, amplificând starea de conflictualitate.

Contraste teritoriale între state. Pe teritoriul Africii se află, deopotrivă, unul dintre cele mai vechi state – Egiptul, existent încă din Antichitate –, dar și cel mai recent stat apărut pe harta politică a lumii, în 2011, respectiv Sudanul de Sud.

Așadar, statele africane au avut o evoluție diferită și pot fi clasificate după mai multe criterii:

- după suprafață: dintre toate statele africane, 10 dețin împreună peste 1/3 din suprafața totală a continentului african, Algeria și R.D. Congo având fiecare peste 2 milioane km², iar Sudan, Libia, Ciad, Niger, Angola, Mali, Africa de Sud și Etiopia – peste 1 milion km²;

Printre cele mai mici se numără, cu excepția statelor insulare, Djibouti, Guineea Ecuatorială, Lesotho, Eswatini (Swaziland), ultimele două fiind *enclave* (înconjurate de teritoriul național al altui stat) în Africa de Sud.

- după numărul de locuitori, cele mai populate sunt Nigeria (peste 200 milioane locuitori – unul dintre primele zece state din lume ca mărime demografică), Etiopia (peste 100 milioane locuitori) și Egipt (care se apropie de 100 de milioane), urmate de Tanzania, Africa de Sud etc. (peste 50 milioane locuitori);

- după modul de guvernare: majoritatea sunt *republici*, printre cele câteva *monarhii* numărându-se Maroc, Eswatini (Swaziland);

- după forma teritoriului: *state compacte* (majoritatea statelor africane), *state alungite* (pe direcția nord-sud: Tunisia, Ghana, Benin, Togo; pe direcția est-vest: Gambia);

- din punct de vedere geografic: *state insulare* (Madagascar, São Tomé și Príncipe, Mauritius, Seychelles etc.), *state peninsulare* (Somalia), *state continentale* (cele mai multe).

Marile orașe africane. Evoluția numerică rapidă a populației africane, în prezent, a determinat și extinderea orașelor și creșterea populației urbane, multe transformându-se în adevărate aglomerații, dintre care cele mai mari sunt: Cairo – 19 milioane locuitori (fig. 3), Lagos – 14 milioane locuitori (fig. 2), Kinshasa, Johannesburg, Luanda. În general, marile orașe ale Africii sunt capitalele și porturile.

1. Analizează harta politică a Africii (fig. 1) și identifică:
  - a. trei state situate în Deșertul Sahara;
  - b. trei state situate de-a lungul Marelui Rift African;
  - c. două state *enclave*.

2. Identifică următoarele state africane după indicațiile oferite:

- A – stat cu ieșire la două mări, fostă colonie britanică;
- B – situat pe Ecuator, al doilea stat african ca întindere;
- C – stat insular, traversat de Tropicul de Sud;
- D – monarhie, fostă colonie franceză.

Fig. 3. Orașul Cairo, Egipt

Problemele Africii în lumea contemporană

Africa se confruntă cu o serie de provocări la scară largă, cum ar fi *deșertificarea* (cauzată de secetă și pășunat excesiv), lipsa apei de băut, creșterea accelerată a populației, dificultatea accesului la educație.

Toți acești factori afectează nivelul de trai și au consecințe precum: foamea, malnutriția, bolile, violența, instabilitatea politică și socială.

Studiu de caz

Textul alăturat prezintă procesul de deșertificare și moduri de soluționare a acestei probleme.

Citește textul și rezolvă următoarele cerințe:

a. Identifică în text două cauze ale deșertificării.

b. Numește două consecințe ale deșertificării, una care afectează mediul natural și una care afectează populația.

c. Stabilește relația de cauzalitate dintre factorii geografici și deșertificare.

d. Propune o soluție de combatere a deșertificării.

Deșertificarea Africii

De la vegetație la deșert. Iată cum utilizarea excesivă a terenurilor poate transforma un teren fertil într-un pustiu.

Deșertificarea apare atunci când terenul agricol este utilizat excesiv în climate uscate cu ecosisteme fragile, deja vulnerabile la secetă. Multe dintre zonele afectate sunt locuite de cei mai săraci oameni din lume.

Suprapășunatul duce la dispariția covorului de iarbă, solul este dislocat de copitele animalelor, iar apa și vântul agravează problemele, îndepărtând stratul fertil de sol și nemăilăsând în urmă, treptat, decât un deșert sterp.

Niciun continent nu este imun la deșertificare. Aproximativ o treime din planeta noastră este direct afectată și presiunea umană este, de obicei, cauza principală a acestui proces.

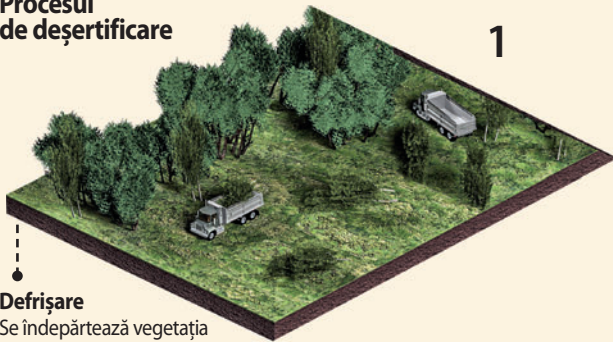
Degradarea terenurilor nu este, totuși, o problemă nouă. Studiile sugerează că prăbușirea civilizației maya în anul 900 d.H. a fost declanșată de creșterea populației, urmată de cultivarea plantelor pe versanții abrupti cu sol fragil.

Deșertificarea are efecte devastatoare asupra oamenilor și a mediului deopotrivă.

În Sahelul african, deșertificarea mărește riscul secetei. Vegetația ce moare lasă goale suprafețele acoperite cu nisip, care reflectă mai multă căldură, diminuând ascensiunea aerului umed care generează nori și precipitații. Prin urmare, odată ce începe, deșertificarea se autopropagă.

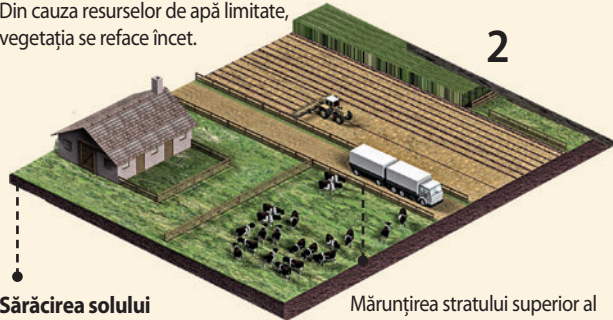

Procesul de deșertificare

Defrișare

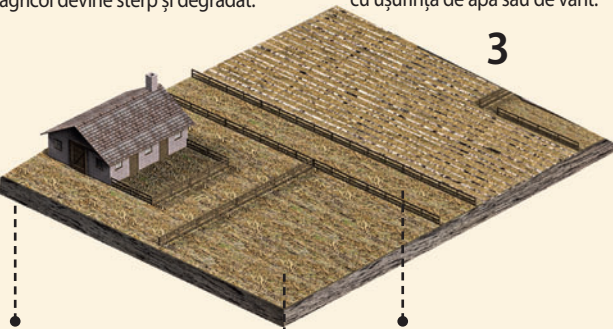
Se îndepărtează vegetația pentru a face loc pășunilor pentru animale sau terenurilor de cultură. Din cauza resurselor de apă limitate, vegetația se reface încet.

Sărăcirea solului

Prin recoltarea plantelor cultivate, sunt preluați din sol nutrienții care au ajutat la creșterea lor. Dacă nu se adaugă îngrășăminte, terenul agricol devine sterp și degradat.

Mărunțirea stratului superior al solului duce la formarea unei pulberi uscate, mai puțin capabilă să păstreze umezeala, susceptibilă la secetă și care poate fi îndepărtată cu ușurință de apă sau de vânt.

Irigațiile

Aproximativ 60% din terenul agricol irigat se află în regiuni afectate de ariditate. Însă apa se evaporă, lăsând în urmă săruri. Cu timpul, terenul se sărăturează, devenind impropriu pentru agricultură.

Pierderea vegetației

Pe măsură ce solul devine mai sărat și humusul bogat în nutrienți este îndepărtat, plantele nu se mai dezvoltă. Pământul rămâne expus acțiunii vântului și a apei.

Utilizarea excesivă a terenului

Terenul cultivat este folosit timp de mulți ani la rând pentru a crește aceleași plante. Creșterea accelerată a

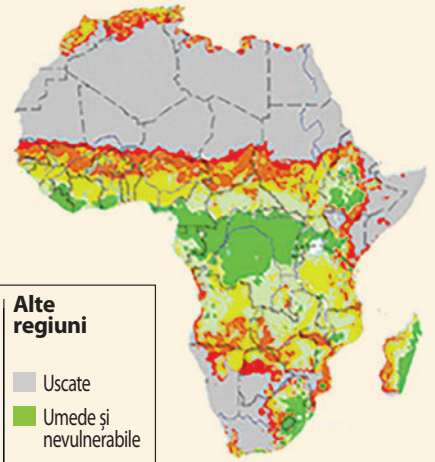
populației mărește presiunea asupra terenurilor agricole, iar solul, și așa fragil, nu mai are timp să se regenereze.

Deșertificarea

În acest punct, oamenii sunt siliți să-și abandoneze câmpurile. Ceea ce a fost odată un teren cultivat

seamă acum cu un deșert – prăfos, sărat și incapabil să susțină majoritatea plantelor și a animalelor.

Cum se poate lupta cu deșertificarea?

Inversarea procesului de deșertificare depinde de reducerea exploatării terenului, oferindu-le oamenilor alte surse de venit. Imaginați-vă un „zid” de copaci și tufșuri – o perdea forestieră de 8 000 km lungime și 15 km lățime – întinzându-se de la vest la est de-a latul Africii. Acest proiect a început în 2011, pentru a contracara deșertificarea de la marginea Saharei. De atunci, numai în Senegal au fost plantate 12 milioane de exemplare de *acacia*, copaci rezistenți la uscăciune.

Zonele împădurite întinse realimentează rezervoarele de apă subterane, acționează ca bariere împotriva vântului, oprind înaintarea dunelor de nisip și pot spori cantitatea de precipitații. Susținătorii „zidului verde” african cred că el ar putea chiar să oprească emergența terorismului, asigurând slujbe în domeniul producției de gumă arabică, obținută din arborii de acacia.

Alte tehnici de luptă împotriva deșertificării includ îmbunătățirea metodelor de irigație, instalarea unor garduri de protecție contra nisipurilor și crearea unor bazine cu apă. O metodă experimentată recent implică împrăștierea pe dune a unor microorganisme (cianobacterii), care formează o rețea de filamente lipicioase ce rețin particulele de nisip, introduc nutrienți în sol și favorizează creșterea plantelor.

Sahara

Aflată în nordul Africii, Sahara este cel mai întins deșert cald al planetei. Climatul este tropical uscat, precipitațiile cad foarte rar și în cantități extrem de mici. Relieful specific constă în platouri pietroase (*hamade*), dune de nisip (*erguri*) etc. Sahara este lipsită de o rețea hidrografică permanentă, exceptând partea ei estică, străbătută de Nil. Vegetația aproape că lipsește. Popor nomad, tuaregii populează regiunile muntoase din Sahara Centrală și s-au adaptat la viața în deșert.

VIAȚA ÎN DEȘERT

Studiu de caz

Textul alăturat prezintă aspecte legate de adaptarea la condițiile neospitaliere ale Saharei. Citește-l și rezolvă următoarele cerințe:

a. extrage din text caracteristicile geografice ale deșertului Sahara;

b. identifică formele în care vegetația și fauna s-au adaptat la mediul deșertic;

c. identifică modul în care omul s-a adaptat la viața în deșert. Cum ai răspunde provocării de a locui în deșert? Argumentează!

Strategii de stocare a apei

În cuptorul Deșertului Sahara, dușmanul numărul unu al vieții este deshidratarea. Pentru a înțelege dificultatea problemei, să ne uităm la cifre. În cazul omului, al cărui organism constă din 60-80% apă, pierderea a doar 5% din cantitate produce simptome grave, în timp ce o pierdere de 10% este, în general, fatală. Prin comparație, cămila este capabilă să suporte pierderea a 20% din greutatea corporală prin deshidratare, fără să apară tulburări fizice. Putem înțelege soluțiile de adaptare a viețuitoarelor la mediul ostil al deșertului dacă ne raportăm din nou la om. Cum se pierde apa din organism? Prin excreție, transpirație și respirație. Animalele deșertului ameliorează, cu succes,

toate aceste puncte slabe. Cele mai multe mamifere ale deșertului, precum cămila și multe specii de rozătoare, au rinichi cu performanțe deosebite. Niciuna dintre viețuitoarele deșertului nu transpiră în felul în care o face omul. Pierderea prin piele este redusă substanțial și prin comportament, fauna deșertului african petrecând ziua în galerii subterane, unde aerul este mai umed decât la suprafață.

Izvor la purtător

Reducerea pierderilor de apă este cheia supraviețuirii în Sahara, dar apa trebuie să provină de undeva! O soluție ar fi realizarea de stocuri de apă. Este legendară capacitatea cămilei de a stoca apă în țesuturi.

Deșertul este bine-cunoscut pentru întinderile sale fierbinți, uscate și prăfoase, acoperite de nisip arzător. Animalele ce trăiesc aici trebuie să înfrunte temperaturi dogoritoare, de până la 50° C, și să se descurce cu mai puțin de 250 mm de precipitații pe an. Însă vremea senină ce încălzește deșertul până la temperaturi atât de ridicate în timpul zilei face ca, în timpul nopții, temperaturile să scadă frecvent sub zero grade.

Alternanța acestor condiții extreme înseamnă, pentru animale, o luptă permanentă pentru a-și menține temperatura corporală și a supraviețui.

Una dintre cele mai bune strategii pentru a scăpa atât de căldură, cât și de frig, este pur și simplu evitarea acestora. Multe mamifere mici sapă vizuini în nisip pentru a crea un microclimat mai suportabil, în timp ce viețuitoarele „cu sânge rece” vor căuta locuri adăpostite,

în crăpături sau la poalele stâncilor. Animalele ce sunt active în timpul zilei vor umbla pe-afară în zori, când temperaturile sunt mai scăzute, însă nu în frigul nopții.

Animalele mai mari nu sapă vizuini, însă un corp mare este, de fapt, un avantaj în deșert – se supraîncălzește mai greu. Astfel, aceste animale își pot menține temperatura la un nivel suficient de scăzut până când apune soarele.

Roba lungă purtată de populațiile din Sahara permite aerului să circule în jurul corpului și evită supraîncălzirea. Noaptea, robele pot fi folosite pentru protecție împotriva frigului. Protejarea capului și a gâtului este vitală pentru a preveni insolația.

Etiopia

Particularități geografice

Localizată în „Cornul Africii” – partea cea mai estică a continentului (Peninsula Somalia) –, fără ieșire la mare (litoralul Mării Roșii fiind ocupat de Eritreea, Djibouti și Somalia), Etiopia este o țară cu relief predominant montan, cu o suprafață de peste un milion km² și peste 100 milioane locuitori.

În Etiopia s-au găsit cele mai vechi fosile umanoide, fiind, deci, un areal de veche populare umană. Azi, se confruntă cu explozia demografică (natalitate foarte mare), o populație foarte tânără (media de vârstă este 18 ani), fiind o sinteză a problemelor Africii: sărăcie, grad scăzut de școlarizare, economie rudimentară (bazată pe agricultură).

Studiu de caz

Extrasul din jurnalul de expediție alăturat prezintă aspecte specifice ale vieții comunităților rurale din munții Etiopiei.

Citește textul și rezolvă următoarele cerințe:

a. *Extrage din text caracteristicile fizico-geografice și umane (sociale, economice) referitoare la Etiopia și grupează-le, astfel, pe cele două categorii.*

b. *Identifică o problemă cu care se confruntă comunitatea umană prezentată în articol.*

c. *Stabilește relația de cauzalitate între factorii geografici și problema identificată.*

d. *Propune o soluție de combatere a acestei probleme. Argumentează!*

ETIOPIA

Viața ca la începuturile omenirii

Jurnal de expediție

Africa este un spațiu influențat de europeni și de islamul prezent în multe dintre țările din nordul continentului. Și atunci, pentru a cunoaște în parte ceea ce înseamnă „continentul negru”, ne afundăm acum tocmai în mijlocul lui, în Etiopia.

VIAȚA ÎN COLIBĂ

Nivelul de trai al etiopienilor diferă, în parte, de la o zonă la alta. Sunt însă mari deosebiri între cei care locuiesc în orașele sau în capitală, față de cei care stau prin sate sau prin colibe răzlețe. Cei din urmă trăiesc la limita sărăciei, o incursiune printre ei fiind o adevărată întoarcere în timp, nu departe de vremurile primilor oameni.

I-am întâlnit la vreo 600 km nord de capitală, în ascensiunea mea spre Vârful Abune Yosef, 4 260 m altitudine, din masivul omonim.

Pe mici platouri, suspendate ici și colo pe pantele abrupte ale munților, pâlcuiri de colibe răsăr dintre blocurile de stâncă. Se numesc *tukul* și reprezintă locuința majorității etiopienilor. Sunt colibe circulare, construite, de regulă, din pari, folosindu-se cu precădere lemnul de eucalipt. În parte, pe alocuri,

se folosește și piatră. Acoperișul este din lemn și acoperit cu paie, iar pereții îi sunt acoperiți adeseori în exterior cu o tencuială de pământ. Cum intri în colibă, în stânga este locul pentru animale, pe care și-l reiau în fiecare seară – acest ritual se petrece după preumblarea de peste zi după hrană, pe coastele stâncoase. Oamenii locului au câteva găini, 2-3 capre sau oi, vreo vită și, eventual, un catâr. În partea centrală se găsește vatra, în care se face focul pentru gătit, iar în dreapta colibeii sunt bunurile familiei – ceva săculeți cu grăunțe, cele câteva haine de care dispun, bidoanele cu apă și alte câteva mărunțișuri.

Dimineața și seara, familia se strânge în jurul focului, femeia gătind *injera*... și, dacă are, câteva legume sau linte. Un fum înecăcios inundă întreg interiorul, care iese, în cele din urmă, cu greutate, pe mica ușă lăsată deschisă.

Injera este alimentul nelipsit de pe masa etiopienilor. Se obține din semințele, mici cât boboșele de mac ale unei plante ierboase numite *teff*. Acestea sunt zdrobite pe o piatră, făina rezultată fiind amestecată cu apă și lăsată la fermentat timp de trei zile. Din amestec, asemănător celui de clătite folosit la noi, se toarnă pe o plită de lut încălzită câte o porție, care se întinde și, după câteva minute de copt, rezultă un fel de lipie. Are un diametru de vreo 50 cm, iar gustul îi este acrișor și consistența mai buretoasă, datorită fermentației. La masă primești câte o injera, peste care se pune o fiertură de linte sau de fasole, varză, morcovi, sfeclă roșie sau de cartofi – toate fierte. La sărbători sau în alte zile, dar foarte rar, se mai taie câte un animal din gospodărie – capră, oaie, găină – și oamenii mai simt și gustul cărnii.

Pe alocuri, mâncarea este finalizată cu o cană de *talla* – o băutură fermentată din semințe prăjite și zdrobite, combinate cu frunze uscate, aromate. Aceasta este tulbure, maronie, cu bucăți de tărâțe și de semințe prin ea ... pișcă puțin la limbă, dar este răcoritoare, fiind considerată un fel de bere tradițională. Nu i-am simțit însă vreo urmă de alcool.

Locul de culcare este pe o platformă din lemn amenajată deasupra animalelor. Cu toții se întind unii lângă alții, pe această platformă, dormind pe piei de capră și acoperindu-se cu păături.

Animalele sunt ținute însă curate și așternuturile de paie li se schimbă des, astfel că mirosul acestora nu se simte foarte pregnant.

Pe unde am dormit, mie mi-au pregătit culcușul jos, lângă vatră. Mi-au întins și mie câteva piei de capră, peste care mi-am pus sacul de dormit.

LA LIMITA SĂRĂCIEI

Peste zi, îndeletnicirile sunt împărțite. Viața nu este însă deloc alertă. Femeile stau pe lângă colibă, având grijă de copiii mai mici. Bărbații au de lucru o perioadă scurtă, doar în preajma sezonului ploios, care se întinde peste vară. Pe micile lor palme de pământ, bărbații împing la plugul tras de boi, arând, de fapt abia scurmând pământul. Agricultură este de subzistență, abia reușind să le asigure cele necesare pentru hrana familiei. Fiind pe munți, terenul este slab productiv, acoperit de o pătură de pietriș printre care plantele abia pot crește. Adaptată locului este doar *teff*, planta de care am amintit mai sus, pentru injera. Legumele, acolo unde pot crește, sunt cultivate pe câțiva metri pătrați, pe lângă colibe. În anii secetoși, plantele nu cresc și oamenii suferă de foame.

Nu toți copiii apucă să meargă la școală. Chiar și pe munți, dar la altitudini mai joase, unde sunt comunități ceva mai însemnate, se fac niște cursuri în care se învață lucrurile de bază – cititul și socotitul. Dar pentru cei aflați la altitudine, la înălțimi de peste 3 500 m, drumul până la o școală le-ar lua prea mult timp și devine imposibil. De aceea, fetițele se spetesc, cărând bidoane cu apă de la izvoarele aflate mult mai jos, iar băieții mână animalele familiei.

Recapitulare

Recapitulează ceea ce ai învățat până acum despre Africa, realizând o schemă după modelul de mai jos.

Poziția geografică – simetrie latitudinală

- desfășurare simetrică față de *Ecuador*; *Tropicul de Nord* și de *Sud*, *Meridianul de 0°* (toate emisferele);
- Oceane: *Indian*, *Atlantic*.

Relieful

- podiș vechi, mai înalt în jumătatea sudică;
- Munții Atlas, Capului, Scorpiei;
- Marele Rift African – vulcani (Kenya, Kilimanjaro).

Hidrografia, clima și biogeografia

- fluvii: Nil, Niger, Congo, Zambezi ș.a.;
- lacuri: Ciad, Tanganyika, Malawi etc.;
- „continentul cald”, desfășurat „în oglindă” față de *Ecuador*: zone de climă ecuatorială (*pădure ecuatorială*), subecuatorială (*savane*), tropicală (*deșerturi*), subtropicală (*vegetație subtropicală*).

Specificul demografic

- nucleul Lumii Vechi, populație tânără în creștere rapidă, diversitate etnică, lingvistică, religioasă: Africa de Nord (Sahariană), Africa Sub-Sahariană; tendințe: urbanizare.

Harta politică și marile orașe

- 54 de state; cel mai recent Sudanul de Sud (2011);
- orașe mari: Cairo (Egipt), Kinshasa (R.D. Congo), Lagos (Nigeria), Johannesburg (Africa de Sud) etc.

Evaluare

Subiectul I (15 puncte)

Selectează litera corespunzătoare răspunsului corect.

1. Desparte Africa de Europa strâmtoarea:
  - a. Gibraltar
  - b. Bosfor
  - c. Dardanele
  - d. Mozambic
2. Africa nu este traversată de:
  - a. Ecuator
  - b. Meridianul de 0°
  - c. Cercul Polar de Sud
  - d. Tropicul de Sud
3. Gabes și Sidra sunt denumiri de:
  - a. insule
  - b. capuri
  - c. peninsule
  - d. golfuri
4. Extremitatea sudică a Africii este dată de capul:
  - a. Blanc
  - b. Acelor
  - c. Verde
  - d. Hafun
5. Ca suprafață Africa este:
  - a. mai mare decât Asia
  - b. mai mică decât Europa
  - c. mai mică decât Asia
  - d. mai mare decât America

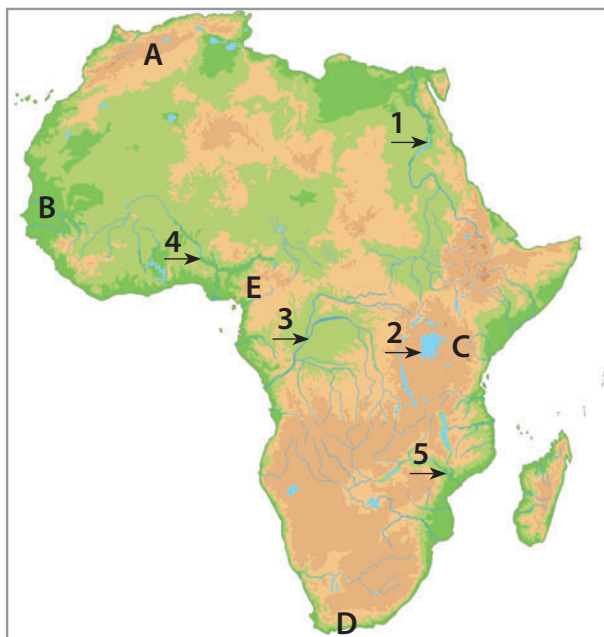
Subiectul II (15 puncte)

Stabilește dacă afirmațiile de mai jos sunt adevărate (A) sau false (F).

1. Cea mai mare altitudine din Africa se înregistrează în Munții Kilimanjaro.
2. Fluviul Nil formează la gura de vărsare un estuar.
3. Savana este specifică climatului subtropical.
4. Tuaregii sunt locuitori africani nativi ai Deșertului Sahara.
5. Capitala Kinshasa este traversată de fluviul Congo.

Subiectul III (15 puncte)

Pe harta fizico-geografică a Africii sunt marcate cu litere de la **A** la **E** unități de relief, iar cu cifre de la **1** la **5**, fluvii și lacuri. **Identifică pe hartă:**

1. numele câmpiei marcate cu litera **B**;
2. litera cu care sunt marcați munții de încrețire situați pe teritoriul statelor Maghreb-ului;
3. numele munților marcați cu litera **E**;
4. cifra cu care este marcat fluviul care a împrumutat numele său la două state africane;
5. numele fluviului marcat cu cifra **5**;

Subiectul IV (15 puncte)

Identifică, pe baza imaginilor și a indiciilor, numele statului african la care se face referire.

1. Indicii: stat mediteranean; Maghreb; Capul Blanc

2. Indicii: două state-enclavă pe teritoriul său; fostă colonie olandeză și britanică; singurul stat african pe teritoriul căruia trăiesc pinguini

3. Indicii: stat insular; capitala Antananarivo; Oceanul Indian

4. Indicii: apariția omului; creștinism; Addis Abeba

5. Indicii: deșert litoral; fostă colonie germană; ieșire la Oceanul Atlantic

Subiectul V (30 de puncte)

Analizează datele din următorul tabel și răspunde la următoarele cerințe.

Statul	Suprafața (km ²)	Populația (locuitori)	Indicii
X	924 000	203 000 000	petrol, mozaic etnic și religios, deltă, Africa Sub-Sahariană, fostă colonie britanică, cel mai populat stat african
Y	2 400 000	42 000 000	deșert, Maghreb, fostă colonie franceză, cel mai întins stat african

1. Compară datele privind populația și suprafața statelor **X** și **Y** și precizează care dintre cele două înregistrează o valoare medie mai mică a densității populației.
2. Identifică o cauză a acestei valori scăzute a densității populației.

3. Precizează, cu aproximație, de câte ori este mai mare densitatea populației în cazul statului cu care s-a făcut comparația.
4. Numește o problemă cu care se confruntă statul cu valoarea mai mare a densității populației.
5. Precizează numele statului **X**.
6. Precizează numele statului **Y**.

BAREM DE EVALUARE

Subiectul I: 15 puncte

1. a; 2. c; 3. d; 4. b; 5. c (5 x 3p)

Subiectul II: 15 puncte

1. A; 2. F; 3. F; 4. A; 5. A (5 x 3p)

Subiectul III: 15 puncte

1. Câmpia Senegalului; 2. A; 3. Munții Camerun; 4. 4; 5. Zambezi (5 x 3p)

Subiectul IV: 15 puncte

1. Tunisia; 2. Africa de Sud; 3. Madagascar; 4. Etiopia; 5. Namibia (5 x 3p)

Subiectul V: 30 de puncte

1. statul Y; 2. Sugestii: suprafață ocupată în cea mai mare parte de Deșertul Sahara, deficit de apă, lipsa solurilor fertile etc.; 3. de zece ori; 4. Sugestii: conflictualitate, sărăcie etc.; 5. Nigeria 6. Algeria (6 x 5p)

TOTAL : 90 de PUNCTE
Se acordă din oficiu: 10 PUNCTE

UNITATEA 3

Explorăm America de Nord și America de Sud

- ▶ Poziția geografică
- ▶ Relieful – caracteristici generale
Sistemul muntos cordiliero-andin
- ▶ Hidrografia – caracteristici generale
Fluvii și lacuri
- ▶ Diferențieri climatice și biogeografice
- ▶ Elemente de diversitate umană
(etnică, lingvistică, confesională, culturală)
- ▶ Harta politică și contraste teritoriale
între state
- ▶ Forme de aglomerare urbană
- ▶ Diferențieri economice regionale

Studiu de caz

- ▶ Chile. Particularități geografice

Recapitulare

Evaluare

Discuție. Care sunt primele 5 cuvinte care îți vin în minte când te gândești la America? Discută despre ele cu colegii. Argumentează alegerea făcută!

Poziția geografică

Care sunt principalele paralele care traversează continentul american? Ce meridian trece prin partea centrală a Americii de Nord? Dar a Americii de Sud? Cu ce formă geometrică se aseamănă cele două mase de uscat: America de Nord și America de Sud? Care sunt principalele bazine oceanice care delimitează continentul american?

Spre deosebire de celelalte continente, America este dezvoltată pe latitudine, ca o punte uriașă de uscat între zonele reci ale planetei: Arctica (nord) și Antarctica (sud).

Poziția pe Glob. Continentul american este situat în emisfera vestică, fiind delimitat de trei mari bazine oceanice: • nord: Oceanul Arctic sau Înghețat (îl separă de Europa și Asia); • est: Oceanul Atlantic (îl separă de Europa și Africa); • vest: Oceanul Pacific (îl separă de Asia și Australia); • în sud, Strâmtoarea Drake (după numele exploratorului englez Francis Drake, din timpul reginei Elisabeta I a Angliei), de cca 1 000 km lățime, care face legătura între Oceanele Atlantic și Pacific, desparte America de spațiul antarctic.

Paralele și meridiane importante. America de Nord este traversată de Tropicul de Nord (Racului) și de Cercul Polar de Nord, desfășurându-se la vest și la est de meridianul de 90° longitudine vestică, care marchează jumătatea emisferei vestice a planetei. Prin dreptul acestui meridian curge cel mai mare fluviu din America de Nord, și anume Mississippi (vezi harta fizico-geografică a Americii de Nord de la pag. 62).

America de Sud este traversată de Ecuator (în apropierea căruia curge Amazonul, cel mai mare fluviu din America de Sud și, totodată, de pe Glob – vezi harta fizico-geografică a Americii de Sud de la pag. 63) și de Tropicul de Sud (Capricornului). Partea centrală a Americii de Sud este traversată de meridianul de 60° longitudine vestică.

Limite (Puncte extreme): *Zenith Point*, Peninsula Boothia, Canada (72° latitudine nordică); *Capul Froward*, Chile, care străjuiește Strâmtoarea Magellan, ce separă America de Sud de Arhipelagul Țării de Foc (53° latitudine sudică); *Capul Prince of Wales*, Peninsula Alaska, SUA (168° longitudine vestică); *Capul Branco*, Brazilia (34° longitudine vestică).

Însă, prin insulele sale, continentul american depășește 83° latitudine nordică (Groenlanda) și 59° latitudine sudică (Arhipelagul South Sandwich), iar prin Arhipelagul Aleutinelor (Insula Attu) ajunge și în emisfera estică a planetei.

Suprafață. America este al doilea continent ca întindere, după Asia, cu 42,5 milioane km² (de patru ori suprafața Europei), ceea ce reprezintă peste 28% din totalul uscatului planetar.

Cele două mase de uscat (America de Nord și America de Sud) sunt legate prin istmul central-american (o fâșie îngustă de pământ, de circa 80 km lățime).

1. Selectează litera corespunzătoare răspunsului corect (model A-c):

A. Sunt situate între America de Nord și America de Sud insulele:

a. Aleutine   b. Antilele Mari
c. Falkland   d. Țării de Foc

B. Continentul american nu este delimitat de Oceanul:

a. Atlantic   b. Pacific   c. Indian   d. Arctic

C. Între America de Sud și spațiul antarctic se află strâmtoarea:

a. Drake   b. Magellan   c. Bering   d. Davis

D. Cercul Polar de Nord traversează:

a. Peninsula Labrador   b. Arhipelagul Țării de Foc
c. Golful Sf. Laurențiu   d. Peninsula Alaska

2. Joc geografic. Realizează, împreună cu colegii, o excursie virtuală în jurul Americii (urmărește și hărțile fizico-geografice de la pag. 62-63). Câștigă cine descoperă primul următoarele elemente geografice:

a. numele strâmtoarii care separă America de Asia;
b. un golf situat pe Tropicul de Nord;
c. două peninsule din sudul Americii de Nord;
d. cinci insule/grupuri de insule (arhipelaguri).

3. Calculează diferența în grade latitudine dintre extremitățile nordică (Zenith Point) și sudică (Capul Froward) ale Americii.

4. Explică importanța faptului că America este traversată de Ecuator, Tropice și Cercul Polar de Nord.

5. Urmărește hărțile alăturate și identifică criteriul după care a fost împărțit continentul american în cele două situații (fig. 1).

Fig. 1. Poziție geografică – America

Relieful – caracteristici generale.

Sistemul muntos cordiliero-andin

Care sunt principalele unități de relief din America de Nord? Dar din America de Sud? Cum sunt dispuse munții pe continentul american? Unde sunt localizați și cum se numesc vulcanii?

Caracteristici generale. Relieful continentului american (vezi hărțile fizico-geografice de la pag. 62-63) este: • *variat* (cuprinde majoritatea tipurilor și a formelor de relief); • *relativ proporțional*; • *dezvoltat în latitudine*, de-a lungul meridianelor; • *dispus în trepte ce se succed paralel* de la vest la est: munți tineri (pe coasta pacifică), câmpii (partea centrală), munți tociți și podișuri foarte vechi (pe coasta atlantică).

Sistemul muntos cordiliero-andin. Este „axul” ce unește cele două mase continentale – America de Nord și America de Sud – sub forma unui lanț aproape neîntrerupt de munți tineri, înalți (peste 6 000 m), formați prin *încrețire (cutare)*, care însoțesc coasta pacifică din Peninsula Alaska și până în Țara de Foc.

În sistemul cordiliero-andin se află o serie de vulcani activi (partea estică a Cerului de Foc al Pacificului): Novarupta – Alaska și St. Helens (SUA), Popocatepetl, Citlatepetl, de peste 5 000 m (Mexic), Cotopaxi, Chimborazo (Ecuador), Ojos del Salado (Chile/Argentina), ultimii doi depășind 6 000 m.

Principalele unități de relief

America de Nord. *Cordiliera Nord-Americană* este alcătuită din două șiruri paralele de munți: Munții Alaskăi (altitudinea maximă din America de Nord în Vârful McKinley, 6 194 m), Coastei, Cascadelor, Sierra Nevada, Sierra Madre de Vest (spre țărmul pacific) și Munții Stâncoși și Sierra Madre de Est (în interior). Între acestea se află o serie de podișuri înalte: Yukon, Columbia, Colorado (brăzdat de văi adânci – *canioane*, cum ar fi Marele Canion), Podișul Marelui Bazin (secetos, cu lacuri sărate – Marele Lac Sărat), Podișul Mexicului.

În partea centrală a Americii de Nord se află *Câmpia Mississippi*, drenată de râul cu același nume și afluenții săi, fiind mărginită de podișurile înalte cu care se continuă spre interior Munții Stâncoși la vest (Podișul Preriilor) și Munții Appalachii la est. Alte câmpii sunt în jurul Golfului Hudson (în nord,

mai înaltă, cu relief glaciara: morene – roci cărate de ghețari, lacuri glaciare) și al Golfului Mexic (în sud, joasă și mlăștinoasă, formată din aluviunile cărate de marele fluviu Mississippi).

În est se desfășoară *Munții Appalachii* (SUA), erozați, tociți, cu altitudini ce rar depășesc 2 000 m.

America de Sud. *Munții Anzi (Cordillera de los Andes)* în vest, cu creste înalte și versanți abrupti, închid între cele două șiruri paralele podișuri înalte (*Altiplano*), de peste 3 000 m.

În Munții Anzi se află Masivul Aconcagua (6 960 m), un vulcan stins, care are *cea mai mare altitudine*:

- din America de Sud;
- de pe întreg continentul american;
- din emisfera vestică a planetei;
- din emisfera sudică a planetei.

Spre Atlantic, predomină podișuri foarte vechi (scuturi): Podișul Guyanelor (nord), Podișul Braziliei (partea centrală, 3 000 m) și Podișul Patagoniei (sud).

Între munții din vest și podișurile vechi din est se desfășoară o serie de *câmpii*: Câmpia Orinoco (nord), Câmpia Amazonului (drenată de fluviul cu același nume, fiind și cea mai întinsă de pe Glob) și Câmpia La Plata.

1. Pe harta alăturată sunt marcate principalele unități de relief din America, astfel: A-C (munți), a-d (podișuri), 1-4 (câmpii).

A. Identifică pe hartă:

- a.** Litera cu care este marcată unitatea de relief în care se află podișul înalt (Altiplano);
- b.** Cifra cu care este marcată Câmpia Orinoco;
- c.** Litera cu care este marcată unitatea de relief din care fac parte Munții Stâncoși.

B. Asociază imaginile de pe pagina alăturată cu litera sau cifra unității de relief marcate pe hartă (model imaginea I – unitatea A/a/1):

C. Identifică denumirile unităților marcate pe hartă cu literele a, b, d și cu cifrele 3 și 4.

2. Explică prezența vulcanilor activi din vestul continentului american.

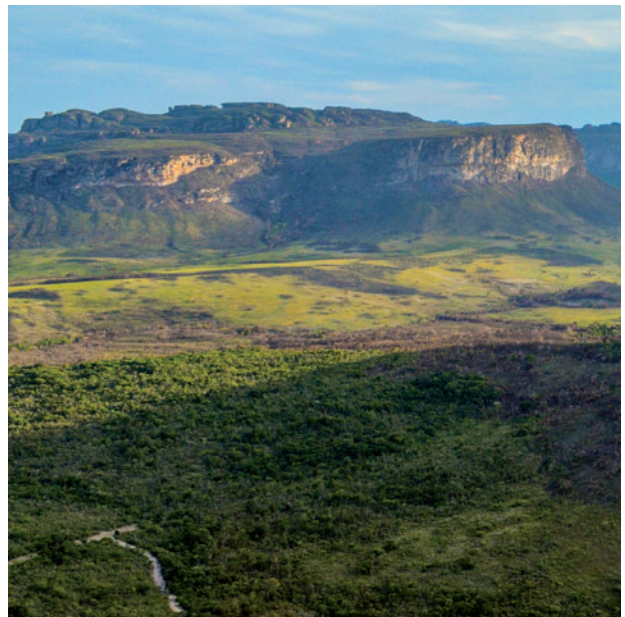
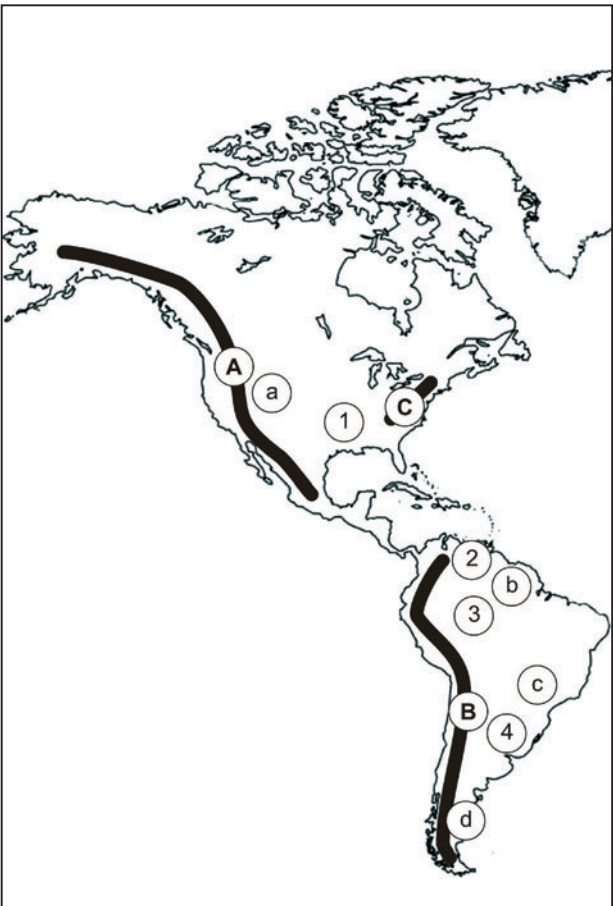
I. Indicii: câmpie, cel mai mare fluviu din America de Nord

II. Indicii: munți vechi, 2 000 m

III. Indicii: cel mai înalt vârf, America de Sud

IV. Indicii: podiș foarte vechi, Brazilia

Fig. 1. Harta fizico-geografică a Americii de Nord

Fig. 2. Harta fizico-geografică a Americii de Sud

Hidrografia – caracteristici generale.

Fluvii și lacuri

Urmărește traseul fluviului Mississippi: în ce direcție curge? Unde se varsă? Urmărește traseul fluviului Amazon: unde sunt izvoarele (unitatea de relief) și gura de vărsare (În ce ocean se varsă)? De ce crezi că sunt atât de multe lacuri în nordul Americii de Nord? Care sunt lacurile care formează „Marile Lacuri”?

Caracteristici generale. Rețeaua hidrografică americană este: • foarte dezvoltată; • cu un regim de scurgere influențat de varietatea climatică (fluviile cu cele mai mari debite sunt în zona ecuatorială); • cu o orientare impusă de dispunerea treptelor de relief; • *asimetrică* (râurile de pe versanții vestici ai sistemului cordiliero-andin sunt scurte, repezi, cu debit bogat și se varsă în Oceanul Pacific, iar cele de pe versanții estici sunt lungi și se îndreaptă spre Atlantic).

Continental american constituie, de asemenea, o lume a *recordurilor hidrografice planetare*.

Fluvii și lacuri (fig. 1). Cel mai mare fluviu din **America de Nord** este *Mississippi*, care, împreună cu afluentul său *Missouri*, depășește 6 000 km lungime, curgând de la nord la sud și vărsându-se, printr-o deltă, în Golful Mexic. Tot aici se varsă și *Rio Grande*, frontieră naturală între SUA și Mexic. În Oceanul Atlantic se varsă și fluviile *Sf. Laurențiu* și *Hudson*, în timp ce *Yukon*, *Columbia*, *Colorado* se îndreaptă către Oceanul Pacific, iar *Mackenzie* către Oceanul Arctic.

Pe granița dintre Canada și SUA se află *Marile Lacuri* (de origine tectonică și glaciară) – Superior, Michigan, Huron, Erie și Ontario –, cel mai mare sistem lacustru cu apă dulce de pe Glob (244 700 km²). Între ultimele două, din cauza diferenței de nivel, se formează una dintre cele mai renumite și vizitate cascade ale lumii, Niagara. În nord, predomină lacurile glaciare, foarte întinse fiind lacurile: Urșilor, Sclavilor, Renilor, Athabasca sau Winnipeg. În Podișul Marelui Bazin se află Marele Lac Sărat.

În **America de Sud**, trei fluvii mari se succed de la nord la sud, toate vărsându-se în Oceanul Atlantic.

Orinoco adună apele din Podișul Guyanelor și drenează câmpia cu același nume. În bazinul său, pe un mic afluent al râului Carrao, se află cascada Angel (Venezuela), cea mai înaltă din lume, cu o cădere de apă de 979 m.

Amazonul, cel mai mare fluviu din America de Sud, este, deopotrivă, un fluviu al recordurilor planetare:

- cel mai lung fluviu (7 025 km, cu afluentul său Apurimac; după alte măsurători, în funcție de izvorul care i se atribuie, este al doilea după Nil);
- cel mai mare debit (valoarea medie depășește 200 000 m³/s);
- cel mai mare bazin hidrografic (suprafața de pe care fluviul își adună apele este de peste 7 000 000 km², comparabilă cu întreaga Australie).

Pe gura de vărsare a Amazonului pătrunde un val mareic (*pororoca*), din Oceanul Atlantic, care înaintază circa 1 000 km în interiorul continentului.

Parana (cu afluentul său *Paraguay*), împreună cu *Uruguay*, se varsă într-un estuar comun, *La Plata* (peste 200 km lățime). Pe un alt afluent al fluviului Parana, *Iguaçu*, se află un șir de căderi de apă spectaculoase, iar, în amonte de confluență, lacul de acumulare *Itaipu*, pe care s-a construit una dintre cele mai mari hidrocentrale din lume.

De asemenea, pe granița dintre Bolivia și Peru, în podișul dintre culmile Anzilor, se află *Lacul Titicaca*, pe țărmurile căruia a înflorit vechea civilizație a incașilor. Este lacul navigabil situat la cea mai mare altitudine din lume (3 812 m).

O importanță economică deosebită pentru transportul maritim are *Canalul Panama* (80 km lungime), care taie istmul continental în partea sa cea mai îngustă și face legătura între Oceanele Atlantic și Pacific.

1. Citește cu atenție afirmațiile de mai jos și stabilește dacă sunt adevărate (A) sau false (F).

- Amazonul este cel mai mare fluviu din America de Sud.*
- Lacul Urșilor este un lac glaciara.*
- Lacul Itaipu se află în America de Nord.*
- Rio de la Plata este un estuar.*
- Colorado și Mississippi se varsă în golfuri.*

2. **Portofoliu.** Folosind diverse surse de informație (manual, atlas, internet, alte surse), alcătuiește un portofoliu despre recordurile hidrografice ale continentului american (la alegere).

3. Identifică, pe baza imaginilor alăturate (A, B, C, D) și a indiciilor corespunzătoare, denumirea elementului hidrografic reprezentat.

A. Indicii: lac, Anzi, incași

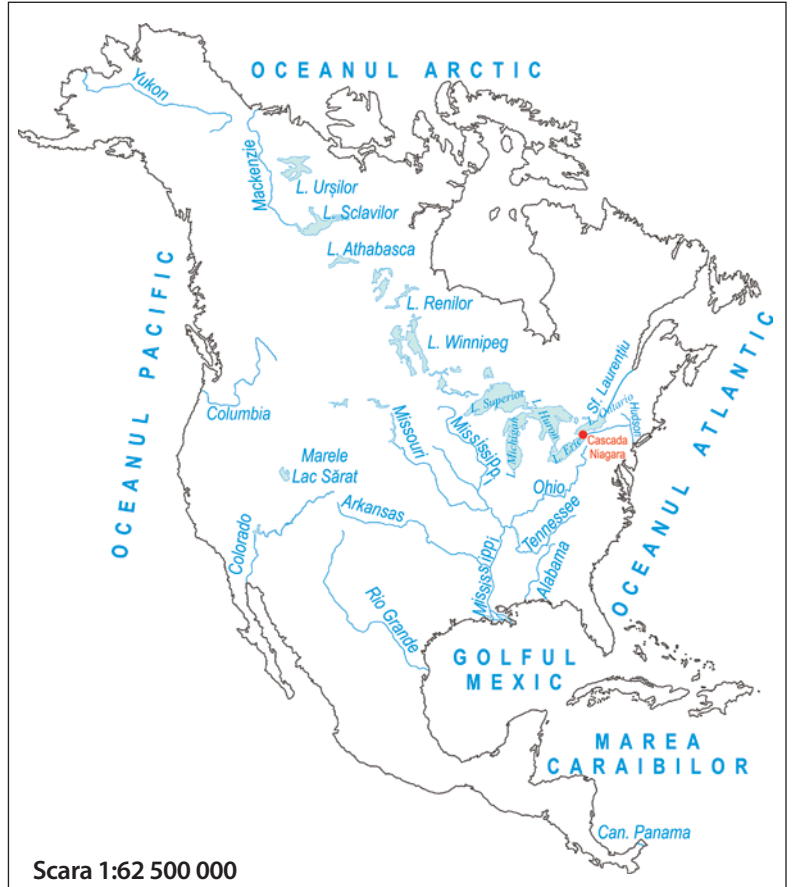
B. Indicii: cascadă, Podișul Guyanelor, Venezuela

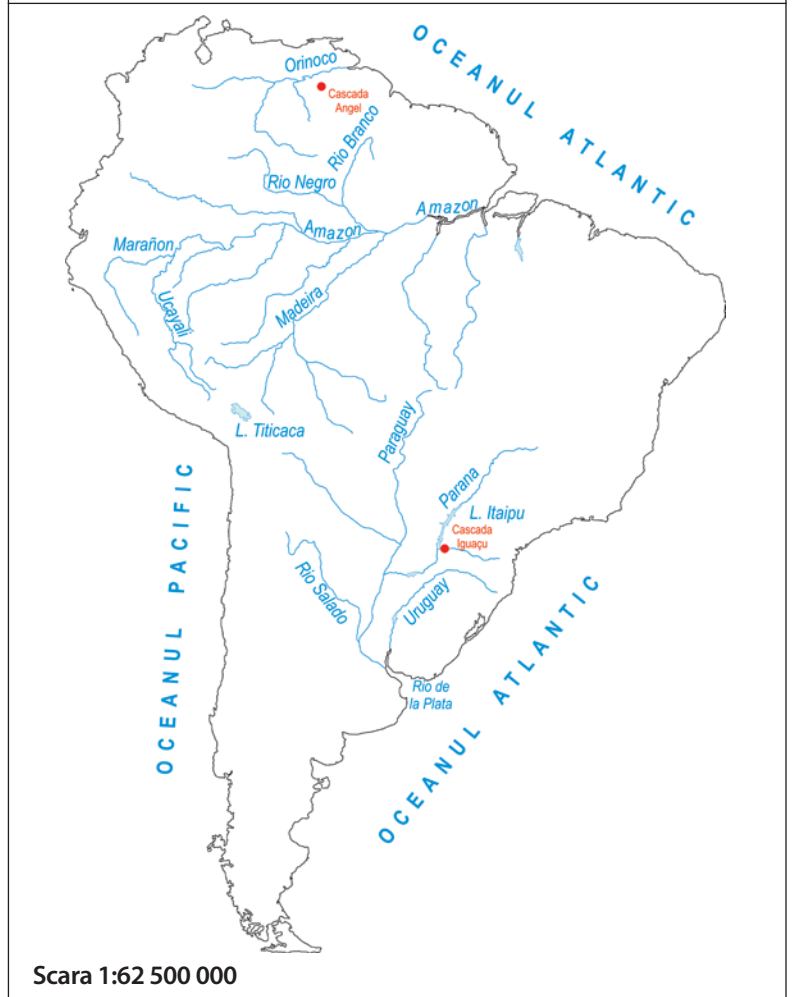
C. Indicii: fluviu, deltă, Golful Mexic

D. Indicii: cascadă, Erie – Ontario, Canada – SUA

Scara 1:62 500 000

Scara 1:62 500 000

Fig. 1. Fluvii și lacuri din America de Nord și America de Sud

Diferențieri climatice și biogeografice

Cum se succed peisajele pe continentul american? Care sunt factorii care determină această succesiune? Care sunt peisajele specifice zonei calde? Dar celei temperate? Ce fel de ghețari sunt prezenți pe continentul american? Ce deșerturi din America cunoști?

Caracteristici generale. Dezvoltarea în latitudine a continentului american determină existența tuturor zonelor de climă, de la cea ecuatorială la cea polară, ceea ce determină o diversitate extraordinară de peisaje (fig. 1).

Varietatea climatică deosebită, cu diferențe mari de la nord la sud, este completată de sistemul montan cordiliero-andin, care:

- prin înălțimile sale mari nu permite pătrunderea maselor de aer umede dinspre Oceanul Pacific în interiorul continentului, funcționând ca o barieră;

Drept urmare, la latitudini temperate (unde bat vânturile de vest), cantitatea de precipitații scade spre interior.

- prin dispunerea sa pe meridian, permite pătrunderea maselor de aer polar spre latitudini mai scăzute.

Un alt factor cu rol important în modificarea locală a climei îl constituie curenții oceanici (calzi sau reci): la aceeași latitudine, peisajele sunt diferite, pe cele două coaste oceanice, pacifică și atlantică.

Diferențieri climatice și biogeografice

Pădurea ecuatorială (numită *selva* în bazinul Amazonului – fig. 2; climat ecuatorial): o pădure luxuriantă, stratificată, mereu verde (sempervirescentă), cu o varietate foarte mare de specii de palmieri, liane, arbori cu valoare economică (arborele-de-cauciuc, arborele-de-cacao etc.); mamifere (jaguar, tapir, maimuțe, capibara – cel mai mare rozător de pe planetă), reptile (șerpi uriași – anaconda), insecte, păsări (papagali, tucani) ș.a.

Savane (*llanos* în Podișul Guyanelor – fig. 3, *campos* în Podișul Braziliei; climat subecuatorial): ierburi înalte cu pâlcuri de pădure și arbuști.

Deșerturi tropicale (Sonora, care se prelungește din Mexic în SUA, Mojave cu Valea Morții în SUA, Atacama în Chile) și **semideșerturi** (*chaco* în Bolivia, Paraguay, Argentina; *caatinga* în nord-estul Podișului

Braziliei – fig. 4; climat tropical uscat) cu diverse specii de cactus, tufișuri adaptate la uscăciune, mici reptile, insecte.

Vegetație subtropicală (*chapparal* în California, SUA, pe țărmul Golfului Mexic, în sud-estul Braziliei, nordul Argentinei; climat subtropical): tufișuri adaptate la uscăciune, reptile, insecte.

Steppe (*prerie* în Podișul Preriilor, SUA, *pampa* în Argentina – fig. 5; stepă rece – *puna* în Patagonia; climat temperat continental): ierburi pitice și rezistențe la uscăciune, animale precum: bizonul (în Podișul Preriilor), guanaco (Argentina), lama și alpaca (plato-urile andine), rozătoare.

Păduri de foioase (SUA, Canada; climat temperat oceanic): păduri de fag, cu urs brun, lup, vulpe, cerb etc.

Păduri de conifere (Peninsula Alaska, Canada; climat temperat rece) cu brad Douglas, brad negru, molid alb, pin, zadă, iar dintre animale: urs grizzly, urs negru, elan, castor. În Munții Sierra Nevada apar pădurile de *sequoia* (conifere gigant, 50-80 m înălțime) – fig. 6.

Tundra (țărmul nordic al Americii de Nord, Țara de Foc în America de Sud; climat subpolar): ierburi cu flori viu colorate, mușchi, licheni; în America de Nord trăiesc boul moscat, ursul-polar (fig. 7) ș.a., iar în America de Sud, pinguinii.

Calota glaciară (Groenlanda, Arhipelagul Nord-Canadian; climat polar): ghețari de calotă; apele oceanice bogate în faună marină.

1. *Cu ce alt continent se aseamănă, din punct de vedere climatic și biogeografic, America de Nord? Dar America de Sud? Argumentează!*

2. Portofoliu. *Folosind diverse surse de informare (manual, atlas, internet, alte surse), alcătuieste un portofoliu despre o zonă biogeografică americană (la alegere), precizând aspecte legate de climă, vegetație, faună. Aduge fotografii.*

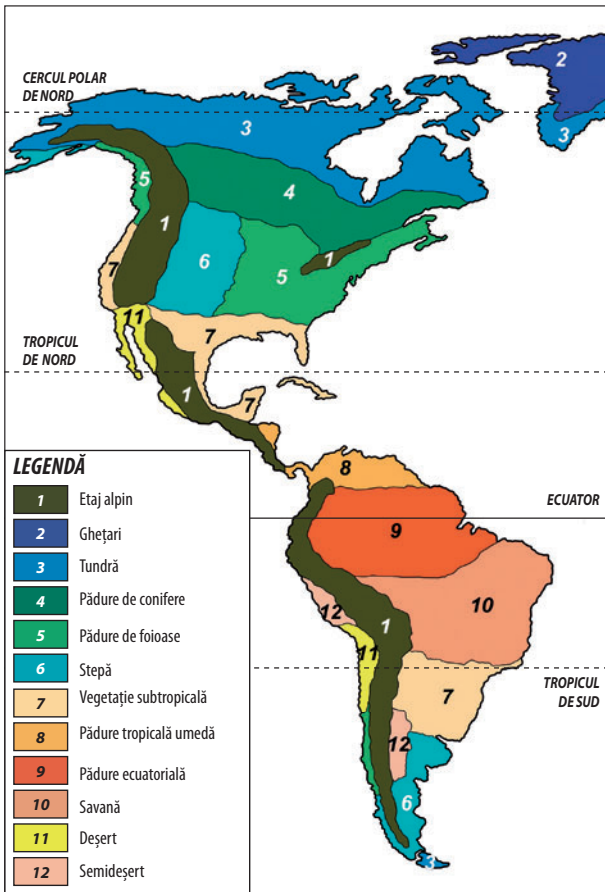

Fig. 1. Harta zonelor biogeografice ale Americii

Fig. 2. Selva amazoniană (Brazilia)

Fig. 3. Llanos (Venezuela)

Fig. 4. Caatinga (Brazilia)

Fig. 5. Pampa cu guanaco (Argentina)

Fig. 6. Pădure de sequoia (California, SUA)

Fig. 7. Tundra (Canada)

Elemente de diversitate umană

(etnică, lingvistică, confesională, culturală)

De ce America se mai numește „Lumea Nouă”? Ce știi despre „Marile Descoperiri Geografice”? Cum a fost descoperită America? Ce înțelegi prin „civilizații precolumbiene”? Numește câteva dintre realizările lor. Pe care țarm au debarcat primii europeni? Ce populații au găsit aici? Cum i-au denumit?

Caracteristici generale. America este al treilea continent al planetei, ca populație, după Asia și Africa, depășind, în prezent, un miliard de locuitori (1/3 SUA și Canada; 2/3 Mexic, America Centrală și de Sud). Însă, având în vedere suprafața sa, densitatea medie a populației este de doar 24 locuitori/km². Din punct de vedere rasial, *metisajul* (amestecul) este deosebit de accentuat.

Diversitatea etnică. Diversitatea umană extraordinară a rezultat din evoluția populării continentului, în mai multe etape, suprapunându-se și amestecându-se mai multe straturi culturale: • nativii americani („indieni”, „amerindieni” sau „pieile roșii”): eschimoși/inuiți (în nordul înghețat), algonquini, athabasci, irochezi, apași, sioux, cheyenne, comanși (Canada și SUA), maya, azteci (Mexic), incași (platourile andine), amazonieni (bazinul Amazonului), ona (Țara de Foc) etc.; • primii colonizatori europeni (portughezi, spanioli, olandezi, francezi, englezi, irlandezi etc.), în secolele XV-XVIII; • africani (fenomenul de *africanizare* a Americii, până la abolirea sclaviei, din care au rezultat afro-americanii din sudul SUA și până în Brazilia); • valuri succesive de emigranți de pe toată planeta (europeni, asiatici – în special pe coasta pacifică –, africani) în secolele XIX-XXI.

Astfel, din acest punct de vedere, America reprezintă un amestec etnic deosebit de complicat, cu rădăcini diferite (native, europene, africane, asiatice).

Diversitatea lingvistică. Se disting, în principal, două regiuni majore (fig. 1 și fig. 3):

- *America Anglo-Saxonă* sau *America de Nord Anglo-Saxonă* (Canada, SUA), în care predomină vorbitorii de engleză (ca limbă oficială);
- *America Latină*: Mexic, America Centrală și America de Sud (predomină spaniola, iar în Brazilia, portugheza).

Există și țări multilingvistice, cum ar fi Canada (pe lângă engleză, se vorbește și franceza), Columbia (spaniola, engleza), Bolivia, Peru, Paraguay (pe lângă spaniolă, se vorbesc o serie de limbi amerindiene).

Diversitatea confesională. Continentul american este inclus în totalitate în aria creștinismului – fig. 2, diferențiindu-se:

- America predominant *protestantă* (America Anglo-Saxonă) și
- America predominant *romano-catolică* (America Latină).

Diversitatea culturală. Ca o consecință a diversității etnice, lingvistice și confesionale, s-au individualizat două spații culturale principale – fig. 3:

- *America Anglo-Saxonă*: Canada, SUA;
- *America Latină*: Mexic, America Centrală și America de Sud.

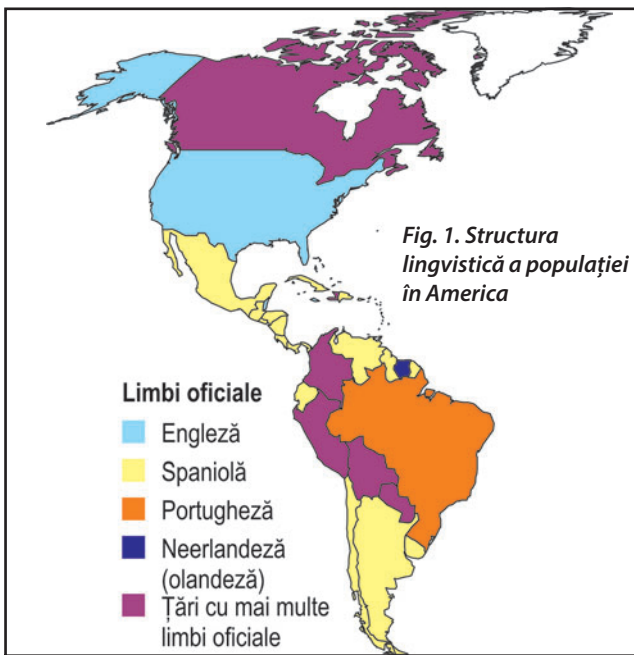
Nativi americani (amerindieni) la o piață tradițională (Peru)

1. Asociază fiecare țară din grupa **A** cu o regiune din grupa **B** (model 1-a):

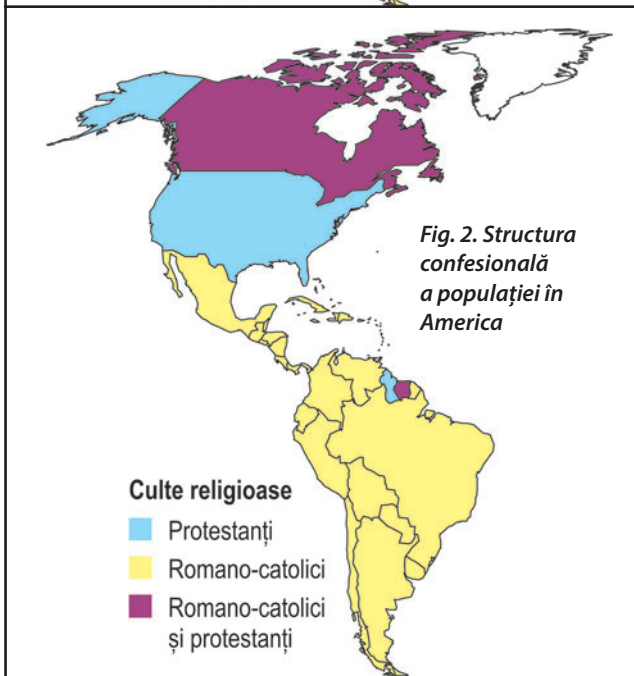
A – 1. Brazilia; 2. Canada; 3. Argentina; 4. Mexic; 5. Chile.
B – a. America Anglo-Saxonă; b. America Latină

2. Citește cu atenție următorul text: „Este o țară care se învecinează cu toate cele trei oceane: Atlantic, Arctic, Pacific. În trecut, pe plantațiile de bumbac din sud au fost aduși negri africani să lucreze ca sclavi”. Identifică:

- a. numele țării prezentate în text;
- b. spațiul cultural din care face parte.

Familie inuită din Noatak, Alaska, 1929

Femei amerindiene în rezervația pentru indieni Warm Springs, Wasco County, Oregon, 1902

Amazonieni, Brazilia, între 1890 și 1923

Harta politică și contraste teritoriale între state

Care sunt statele care au ieșire la Oceanul Arctic? Care sunt statele care au ieșire și la Oceanul Atlantic, și la Oceanul Pacific? Ce state sunt pe coasta pacifică a Americii de Sud? Dar pe cea atlantică?

Harta politică a Americii. Pe continentul american sunt situate 35 de state independente (fig. 2):

- America de Nord (24,2 milioane km², peste 490 milioane locuitori): Canada, SUA, Mexic;
- America Centrală, cu două subregiuni: *istmul continental* (500 000 km², 46 milioane locuitori) cu 7 state (Guatemala, Belize, Honduras, El Salvador, Nicaragua, Costa Rica, Panama) și *domeniul insular-maritim* (peste 2 milioane km², 44 milioane locuitori) cu 13 state insulare (Antigua și Barbuda, Bahamas, Barbados, Cuba, Dominica, Republica Dominicană, Grenada, Haiti, Jamaica, Saint Kitts și Nevis, Saint Lucia, Saint Vincent și Grenadinele, Trinidad și Tobago);
- America de Sud (17,8 milioane km², peste 420 milioane locuitori): 12 state (Venezuela, Columbia, Ecuador, Guyana, Surinam, Brazilia, Peru, Bolivia, Paraguay, Uruguay, Argentina, Chile).

Contraste teritoriale între state. Statele americane au rezultat în urma procesului de *decolonizare*, care s-a extins din America de Nord spre cea de Sud (secolele XVIII-XIX). La acesta s-au adăugat conflicte teritoriale (de exemplu, SUA – Mexic), cumpărare de teritorii (de către SUA), astfel că forma teritoriilor statale diferă foarte mult: de la *state-continent* (SUA, Canada, Brazilia) la mici *insule-stat* (cum sunt cele din Antilele Mari și Mici din Marea Caraibilor). Astfel:

- după *suprafață*, cele mai mari state sunt: Canada (9,9 milioane km²), SUA (9,5 milioane km²) – totodată, locurile 2 și 4 pe Glob –, Brazilia (8,5 milioane km²), Argentina, iar cele mai mici sunt: Saint Vincent și Grenadinele, Grenada, Saint Kitts și Nevis (261 km², doar cu puțin mai mare decât orașul București);
- după *numărul de locuitori*, cele mai mari state sunt: SUA (peste 300 milioane locuitori, locul 3 mondial după China și India), Brazilia (peste 200 milioane locuitori), Mexic (peste 100 milioane locuitori), iar cele mai mici sunt: Antigua și Barbuda, Dominica, Saint Kitts și Nevis (peste 50 000 locuitori);

- după *modul de guvernare*: majoritatea sunt *republici* (*prezidențiale* – SUA, Mexic, Brazilia, Columbia, Surinam, Chile, Argentina ș.a., *parlamentare* – Guyana), în timp ce Canada este *monarhie constituțională*;

- după *modul de administrare* politică a teritoriului: având în vedere suprafețele mari, multe dintre statele americane sunt *federații* (Canada, SUA, Mexic, Brazilia, Argentina);

- după *forma teritoriului*: *state compacte* (Ecuador, Bolivia, Uruguay), *state alungite* (pe direcția nord-sud: Mexic, Chile, Peru, Argentina; est-vest: SUA);

- din punct de vedere geografic: *state insulare* (Cuba, Jamaica etc.), *state continentale* (Bolivia, Paraguay – fără ieșire la mare), iar cele continentale, în funcție de ieșirea la ocean pot fi *state pacifice* (care, totodată, sunt și *state andine* – Columbia, Ecuador, Peru, Chile) sau *state atlantice* (Brazilia, Uruguay, Argentina ș.a.).

1. Pe harta alăturată (fig. 1) sunt marcate state cu litere de la **A** la **J** și capitale cu cifre de la **1** la **5**. Precizează:

a. numele statelor marcate cu literele **A-J**;

b. numele capitalelor marcate cu cifrele **1-5**.

2. Identifică denumirea statului a cărui capitală este marcată pe hartă cu cifră și îi este asociată următoarea caracteristică:

1 – stat latino-american, cu limba oficială engleza;

2 – stat cu limba oficială neerlandeza (olandeza);

3 – stat sud-american non-andin, fără ieșire la ocean;

4 – pe teritoriul său se află Podișul Patagoniei, iar capitala este situată pe țărmul estuarului La Plata;

5 – stat atlantic, cu formă compactă.

3. Răspunde cu adevărat (A) sau fals (F) la următoarele enunțuri:

a. Statul marcat pe hartă cu litera **B** are în componența sa Peninsula Alaska.

b. Statul marcat pe hartă cu litera **A** este cel mai întins de pe Glob.

c. Statul marcat pe hartă cu litera **C** este o federație.

d. Statul marcat pe hartă cu litera **D** are ieșire și la Oceanul Atlantic, și la Oceanul Pacific.

e. Cel mai populat și cel mai întins stat din America de Sud este marcat pe hartă cu litera **F**.

Fig. 2 – Harta politică a Americii

Forme de aglomerare urbană

Cum arată orașele americane comparativ cu cele pe care le cunoști? Ce fel de construcții predomină? Cum se numesc clădirile cele mai înalte? Ce orașe din America de Nord cunoști? Dar din America de Sud?

Aspecte generale. America este unul dintre continentele cele mai urbanizate ale planetei. Populația care trăiește în orașe depășește, în medie, 80% (peste 800 de milioane de locuitori), comparativ cu media mondială de 55%.

Printre țările cu valorile cele mai mari ale gradului de urbanizare se numără Argentina și Uruguay (peste 90%), Canada, SUA, Mexic, Brazilia, Chile, Venezuela, Columbia (peste 80%), Peru (peste 70%), Bolivia, Ecuador, Paraguay, Surinam (peste 60%). Valorile cele mai mici sunt în insulele Antilelor Mici, unde predomină populația rurală.

Deși New York (fig. 1) a fost primul oraș multimilionar din lume, ca număr de locuitori, la jumătatea secolului XX, în prezent sunt circa 35, iar cel mai rapid ritm de creștere îl au cele asiatice și latino-americane.

Forme de aglomerare urbană. Continentul american a fost primul continent care a depășit bariera orașelor „tradiționale”, ajungând la cele mai evaluate forme de aglomerare urbană, plecând de la orașul propriu-zis, cum ar fi:

- **metropola** este, de regulă, orice oraș care depășește un milion de locuitori, iar dacă depășește 10 milioane se folosește sintagma **oraș zece-milionar**;

Cele mai mari aglomerații urbane americane în prezent sunt: 1. São Paulo, 2. Ciudad de Mexico (fiecare cu peste 21 milioane locuitori), 3. New York (19 milioane locuitori), 4. Buenos Aires (15 milioane), 5. Rio de Janeiro (13 milioane).

- **aria/zona metropolitană** este teritoriul asupra căruia o metropolă își manifestă influența (atrage noi locuitori, fluxuri de mărfuri), iar orașele mai mici se dezvoltă integrat, împreună cu metropola;

- **megalopolisul** este cea mai mare formă de aglomerare urbană, cu suprafețe de sute de mii de kilometri pătrați și zeci de milioane de locuitori, cu mai multe metropole care funcționează ca poli de creștere (de atracție).

Megalopolisuri americane. Pe teritoriul Americii de Nord s-au dezvoltat mai multe megalopolisuri, precum:

- **Boswash** (alte denumiri: *Coridorul Nord-Estic* sau *Boston-Washington, Litoralul Atlantic ori Estic*) – cel mai întins de pe Glob (40 000 km²), cu peste 50 milioane locuitori, situat în nord-estul SUA: Boston, Washington, New York, Baltimore, Philadelphia etc.;

- **Chipitts** (alte denumiri: *Megalopolisul Marilor Lacuri*) – cel mai populat megalopolis american (peste 55 milioane locuitori), situat în sudul Marilor Lacuri și extinzându-se până în Canada: Chicago, Pittsburg, Detroit, Cleveland (SUA), Toronto (Canada) ș.a.;

- **Sansan** (alte denumiri: *Megalopolisul californian*) – peste 38 milioane locuitori, situat în sud-vestul SUA: San Francisco, Los Angeles, San Diego ș.a.;

În **America de Sud** se remarcă **megalopolisul brazilian**, cel mai dinamic de pe continentul american (peste 45 milioane locuitori): Rio de Janeiro, São Paulo, Belo Horizonte. Altele sunt în formare.

1. Asociază fiecare oraș din coloana A cu țara în care se află din coloana B (model 1-a):

A	B
1. São Paulo	a. SUA
2. Buenos Aires	b. Columbia
3. Bogotá	c. Brazilia
4. Lima	d. Argentina
5. New York	e. Peru

2. Analizează hărțile (fig. 2) și explică unde sunt localizate marile orașe în America de Nord și în cea de Sud. Argumentează!

3. Joc geografic. Realizează, împreună cu colegii, un concurs. Câștigă cine identifică primul orașele care corespund criteriilor de mai jos:

- 3 orașe din SUA situate pe țărmul Oceanului Atlantic;
- 3 orașe din SUA situate pe țărmul Oceanului Pacific;
- un oraș din SUA situat pe țărmul Marilor Lacuri;
- un oraș din megalopolisul brazilian;
- 2 orașe de pe țărmul estuarului La Plata.

Fig. 1. New York

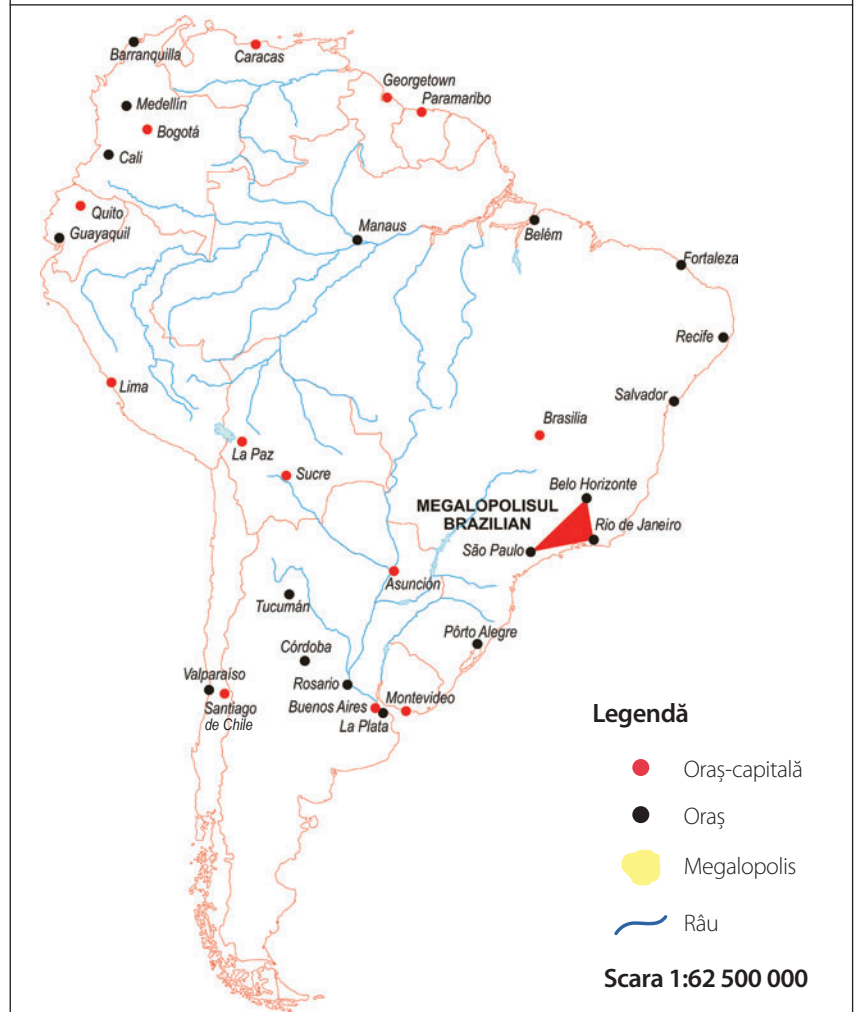
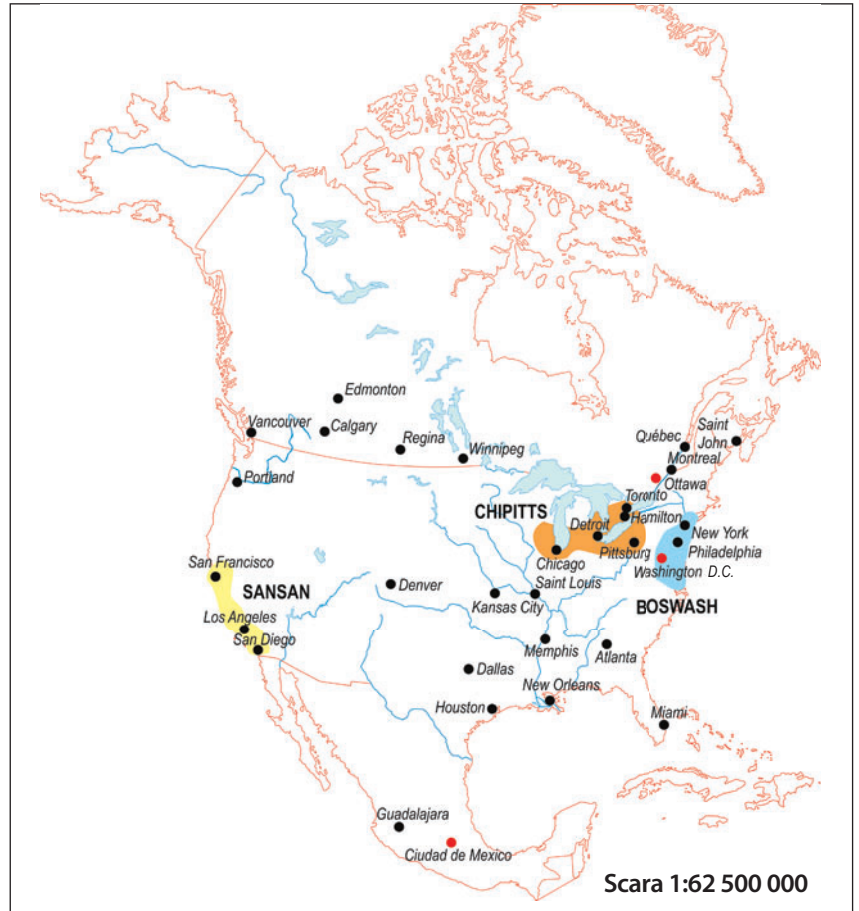

Fig. 2. Orașe din America de Nord și America de Sud

Legendă

- Oraș-capitală
- Oraș
- Megalopolis
- Râu

Scara 1:62 500 000

Diferențieri economice regionale

Care sunt factorii care au contribuit la dezvoltarea economiei americane? În ce domenii economice sunt recunoscute Statele Unite ale Americii? Ce produs rezultat dintr-o concepție nord-americană folosești în mod obișnuit? Ce ramuri economice sunt specifice statelor sud-americane? Exemplifică prin câteva produse.

Aspecte generale. America este un continent deosebit de bogat în *resurse naturale*:

- *petrol și gaze naturale*: concentrează 1/3 din rezervele mondiale de petrol (în Golful Mexic, Peninsula Alaska și Canada, Venezuela);
- *cărbuni*: un sfert din rezervele mondiale, concentrate în America de Nord (SUA – locul 2 mondial ca producție, după China – și Canada);
- *minereuri de fier*, în regiunea Marilor Lacuri și sud-estul Braziliei (al doilea producător mondial, după Australia) și *metale neferoase* în regiunea andină;
- trei dintre primele cinci *hidrocentrale* ale lumii sunt americane (*Itaipu* pe Parana, Brazilia/Paraguay – a doua de pe Glob; *Guri* pe Caroni, Venezuela; *Tucuruí* pe Tocantins, Brazilia); de asemenea, peste 90% din curentul electric obținut de Canada provine din hidrocentrale;
- cea mai întinsă *pădure ecuatorială* de pe planetă, cu esențe valoroase economic (de exemplu, arborele-de-cauciuc) și a doua cea mai întinsă *pădure de conifere* (după taigaua siberiană) – Canada și SUA, producători mondiali de hârtie;
- largi suprafețe ocupate de *terenuri arabile* (pe care se cultivă plante) și *pășuni* (pentru creșterea animalelor), care susțin agricultura.

Pe continentul american se află *cei mai mari producători mondiali* de: • *petrol și gaze naturale* – SUA (locul 1, depășind atât Rusia, cât și Arabia Saudită); • *argint* – Mexic și Peru (locurile 1 și 2) concentrează 40% din producția mondială; • *cupru* – Chile și Peru (locurile 1 și 2), tot 40% din totalul mondial.

Diferențieri economice regionale

Puterea Nordului (America Anglo-Saxonă). SUA reprezintă „motorul” economic al continentului, fiind cea mai mare putere economică de pe Glob (supremație amenințată, în ultimii ani, de ascensiunea Chinei).

Chiar dacă este renumită pentru industriile sale de vârf (IT, aerospațială – fig. 1) – de pildă, SUA și Canada sunt două dintre cele mai industrializate țări ale lumii – America Anglo-Saxonă dezvoltă și o agricultură extrem de eficientă. Astfel, în SUA, spațiul agricol este organizat în „belt”-uri (centuri) – regiuni în care o anumită plantă dă productivitate maximă: centura bumbacului (*cotton belt*), a grâului (*wheat belt*), a porumbului (*corn belt*), a animalelor pentru lapte (*dairy belt*). Drept consecință, SUA reprezintă un „furnizor” global (locul 1) de: porumb, soia, lapte de vacă, carne de curcan, migdale ș.a.

Afirmarea Sudului (America Latină). Economii latino-americane sunt *în dezvoltare*, cu un specific orientat spre *agricultura de tip „plantație”* sau „ferme” (*ranch*-uri) pentru creșterea animalelor (renumiții fermieri – *gauchos*, în Argentina) și *industria grea* (energetică, extractivă, siderurgică și metalurgică).

Și aici există „furnizori” globali: Brazilia (trestie-de-zahăr, portocale, carne de vită); Mexic (avocado, lămâi); Costa Rica (ananas), Argentina (pere) etc.

Rețeaua de transport este deosebit de sofisticată: magistrale feroviare transcontinentale unesc Atlanticul cu Pacificul (în Canada, SUA), iar magistrala rutieră *Panamericana* pleacă din Alaska și ajunge în Țara de Foc (peste 15 000 km). În Brazilia, *Transamazonianul* (peste 4 000 km) însoțește uriașul fluviu.

Cel mai mare aeroport al lumii, după numărul anual de pasageri, este *Hartsfield–Jackson Atlanta* (SUA), în timp ce marile porturi (New York, Los Angeles) au fost depășite în ultimii ani de cele asiatice.

Identifică numele țării care corespunde cel mai bine fiecăreia dintre imaginile de pe pagina alăturată (A-F) și indicilor asociate (model: A – Canada).

Fig. 1. Industrie aerospațială (SUA)

A. Indicii: gauchos, pampa

B. Indicii: Golful Mexic, locul 1 mondial la producția de petrol

C. Indicii: limba portugheză, plantații de trestie-de-zahăr

D. Indicii: țară andină, cel mai mare producător de cupru din lume

E. Indicii: pădure de conifere, hidroenergie

F. Indicii: maya, avocado și lămâi

Chile Particularități geografice

Chile (cu o suprafață de peste 756 000 km² și circa 18 milioane locuitori) reprezintă unul dintre cele două state care ocupă jumătatea vestică a Conului Sudic (regiunea din America de Sud, situată la sud de tropic), cu câteva caracteristici inedite:

- cel mai lung stat din lume (peste 4 300 km de la nord la sud);
- pe teritoriul său se află cel mai arid deșert tropical de pe Glob: Atacama (plouă o dată la 10-20 de ani), deși se află pe țărmul Oceanului Pacific;
- este, deopotrivă, atât un *stat pacific*, cât și un *stat andin* (altitudine medie 1 800 m, altitudine maximă – vulcanul Ojos del Salado, 6 880 m).

Studiu de caz

Textul alăturat prezintă secvențe din jurnalul unei expediții: traversarea Deșertului Atacama (o adevărată secțiune transversală prin Chile).

Citește textul și rezolvă următoarele cerințe.

a. Extrage din text caracteristicile fizico-geografice și umane (sociale, economice) referitoare la Chile și grupează-le, astfel, pe cele două categorii.

b. Identifică o problemă legată de modul de adaptare la condițiile aspre din deșertul chilian.

c. Stabilește relația de cauzalitate dintre factorii geografici și problema identificată.

d. Propune și alte soluții decât cele menționate în text, pentru rezolvarea problemei identificate.

SINGUR ÎN ATACAMA

Jurnal de expediție

Mă așteaptă peste 300 km de deșert, în cel mai uscat loc de pe Glob. (...) Înaintea mea, cât cuprind cu ochii, se derulează ceva de-a dreptul inimaginabil – zeci de valuri de pământ sau de stâncă.

Este o după-amiază normală pentru majoritatea chilienilor. În Antofagasta, localnicii sunt deja pe plajă. Eu am părăsit orașul de câteva minute. Urmează să încep una dintre cele mai grele provocări posibile – traversarea pe jos a deșertului Atacama, în porțiunea lui cea mai lată. Autobuzul își vede de drum, după ce mă lasă în La Portada, un loc cu totul deosebit, pentru că aici țărmul se transformă într-o impunătoare faleză. Un perete de 30 m înălțime se întinde pe câțiva kilometri. Jos, pe stânci, păsările acvatice și leii-de-mare stau nestingheriți, încălzindu-se la soare.

Dețin doar un GPS, instrument care îmi arată în fiecare moment unde mă aflu și îmi indică direcția de urmat și distanța rămasă până la locul ales ca destinație. Mă așteaptă peste 300 km de deșert, în cel mai uscat loc de pe Glob. Începutul nu pare unul deosebit, deși deplasarea îmi este îngreunată de terenul plat, pe alocuri nisipos, în care pașii mi se afundă cu ușurință.

Orizontul mi-e barat de Cordillera de la Costa – un lanț muntos, paralel cu țărmul, pe care va trebui să îl depășesc. Undeva, în față, zăresc o despicătură între culmi. Noroc că nu sunt insecte care să-mi dea târcoale, atrase de umezeală. Spațiul se îngustează rapid, pantele laterale devin abrupe, apropiindu-se la aproximativ 2-3 m, astfel încât formează un mic canion. (...)

A doua zi încep urcușul. De jur-împrejur, totul este golaș, niciun arbore, niciun fir de iarbă, doar pietriș și bolovani. Zăresc niște mănunchiuri de cactuși, dar majoritatea sunt uscați. Nimic nu pare să poată supraviețui aridității de aici! După vreo două ore ajung pe vârful situat la 1 011 m altitudine (GPS-ul funcționează și ca altimetru). De aici am o largă perspectivă ce îmi permite să văd traseul parcurs și chiar să disting, în zare, albastrul oceanului. În cele din urmă ies într-un spațiu larg, neted, semn că am trecut dincolo de Cordillera de la Costa.

Cu fiecare pas, mă îndepărtez de civilizație. Micile tornade de praf și nisip care mă urmăresc mă „ajută” să gust, la propriu, Deșertul Atacama. Înaintea mea, cât cuprind cu ochii, se derulează ceva de-a dreptul inimaginabil – zeci de valuri de pământ sau de stâncă se înghesuie bezmetice, unele într-altele. Nu se simte nicio adiere în aer. Înaintez în plin soare, fără pic de umbră. Avansez destul de greu, din cauza unor șanțuri dese (vechi albi adânci de vreun metru) de care trebuie să trec.

(...) Undeva în stânga traseului zăresc o exploatare minieră de suprafață – câteva buncăre, halde de minereuri, construcții administrative și niște camioane.

(...) Îmi fac intrarea, destul de brusc, într-o depresiune largă, acoperită cu plăci de sare – Salar de Atacama. Cât văd cu ochii, peisajul este același. Este un lac a cărui apă s-a evaporat, rămânând în urmă doar un strat gros de săruri. Datorită diferențelor mari de temperatură dintre zi și noapte, s-au produs tensiuni interne, care au fărâmițat stratul compact și au ridicat, în fel și chip, plăcile formate.

Calc pe acest teren și sub el sună a gol, iar în jurul meu se aud numai pocnituri, semn că natura încă lucrează.

(...) În Chile se găsesc cele mai mari rezerve de litiu din întreaga lume! Am avut nevoie de două zile ca să-l traversez în lățime, cale de 45 km. În următoarele trei zile, decorul se schimbă. Am ajuns printre munți înalți, în Cordón de Puntas Negras, locul unde îmi voi finaliza expediția. Am trecut și printr-un mic sat, Socaire, de unde mi-am cumpărat 15 litri de apă, deoarece nici între munți nu există vreo sursă naturală cu acest lichid indispensabil.

(...) Pe la mijlocul drumului, ajung pe un vârf intermediar, pe marginea unui crater. Dau și peste primele petice de zăpadă; zăresc chiar și niște exemplare de vicuña (lamă sălbatică). Ajung pe Cerro Lejia, la peste 5 500 m altitudine. În jurul meu peisajul e de vis. (...) Am finalizat și această expediție: traversarea de unul singur, pe jos, a celui mai uscat loc de pe Glob. Deșertul Atacama a rămas în urmă; îl văd, la final, de pe înălțimea lui Cerro Lejia.

Recapitulare

Recapitulează ceea ce ai învățat până acum despre America de Nord și America de Sud, realizând o schemă după modelul de mai jos.

Poziția geografică

- Emisfera vestică • Paralele importante: *Ecuator, Tropicul de Nord și de Sud, Cercul Polar de Nord*
- Oceane: *Atlantic, Arctic, Pacific*

Hidrografia

- două dintre cele mai mari sisteme fluviale de pe Glob: *Mississippi-Missouri* (America de Nord) și *Amazon* (America de Sud) • Marile Lacuri

Diferențieri climatice și biogeografice

- Toate zonele de climă: *caldă, temperată, rece*
- Toate zonele biogeografice: *păduri și pajiști intertropicale, deșerturi, păduri și pajiști temperate, tundră și ghețuri polare*

Elemente de diversitate umană

- *America de Nord Anglo-Saxonă* • *America Latină*

Harta politică (statele)

- 35 de state: *Canada, SUA, Mexic, Brazilia, Argentina ș.a.*

Forme de aglomerare urbană

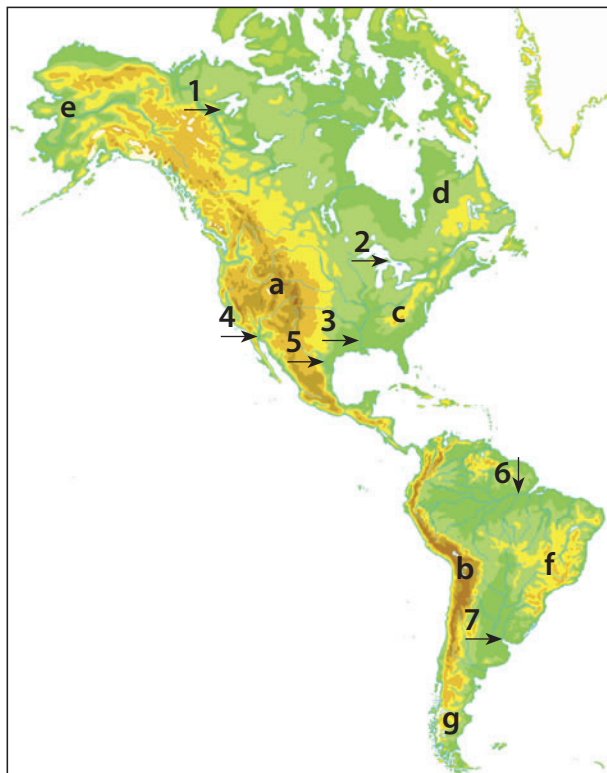
- 80% populație urbană • megalopolisurile americane

Diferențieri economice și regionale

- America de Nord Anglo-Saxonă: *economii dezvoltate*
- America Latină: *economii în dezvoltare*

Evaluare

Pe harta fizico-geografică sunt marcate cu litere mici de la **a** la **g** articulații ale țărmurilor, unități de relief și, cu cifre de la **1** la **7**, elemente de hidrografie, iar pe cea politică, cu litere mari de la **A** la **K** state. Analizează hărțile și rezolvă următoarele cerințe:

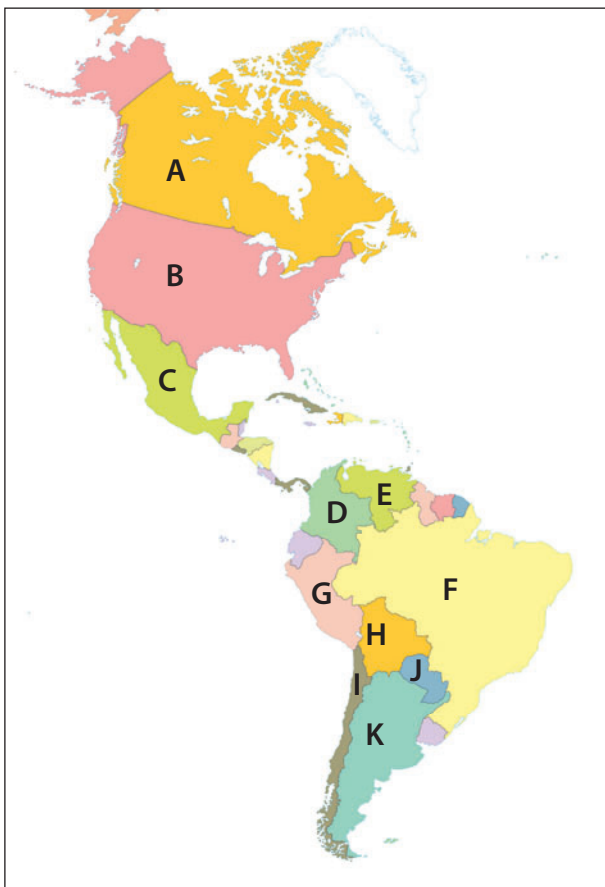
Subiectul I (15 puncte)

Urmează să faci o prezentare a *continentului american* într-un grup de lucru. **Elaborează un text** în care să prezinți *poziția sa geografică*, folosind sintagmele rezultate din următoarele indicii: **1.** *numele oceanului care scaldă țărmul nordic al statului marcat cu A*; **2.** *numele strâmtorii cu care se învecinează la sud țările marcate cu literele I și K*; **3.** *meridianul care însoțește fluviul marcat cu cifra 3*; **4.** *paralela care traversează câmpia drenată de fluviul marcat cu cifra 6*; **5.** *numele oceanului din estul continentului american.*

Subiectul II (25 de puncte)

Stabilește dacă următoarele afirmații sunt adevărate (A) sau false (F):

1. Cea mai mare altitudine din America de Nord se află în peninsula marcată cu litera **e**.
2. Cercul Polar de Nord nu traversează lacul marcat cu cifra **1**.

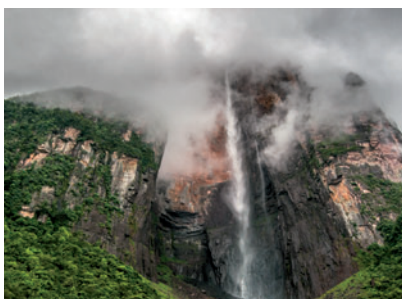
3. Marele Canion se află situat pe fluviul marcat cu cifra 4.
4. Munții Stâncoși fac parte din unitatea de relief marcată cu litera a.
5. Se învecinează cu Golful Hudson, la vest, peninsula marcată cu litera d.

Subiectul III (25 de puncte)

Identifică, pe baza imaginilor și a indiciilor asociate, litera cu care este marcată pe harta politică țara corespunzătoare.

1. Indicii:
Popocatepetl,
America de Nord

2. Indicii:
Angel, ieșire la
Marea Caraibilor

3. Indicii:
tundră,
frunza de arțar

4. Indicii:
Machu Picchu,
Lima

5. Indicii:
petrol,
Boswash

Subiectul IV (15 puncte)

Selectează litera care corespunde răspunsului corect (model 1-a).

1. Nu se numără printre lacurile marcate cu cifra 2 lacul:
  - a. Michigan b. Superior c. Huron d. Winnipeg
2. Unitatea de relief marcată cu litera c este alcătuită din:
  - a. munți b. dealuri c. podișuri d. câmpii
3. Fluviul marcat cu cifra 5 are două denumiri diferite, respectiv *Rio Grande* (în SUA) și *Rio Bravo* în:
  - a. Venezuela b. Canada c. Mexic d. Argentina
4. În unitatea de relief marcată cu litera f este prezent un peisaj semidesertic numit:
  - a. prerie b. caatinga c. llanos d. selva
5. Țara marcată cu litera F este renumită pentru culturile de:
  - a. grâu b. trestie-de-zahăr c. porumb d. sfeclă de zahăr

Subiectul V (10 puncte)

Numește elementele marcate cu: 7, g, D, H, J.

BAREM DE EVALUARE

Subiectul I: 15 puncte

Se folosesc în alcătuirea textului, următoarele cinci sintagme:
1. Oceanul Arctic; 2. Strâmtoarea Drake; 3. meridianul de 90° longitudine vestică; 4. Ecuator; 5. Oceanul Atlantic (5 x 3p)

Subiectul II: 25 de puncte

1. A; 2. F; 3. A; 4. A; 5. A (5 x 5p)

Subiectul III: 25 de puncte

1. C; 2. E; 3. A; 4. G; 5. B (5 x 5p)

Subiectul IV: 15 puncte

1. d; 2. a; 3. c; 4. b; 5. b (5 x 3p)

Subiectul V: 10 puncte

7 – Rio de la Plata; g – Podișul Patagoniei; D – Columbia; H – Bolivia; J – Paraguay (5 x 2p)

Total: 90 de puncte
Se acordă din oficiu: 10 puncte

UNITATEA 4

Explorăm Australia, Oceania și Antarctica

- ▶ Australia – caracterizare geografică generală
- ▶ Oceania – particularități geografice
- ▶ Antarctica – elemente de identitate geografică

Studiu de caz

- ▶ Unicitatea biogeografică australiană

Recapitulare

Evaluare

Discuție. Care sunt primele 5 cuvinte care îți vin în minte când te gândești la Australia și Oceania? Dar la Antarctica? Discută despre ele cu colegii. Argumentează alegerea făcută!

Australia – caracterizare geografică generală

Ce paralelă importantă traversează Australia? Care sunt consecințele poziției sale? Care este cel mai apropiat continent? Care sunt principalele bazine oceanice care delimitează continentul australian? Ce crezi că înseamnă „austral”?

Comparativ cu celelalte continente, Australia (fig. 1) este unică, prin caracteristicile sale aparte:

- cel mai mic (7,7 milioane km²), cel mai scund (200-300 m altitudine medie), cel mai puțin populat continent al planetei (25 milioane locuitori, cu excepția Antarctidei, care este nepopulată);
- cel mai izolat continent (abia în primăvara anului 2018, a avut loc primul zbor fără escală între Perth și Londra, 14 500 km, în 17 ore);
- reprezintă în întregime o țară (țară-continent), chiar una dintre cele mai mari (locul 6 pe Glob);
- singurul continent care a ajuns la o unitate statală (continent-stat): o federație alcătuită din 6 state (Australia de Vest, Australia de Sud, Queensland, Noua Galie de Sud/New South Wales, Victoria, Tasmania) și 10 teritorii federale (cel mai mare fiind Teritoriul de Nord) – fig. 2.

Poziția pe Glob. Australia se desfășoară în emisfera sudică a planetei, fiind traversată, prin partea centrală, de Tropicul de Sud.

Cadrul natural. *Relieful* se succede de la vest la est:

- Podișul Australiei de Vest – un podiș foarte vechi, tocit, 300-400 m, ocupă mai mult de jumătate din suprafața continentului, fiind mărginit de deșerturi (Marele Deșert de Nisip, Tanami, Victoria, Gibson);
- Câmpia Murray-Darling este drenată de singurul fluviu propriu-zis, care însuflețește aridul continent, Murray, cu afluentul său Darling; la nord-vest de Câmpia Murray-Darling se află Lacul Eyre, cel mai mare din Australia, care uneori seacă complet;
- Cordiliera australiană (3 500 km), pe coasta pacifică, din care fac parte Munții Marii Cumpene de Ape și, mai în sud, Alpii Australiei (cu altitudinea maximă de pe continent în Vârful Kosciuszko, 2 228 m).

În cea mai mare parte a continentului (în centru și vest), predomină *climatul tropical-uscat* (bate alizeul), moderat, pe țărmuri, de influența oceanului (nuanță umedă în nord și nord-est, cu temperaturi ridicate

tot timpul anului și precipitații bogate). Pe țărmul sudic apar *climatul subtropical* și chiar *temperat* (în Insula Tasmania).

Predomină vegetația deșertică și semideșertică, cu tufișuri adaptate la uscăciune (*scrub*). În Peninsula Capului York s-a dezvoltat *pădurea tropical-umedă* (palmieri, liane, bananieri, ferigi arborescente), iar în sud-est *pădurea de eucalipt*. Fauna este predominant endemică: cangurul, ornitorincul, diavolul tasmanian, koala, emu (struțul australian) etc.

Cadrul uman și economic. Australia este continentul cu cea mai mică densitate de populație, formată din urmași ai aborigenilor (indigeni de culoare neagră) și ai coloniștilor europeni (în special englezi).

Orașe mari sunt doar pe țărmuri: 1. *Sydney* (peste 5 milioane locuitori, port la Oceanul Pacific, „motorul economic” al Australiei, centru financiar, de servicii, al înaltei tehnologii), 2. *Melbourne* (5 milioane locuitori, centru comercial, financiar), 3. *Brisbane* (2,5 milioane locuitori, centru industrial, financiar, al educației și cercetării), 4. *Perth* (2 milioane locuitori, singura metropolă din vestul Australiei și una dintre cele mai izolate din lume, cu industrie navală, servicii), 5. *Adelaide* (1,3 milioane locuitori, construcții de mașini, cercetare și tehnologii în domeniul apărării). Capitala Canberra („locul de întâlnire”) a fost un oraș creat de la zero pentru a îndeplini această funcție.

Continentul este bogat în *resurse de subsol*: minereuri de fier (cel mai mare producător mondial) și neferoase (bauxită, plumb – locul 1 pe Glob, aur – locul 2, argint, cupru, zinc, staniu), toriu și uraniu (combustibil nuclear, locul 1), diamante (locul 3), cărbuni.

Astfel, Australia are o *conomie dezvoltată* și un nivel ridicat al calității vieții umane.

1. Argumentează de ce Australia, deși izolată și la mare distanță de orice alt continent, cu condiții aspre (deșerturi calde), atrage emigranți și în prezent.

2. Dezbateri pe echipe. Organizează-ți colegii în două echipe: „pro” și „contra” și argumentați afirmația următoare: „Aborigenii, amerindienii și alte populații native au jucat un rol important în evoluția civilizației umane așa cum este ea în prezent”.

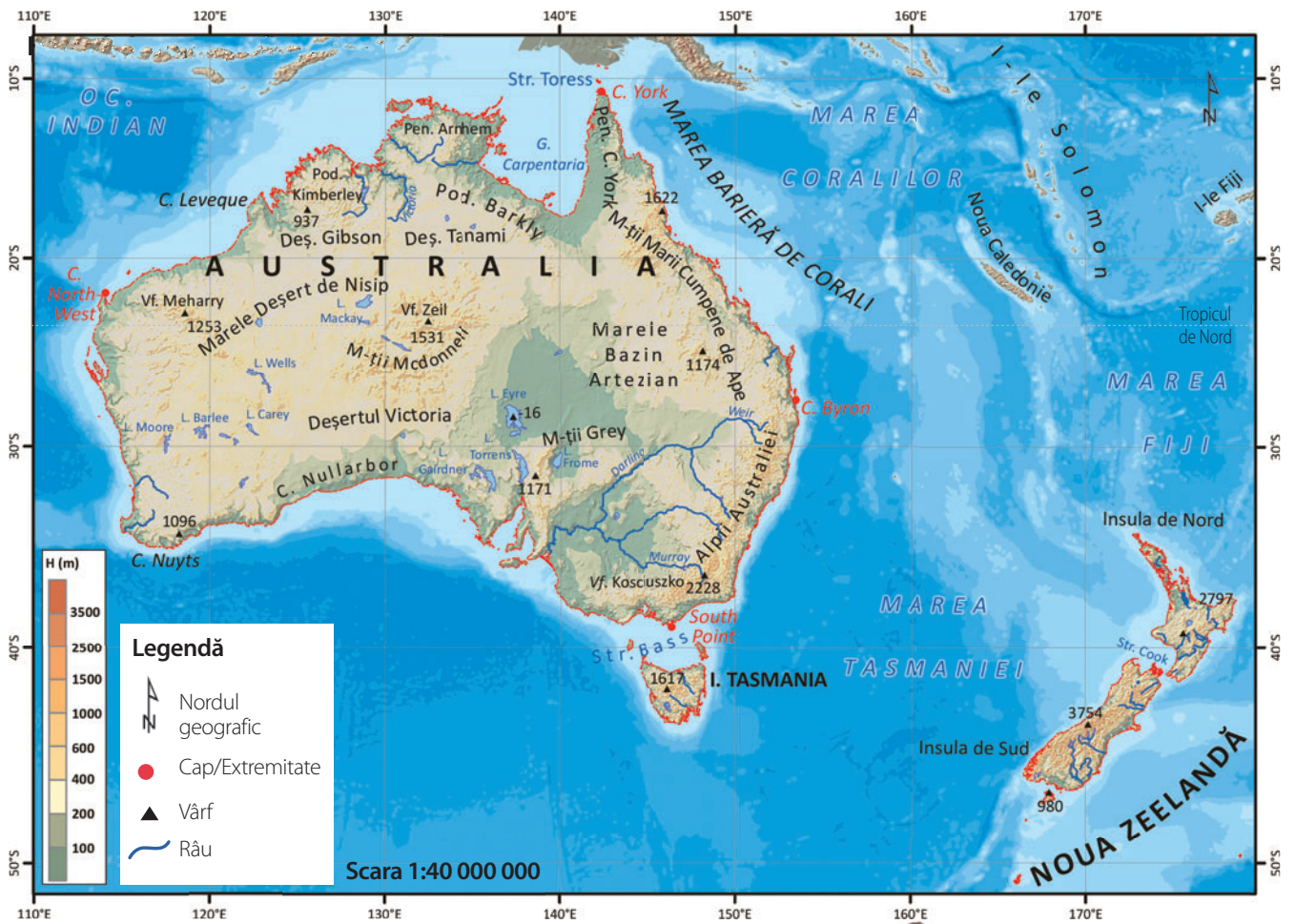

Fig. 1. Harta fizico-geografică a Australiei

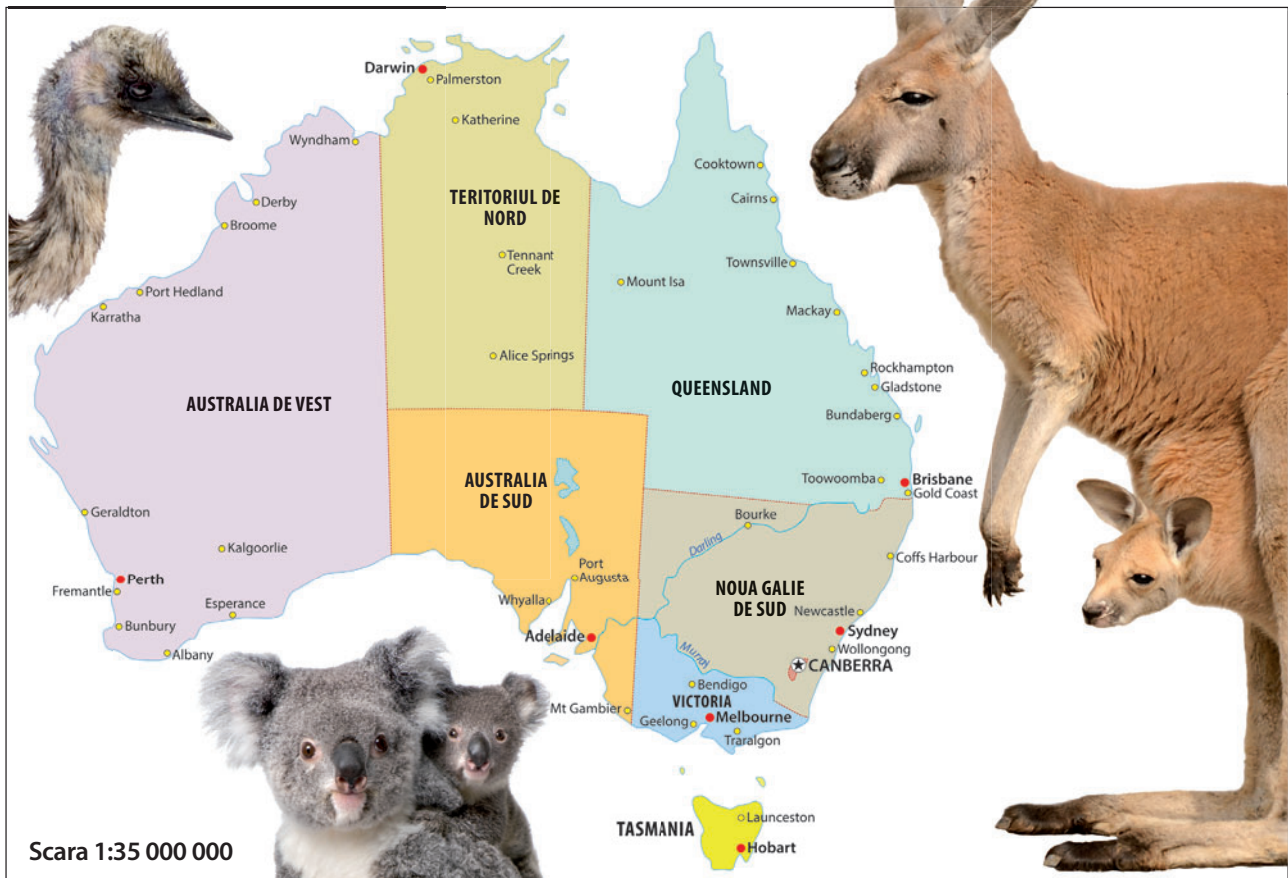

Fig. 2. Harta politică a Australiei

Oceania – particularități geografice

Cum crezi că supraviețuiesc oamenii înconjurați de apele oceanului? La ce crezi că se referă denumirea „Oceania”? În limba greacă, cuvântul „nisos” („nezia”) înseamnă „insulă/insule”: ce ar putea însemna „Polinezia”, dar „Micronezia” sau „Melanezia”? Cu denumirea cărei țări sau spațiu geografic studiat se mai aseamănă aceste sintagme?

Particularități geografice. Oceania nu este un continent în sens geografic, ci un spațiu delimitat convențional în care sunt grupate insulele și insulițele (peste 10 000) din imensitatea Oceanului Pacific, cuprinse, în principal, între cele două tropice, și grupate în:

- *Polinezia* („insule multe”, printre care Hawaii, Tuvalu, Tokelau, Cook, Insula Paștelui, Noua Zeelandă ș.a.) în partea centrală și estică;

- *Melanezia* („insule populate de locuitori cu pielea închisă la culoare”: Noua Guinee, Noua Caledonie, Vanuatu, Solomon, Fiji etc.) în vest, în apropierea coastei Australiei;

- *Micronezia* („insule mici”: Caroline, Mariane, Marshall, Kiribati ș.a.) în nord-vest.

Astfel, Oceania se întinde pe circa 5 000 km între Insulele Hawaii (nord) și Noua Zeelandă (sud) și 12 000 km între țărmul pacific al Australiei (vest) și Insula Paștelui (est). Cu toate acestea, tot uscatul înseamnă doar 1,3 milioane km², răspândit pe 80 milioane km² de ocean.

Cele mai mari insule din Oceania sunt Noua Guinee (785 000 km²) și cele două insule principale (Insula de Nord și Insula de Sud) ale Noii Zeelande (268 000 km²), care concentrează 80% din suprafața totală de uscat a Oceaniei.

Insulele sunt diferite: unele sunt **continentale** (Noua Zeelandă, Noua Guinee), altele **vulcanice** (Hawaii), însă cele mai multe sunt **coraligene** (atoli formați pe vârful unor munți subacvatici, cum sunt Marshall, Tahiti ș.a.).

Altitudinile maxime depășesc 5 000 m în Insula Noua Guinee; vulcanii din Hawaii (Mauna Loa – activ, Mauna Kea – stins) depășesc și ei 4 000 m, însă măsurați de pe fundul oceanului, de la baza conului vulcanic, ar depăși 9 000 m (și, implicit, Munții Himalaya).

Fiind situate în zona intertropicală, dar înconjurate din toate părțile de ocean, *clima predominantă*

a insulelor este cea a „verii veșnice” (caldă și umedă). Doar acolo unde sunt munți înalți, clima este etajată, iar în Noua Zeelandă, (traversată de paralela de 45° latitudine sudică) este o climă temperată, cu păduri de foioase și conifere, ghețari pe vârful munților și fiorduri pe țărmuri.

Astfel, insulele Oceaniei sunt acoperite în cea mai mare parte de *păduri tropicale* (palmieri, mangrove) cu faună endemică, la care se adaugă diversitatea extraordinară a viețuitoarelor marine.

Populația (17 milioane locuitori) este alcătuită din *micronezieni, melanezieni, polinezieni, maori, papuași (indigeni)*, la care se adaugă populație de origine asiatică și europeană. Cele mai populate state sunt Papua Noua Guinee (8,5 milioane locuitori) și Noua Zeelandă (5 milioane locuitori), împreună deținând, ca și în cazul suprafeței, 80% din populația Oceaniei.

Economia Oceaniei este de subzistență: agricultură și turism exotic. Creșterea nivelului Oceanului Planetar este una dintre cele mai mari probleme cu care se confruntă insulele Oceaniei în prezent. Problema este generată, printre altele, de încălzirea globală, care duce la topirea ghețarilor (banchiza arctică, calota glaciară antarctică, ghețarii montani).

Harta politică a Oceaniei. Oceania este alcătuită din 13 state independente și mai multe teritorii administrate de alte state:

- *Polinezia*: Noua Zeelandă (capitala Wellington), Samoa (Apia), Tonga (Nuku’Alofa), Tuvalu (Funafuti);

- *Melanezia*: Fiji (Suva), Papua Noua Guinee (Port Moresby), Insulele Solomon (Honiara), Vanuatu (Port Vila);

- *Micronezia*: Statele Federate ale Microneziei (Palikir), Kiribati (South Tarawa), Insulele Marshall (Majuro), Nauru (Yaren), Palau (Ngerulmud).

1. Asociază insula/arhipelagul/statul din grupa A cu regiunea corespunzătoare a Oceaniei din grupa B (model 1-a):

A – 1. Noua Guinee 2. Tuvalu 3. Palau 4. Fiji 5. Kiribati
B – a. Polinezia b. Melanezia c. Micronezia

2. Argumentează afirmația de mai jos și explică care sunt cauzele: „Una dintre cele mai mari probleme cu care se confruntă insulele Oceaniei în prezent este creșterea nivelului Oceanului Planetar”.

Fig. 1. Oceania

Fig. 2. Insulă continentală (Noua Zeelandă)

Fig. 3. Insulă coraligenă (Tokelau, Polinezia)

Fig. 4. Insulă vulcanică (Hawaii)

Antarctica – elemente de identitate geografică

Unde se află Antarctica? Ce coordonate geografice relevante îi definesc poziția pe Glob? Care sunt consecințele? Care este cel mai apropiat continent de spațiul antarctic? De ce crezi că este dificil pentru oameni să locuiască acolo? Dacă ai fi un cercetător științific, ce anume ai studia în spațiul antarctic? De ce? De ce crezi că țările lumii ar fi interesate de Antarctica?

Antarctica și Antarctida

Antarctica („ante-Arctica”, opus Arcticii, care se află în jurul Polului Nord) reprezintă spațiul convențional dintre Cercul Polar de Sud și Polul Sud (peste 50 milioane km²). *Antarctida* este continentul (masa de uscat propriu-zisă) de la Polul Sud (14 milioane km²).

Elemente de identitate geografică

Continentul de la Polul Sud. Antarctida (fig. 1) este „închisă” în interiorul Cercului Polar de Sud, fiind înconjurată de prelungirile sudice ale celor trei bazine oceane: Pacific, Atlantic și Indian; este dezvoltată asimetric față de Polul Sud.

Antarctida este *cel mai „înalt” continent*, având o altitudine medie de peste 2 000 m (incluzând și grosimea calotei). Seamănă cu un arhipelag imens, mai degrabă decât cu un uscat unitar, fiind acoperit de o platoșă de gheață de circa 2 500 m grosime medie, numită *calota glaciară antarctică*.

Aliniamentul Marea Weddell – Marea Ross împarte continentul în două părți: *Antarctida de Vest* (Peninsula Antarctică spre America de Sud, cu munți tineri, precum Munții Ellsworth, care ating altitudinea maximă de pe continent, 4 892 m, în Vârful Vinson) și *Antarctida de Est* (Munții Transantarctici, în rest predomină un podiș înalt), mai dezvoltată, unde se află și Polul Sud.

Din punct de vedere climatic, Antarctida reprezintă *cel mai mare deșert rece* al planetei (precipitații sub 200 mm/an). Aici se află *polul frigului* pe Glob: temperatura minimă absolută înregistrată a fost de -89,2° C (stațiunea Vostok, 21 iulie 1983). Tot aici este și *polul vânturilor*, vânturile polare depășind viteza de 250 km/oră.

Sub calota antarctică se află lacuri, între care Lacul Vostok, *cel mai mare lac subglacial* de pe planetă.

Calota antarctică (fig. 3) se prelungește deasupra oceanului sub forma unei *banchize* (cum este cea de la Polul Nord, de deasupra Oceanului Arctic), din care se desprind *aisberguri*.

Pe porțiunile neacoperite de gheață sau care se dezgheață în anotimpul de vară, se dezvoltă mușchi și licheni. Fauna este bogată în apele antarctice (mamifere marine: balene, foci), iar la marginea ghețurilor trăiesc mari colonii de pinguini (fig. 4).

Antarctida este *singurul continent fără populație permanentă*, doar 1 000-5 000 de cercetători științifici, prezenți temporar, care efectuează anual observații.

La cunoașterea acestui continent au participat și români, printre care naturalistul Emil Racoviță (fig. 2), în cadrul expediției științifice „Belgica” (1897–1899), primul caz în care exploratorii au iernat în spațiul antarctic. În decembrie 1911, norvegianul Roald Amundsen a atins Polul Sud, urmat după o lună, de britanicul Robert Scott (acesta pierzându-și viața pe drumul de întoarcere).

Interesul pentru spațiul antarctic. Acesta este împărțit în mai multe sectoare asupra cărora mai multe state își clamează „suveranitatea”, respectiv: Franța, Marea Britanie, Norvegia, Australia, Noua Zeelandă, Chile, Argentina, fiind cunoscut faptul că Antarctida, având în vedere structura sa geologică, este un continent bogat în resurse de subsol, neexploatate încă, din cauza condițiilor aspre de mediu.

Folosind diverse surse (manual, atlase, cărți, articole științifice, internet și altele), realizează, la alegere, un proiect cu următorul titlu:

1. „Români în Antarctica”;
2. „Cucerirea Polului Sud”.

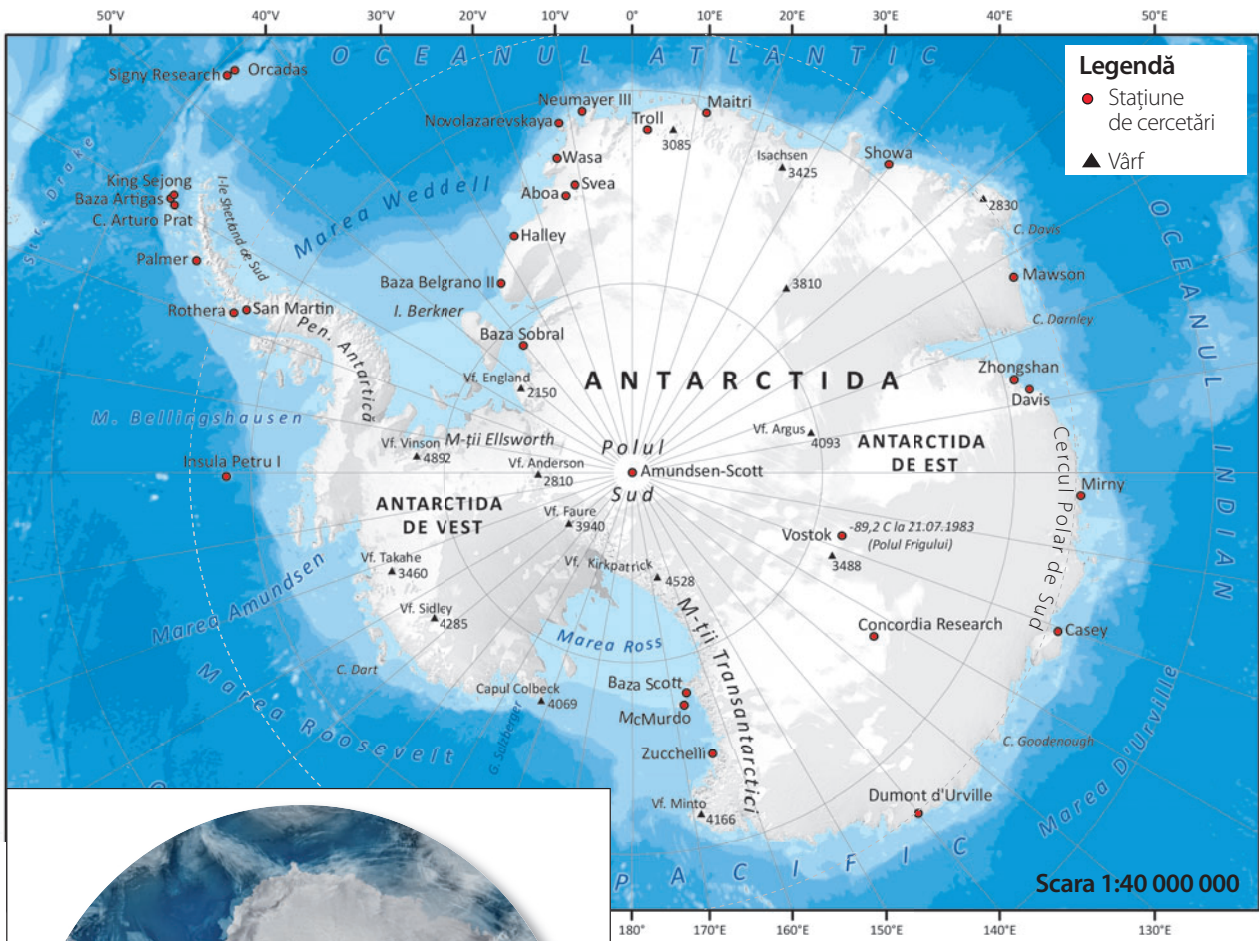

Fig. 1. Antarctica

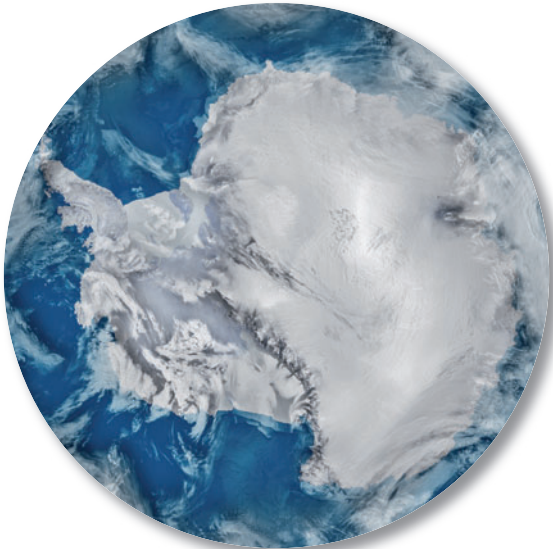

Fig. 2. Fotografie unicat din timpul expediției „Belgica”: Emil Racoviță în timp ce era tuns de Roald Amundsen

Fig. 3. Antarctica acoperită de gheață (sus) și fără gheață (jos)

Fig. 4. Colonie de pinguini în Antarctica

Unicitatea biogeografică australiană

Din punct de vedere biogeografic, Australia poate fi comparată cu un adevărat muzeu de istorie naturală în aer liber, în mod deosebit grație florei și faunei sale unice, cu specii *endemice** (peste 80% din total).

De ce? Iată câțiva factori:

- **Izolarea:** Australia a fost izolată de celelalte continente prin oceane întinse, timp de zeci de milioane de ani;
- **Poziția geografică pe Tropicul de Sud:** situată în mijlocul apelor oceanice, în calea alizeelor, Australia este ca un cuptor încins în interior (deșert, cu nisip de culoare roșiatică), respirabilă și verde doar pe margini (unde se simte influența oceanului);
- **Gradul scăzut de umanizare a continentului:** cu o populație scăzută, mediul a fost mai puțin *artificializat* decât pe alte continente;
- **Prezența europeană:** primii coloniști europeni au adus cu ei specii de animale care nu existau în Australia, tulburând, uneori cu efecte catastrofale (dispariții de specii), echilibrul ecologic al continentului austral.

Studiu de caz

Citește textul și rezolvă următoarele cerințe.

- Extrage din text caracteristicile legate de vegetația și fauna Australiei.
- Stabilește relația de cauzalitate dintre factorii geografici și unicitatea biogeografică australiană.
- Alege o specie endemică menționată în text și caută mai multe informații despre ea.

* care nu se mai găsesc pe niciun alt continent.

EXPLORATOR PRIN AUSTRALIA

Jurnal de expediție

Prima etapă a traseului se desfășoară în Parcul Național Barrington Tops de pe coasta de est. A doua etapă – de la Uluru, din mijlocul Australiei, luând-o spre nord, pe la Lacul Amadeus, Kings Canyon și Muntele Zeil. Traseul se încheie cu a treia etapă: mlaștinile din Parcul Național Kakadu din nordul Australiei.

PARCUL NAȚIONAL BARRINGTON TOPS – UN COLȚ DE PARADIS

Este un loc ce freamătă de viață, unde poți face noi descoperiri la fiecare pas. Am început să urc pe firul râului Williams, trecând peste mici zone bolovănoase care mă ajutau să înaintez printre versanții care încadrează râul. (...) Am hotărât să fac ocoluri prin pădure. Așa am descoperit o zonă verde virgină. Îmi făceam loc cu greu prin păienjeniișul de *liane* și nici nu prea vedeam pe unde calc, din cauza *ferigilor* ce-mi ajungeau până la brâu. Totul era verde și mustea de umezeală. Din când în când, prindeam cu colțul ochiului trecerea fugară a *cangurilor pitici* și mișcările câtorva *șopârle* lungi și grase. Într-un spațiu mai aerisit, m-am oprit să-mi mai trag răsuflarea și m-am trezit că se apropia de mine un *curcan sălbatic*, din specia *Alectura lathami*. (...)

ÎNFRUNTAREA DURĂ CU DEȘERTUL

În 16 ianuarie am pornit la drum de la Uluru, prin deșert, de cum au mijit zorile. Aici, răcoarea dimineții este doar o iluzie, pentru că deja sunt vreo 25° C. La orele prânzului, temperatura va crește undeva peste 45° C, la umbră. Eu însă mă deplasez în plin soare, la peste 55° C. Pentru început, parcurg un teren vălurit, cu dune nu prea înalte, dar care îmi îngreunează înaintarea. Pe alocuri, tufele spinoase și *copăceii de acacia* mă obligă la ocoluri largi, simt pe pielea mea împunsăturile smocurilor mari de iarbă țepoasă. Animalele deșertului nu se sinchiesc prea tare, acest mediu ostil fiind locul unde trăiesc. Aud în jurul meu păsări, grupuri de *cămile sălbătice* (aduse de coloniști) mă depășesc la mică distanță. O puzderie de insecte și gândaci sar cât colo, la fiecare pas al meu. Rânduri-rânduri

de furnici își văd de munca lor, iar muștele nu-mi dau pace nicio clipă. La prima vedere, nu pare un mediu atât de agresiv, dar pericolele stau ascunse peste tot. Printre tufe, oricând mă pot trezi că se agață de mine câte un păianjen mare cât podul palmei.

Spre seară, șopârle *guanna aurii* și alte șopârle de tot felul ies din adăposturi, iar *scorpionii* le urmează. La fiecare 15-20 m zăresc urme proaspete de șerpi. Se știe că unele dintre cele mai veninoase târâtoare din lume trăiesc aici, în Australia. După ce am depășit **Lacul Amadeus**, am avut parte de aceleași dune, aceeași iarbă țepoasă specifică Australiei, *Spinifex*, ale cărei vârfuri mă zgârie continuu, străpungând materialul pantalonilor. Pe măsură ce înaintam, iarba devenea tot mai înaltă, ajungându-mi uneori până la piept. Deja intrasem în **Parcul Național Watarrka** și mă îndreptam spre **Kings Canyon**. (...) Copăcei contorsionați ca niște bonsai se agață hotărât de orice crăpătură. Înghesuși pe lângă blocurile enorme de stâncă, eucaliptii, de altfel foarte înalți, arată ca niște biete tufișuri.

(...) Odată coborât de pe înălțimi, am întâlnit același decor de deșert. S-au înmulțit *eucaliptii* din calea mea, dar au dispărut cămilele. În schimb, am văzut câteva grupuri de *cai sălbatici*, canguri țopăind. (...) Următoarea mea țintă este valea **râului Finke**. Planul era să urc în amonte râului, cale de

circa 115 km, până în **zona Munților MacDonnell**. Ascensiunea spre vârful Zeil urma să încheie această parte a expediției mele. Depresiunea în care se găsește cursul râului e mărginită de dealuri. Aici am întâlnit o cu totul altă vegetație: specii noi de ierburi, de eucalipti (așa-numitul *Red River Gum*), flori și chiar un soi de pepeni sălbatici. Din păcate, s-au dovedit extrem de amari. *Papagalii* spărgeau fructele astea pentru a le mânca semințele. Seara, își făceau apariția țântarii, iar urletul *câinilor dingo* le acoperea bâzâitul supărător.

(...) Am ajuns în sudul Munților MacDonnell. Aici aveam singura sursă de alimentare cu apă în drum spre vârful Zeil, cel mai înalt din Teritoriul de Nord al Australiei. Până la vârf erau vreo 35 km. (...) M-am întins într-un loc foarte îngust, unde am adormit. La un moment dat, am auzit mișcare pe lângă mine și am deschis ochii pentru a vedea un spectacol de toată frumusețea. Doi pui de cangur se jucau, simulând o luptă cu lăbuțele din față. Erau la un metru și jumătate de picioarele mele, dar nu m-au simțit. Eu le urmăream joaca fără să clilesc. Unul însă s-a dezechilibrat și a căzut aproape doi metri, de pe brâna pe care eram cu toții. Celălalt cangur l-a urmat și au continuat „bătaia”, dându-se mai mult peste cap pe panta abruptă.

ÎN TERITORIUL CROCODILOR

Am trecut cu bine de valea râului Finke și de ascensiunea pe vârful muntelui Zeil. Au urmat cele 20 de ore petrecute în autocar, în drum spre Katherine, un orașel cu vreo 8 000 de locuitori și **Parcul Național Kakadu**. Ajuns acolo, stăteam cu ochii în patru după *crocodili*, dar, din fericire, le-am găsit doar urmele pașilor. În schimb, zeci de papagali, albi sau verzi cu albastru, îmi trădau prezența, zbughind-o în zbor și începând hărmălaia.

Am părăsit cursul râului și am pornit în explorare, îndepărtându-mă de el. Mi-am croit drum cu greu printre ierburile mai înalte decât mine, folosind un ciot de creangă. Totuși, unele mă loveau peste față, scuturând și semințele. Continuându-mi drumul, am dat de porțiuni mlăștinoase. Erau destul de adânci, iar prin ele se mișcau crocodilii. Nu mă așteptam să-i găsesc aici, departe de râu, dar iată că au reușit să mă surprindă.

În această zonă din nordul Australiei trăiesc 59 de specii de șerpi, dintre care mai mult de jumătate sunt veninoși. „Doar” 14 specii sunt periculoase pentru om. Din fericire, nu am avut nicio întâlnire prea apropiată cu o astfel de târâtoare. (...) Pe malurile râului Katherine, în mlaștinile din apropierea lui și pe platoul accidentat ce a urmat am petrecut zece zile, la finalul expediției.

Recapitulare

Recapitulează ceea ce ai învățat până acum despre Australia, Oceania și Antarctica, realizând o schemă după modelul de mai jos.

AUSTRALIA

Elemente specifice

- cel mai mic, scund, izolat și cel mai puțin populat continent, țară-continent, continent-stat;
- Poziția pe Glob: *Tropicul de Sud*;
- Cadrul natural: Podișul Australiei de Vest, Câmpia Murray-Darling, Cordiliera Australiană (est); climat tropical uscat → deșert în interior, pădure pe țărmuri;
- Cadrul uman și economic: orașe mari pe țărmuri, bogat în resurse de subsol, economie dezvoltată.

Unicitatea biogeografică australiană

- Izolare → specii endemice

OCEANIA

Particularități geografice

- spațiu convențional
- insule din Oceanul Pacific

ANTARCTICA

Elemente de identitate geografică

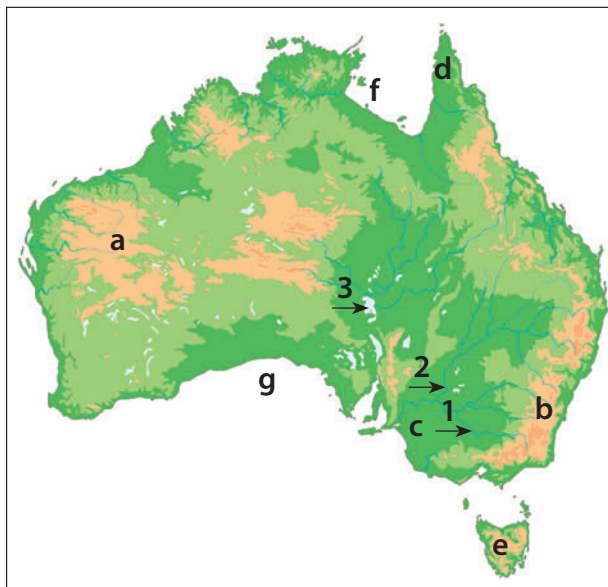
- continentul de la Polul Sud
- calota glaciară antarctică
- nepopulat

Evaluare

Subiectul I (5 puncte)

Urmează să faci o călătorie în *Australia*. Pentru aceasta, te documentezi, notându-ți câteva informații.

Elaborează un text în care să prezinți pe scurt aceste informații, folosind următorii termeni: *Tropicul de Sud*, *deșert*, *aborigeni*, *Sydney*, *economie dezvoltată*.

Pe harta fizico-geografică sunt marcate cu litere mici de la **a** la **g** articulații ale țărmurilor și unități de relief, cu cifre de la **1** la **3**; elemente de hidrografie, iar pe cea politică, cu litere mari de la **A** la **E** state din federația australiană. Analizează hărțile și răspunde la următoarele cerințe.

Subiectul II (10 puncte)

Numește elementele marcate, după caz, cu cifrele/literele: 1,2, a, c, d, e, g, A, B, C.

Subiectul III (25 de puncte)

Stabilește dacă următoarele afirmații sunt adevărate (A) sau false (F).

1. Lacul Eyre este marcat pe hartă cu cifra **3**.
2. Munții Marii Cumpene de Ape și Alpii Australiei fac parte din unitatea de relief marcată pe hartă cu litera **b**.
3. În estul golfului marcat pe hartă cu litera **f** se află Peninsula Arnhem.
4. Cel mai mare oraș din Australia face parte din statul marcat pe hartă cu litera **D**.
5. Statul marcat pe hartă cu litera **E** se numește Victoria.

Subiectul IV (25 de puncte)

Identifică, pe baza imaginilor și a indiciilor asociate, continentul sau regiunea din Oceania (Polinezia, Melanezia, Micronezia) la care se face referire.

A. Indicii:
specii unice,
Canberra

B. Indicii:
ghețari și fiorduri,
Insula de Nord
și Insula de Sud

C. Indicii:
pinguini,
Polul Sud

D. Indicii:
papași, cea mai
mare insulă din
Oceania

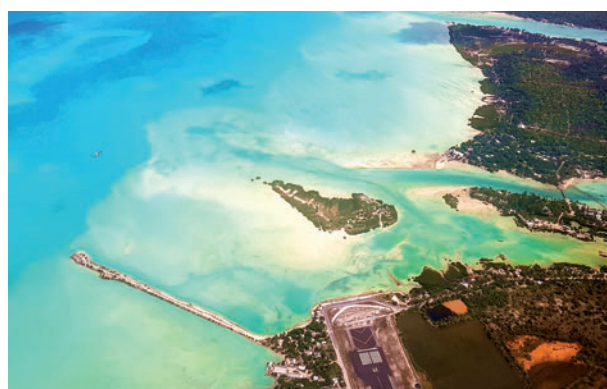

E. Indicii:
Kiribati,
inundații

Subiectul V (25 de puncte)

Analizează imaginea de mai jos și rezolvă cerințele:

- a. numește procesul observabil în imagine;
- b. numește spațiul geografic (dintre cele studiate) afectat, în mod deosebit, de acest proces;
- c. identifică un alt spațiu geografic care ar putea avea legătură cu acest proces;
- d. explică procesul identificat, prezentând o cauză;
- e. identifică o soluție pentru a preveni manifestarea acestui proces. Argumentează!

BAREM DE EVALUARE

Subiectul I: 5 puncte

Se folosește, în alcătuirea textului, fiecare dintre cele cinci sintagme (5 x 1p).

Subiectul II: 10 puncte

1. Murray; 2. Darling; a. Podișul Australiei de Vest; c. Câmpia Murray-Darling; d. Peninsula Capului York; e. Insula Tasmania; g. Golful Carpentaria; A. Australia de Vest; B. Australia de Sud; C. Queensland (10 x 1p)

Subiectul III: 25 de puncte

1. A; 2. A; 3. F; 4. A; 5. A (5 x 5p)

Subiectul IV: 25 de puncte

A. Australia; B. Polinezia (Noua Zeelandă); C. Antarctica; D. Melanezia; E. Micronezia (5 x 5p)

Subiectul V: 25 de puncte

a. inundarea insulelor (creșterea nivelului Oceanului Planetar); b. Oceania; c. Arctica/Antarctica/ghețarii montani de pe continente etc.; d. încălzirea globală; e. Sugestii: reducerea poluării atmosferice cu gaze care generează efectul de seră (5 x 5p)

TOTAL : 90 de PUNCTE
Se acordă din oficiu: 10 PUNCTE

UNITATEA 5

Elemente de geografia mediului înconjurător

- ▶ Componentele mediului înconjurător și relațiile dintre acestea
- ▶ Degradarea mediului înconjurător, o problemă a lumii contemporane
- Schimbări globale ale mediului

Recapitulare
Evaluare

DISCUȚIE. Care sunt primele 5 cuvinte care îți vin în minte când te gândești la mediul înconjurător? Discută despre ele cu colegii. Argumentează alegerea făcută!

Componentele mediului înconjurător și relațiile dintre acestea

La ce crezi că se referă sintagma „mediu înconjurător”? În ce context ai mai întâlnit această sintagmă? Ce este poluarea? Ce forme de poluare cunoști? De ce este necesar să conservăm și să protejăm mediul înconjurător?

Mediul înconjurător (fig. 1) reprezintă *mediul natural* transformat de om, adică umanizat (populat) și artificializat (construcția așezărilor umane, la care se adaugă activitățile economice și implicațiile acestora asupra mediului).

Componentele mediului înconjurător. Mediul înconjurător presupune trei categorii de componente:

1. *primare* sau *abiotice* (fără viață): scoarța terestră – roca – relieful, aerul, apa;

2. *derivate* (dezvoltate pe suportul și din interacțiunea celor dintâi) sau *biotice* (cu viață): vegetația (pe suportul reliefului, cu participarea aerului și a apei) și fauna (pe suportul vegetației);

Ca sinteză a interacțiunii dintre componentele abiotice (rocă, aer, apă), pe de o parte, și cele biotice (vegetație, faună), pe de altă parte, au rezultat soluțiile, tot o componentă derivată.

3. *antropice* – omul și modificările sale asupra celorlalte componente.

Modificările proprietăților (fizice și chimice ale) componentelor naturale de către om poartă numele generic de *poluare* a mediului înconjurător.

Relații între componentele mediului înconjurător. Toate componentele mediului înconjurător se află într-un *echilibru* extrem de bine reglat de evoluția de miliarde de ani a planetei, dar totuși *sensibil*. Afectarea unei singure componente se transmite ca o reacție în lanț în tot „organismul”. Relațiile sunt, așadar, de tipul *cauză – efect*.

Tipuri de relații între componentele mediului înconjurător:

a) în funcție de caracterul dinamic al acestora se pot deosebi relații:

- *statice* (de exemplu, între o pădure și solul pe care se dezvoltă: roca oferă suportul, solul elementele necesare supraviețuirii, iar pădurea fixează mai

bine solul împotriva eroziunii, devenind mediu de viață pentru o serie de viețuitoare);

- *dinamice* (pătrunderea apelor oceanice în timpul fluxului pe gura de vărsare a unui râu, lărgind-o și retragerea apelor la reflux, încărcate de sedimente; astfel, se formează un estuar, în care se pot dezvolta activități portuare).

b) după evoluția în spațiu și timp, relațiile pot fi:

- *spațiale* (cenușa rezultată din erupția unui vulcan poate acoperi o mare parte din planetă, cu efecte catastrofale; creșterea temperaturii medii la nivel global produce efecte în lanț la nivelul întregului mediu înconjurător);

- *temporale* (un cutremur produce efecte rapide, în timp ce o deltă sau un ghețar se poate forma în sute sau mii de ani);

c) de asemenea, între componentele mediului se stabilesc relații funcționale, astfel:

- între componentele fără viață (aer – rocă, apă – rocă, aer – apă etc.);

- între componentele cu viață (vegetație – faună);

- între cele două categorii: abiotice și biotice;

- între om și natură (activitățile economice și impactul acestora asupra naturii).

1. Analizează imaginea **A** de la pagina alăturată și răspunde următoarelor cerințe:

- identifică principalele componente ale mediului înconjurător pe care le observi în imagine;
- stabilește relațiile de cauzalitate dintre ele;
- explică efectul generat, observabil în imagine;
- identifică soluții pentru a preveni manifestarea acestui proces. Argumentează!

2. Analizează imaginea **B** de la pagina alăturată și rezolvă sarcinile de lucru de mai jos:

- ce componente sunt predominante, comparativ cu cele din imaginea **A**?
- stabilește relațiile de cauzalitate dintre ele;
- explică cauzele procesului observabil în imagine;
- propune soluții pentru prevenirea unui astfel de proces. Argumentează!

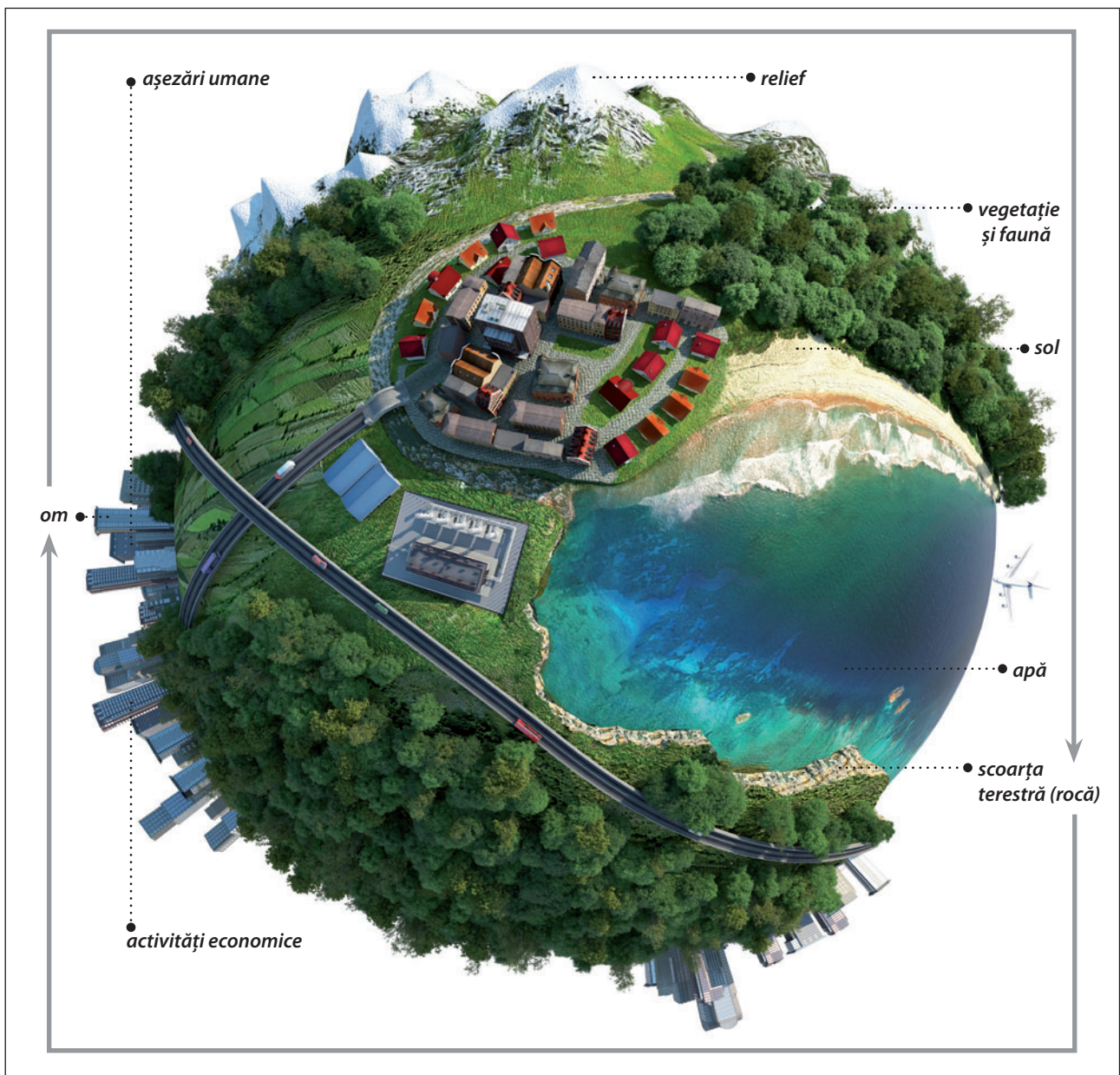

Fig. 1. Componentele mediului înconjurător

A. Despădurire, urmată de eroziunea solului

B. Dimineață cu smog în Beijing

Degradarea mediului înconjurător, o problemă a lumii contemporane. Schimbări globale ale mediului

Ce știi despre poluare? Cum crezi că afectează viața și activitatea omului? Ce soluții există pentru limitarea efectelor acesteia sau pentru eliminarea cauzelor? Ce știi despre încălzirea globală și cum crezi că te poate afecta?

Degradarea mediului înconjurător, o problemă a lumii contemporane. Omul are o dublă calitate: este și un rezultat al evoluției naturii, dar, în aceeași măsură, este și factorul care exercită o presiune deosebită asupra mediului înconjurător, prin cel puțin două componente:

1. evoluția sa numerică (populația Terrei a depășit 7,5 miliarde locuitori, din care ultimele 6 miliarde au apărut în ultimul secol și jumătate) și artificializarea mediului (extinderea spațiului urban, economic etc.);

2. presiunea economică. Terra ca planetă (natura) s-a clădit în 4,5 miliarde de ani, însă omul poate provoca distrugerii (degradări ale mediului) mult mai rapid, depășind capacitatea naturii de a se regenera. De pildă:

- Marea Barieră de Corali s-a format în aproximativ 6 000-8 000 de ani, însă a pierdut 1/3 din lungimea sa doar în ultimii ani, o secțiune de circa 800 de km din nordul recifului murind din cauza încălzirii globale;

- banchiza arctică actuală are peste 10 000 de ani, însă din 1979, de când se fac observații din satelit, și până azi, a pierdut circa 1/3 din volumul de gheață;

- numai în ultimul secol și jumătate au dispărut peste 2 miliarde de hectare de pădure, iar populațiile de pești sunt supraexploatare, depășindu-le capacitatea naturală de regenerare. Nu numai uscatul se deșertifică, ci și Oceanul Planetar poate deveni pustiu.

Modificările la nivelul fiecărei componente a mediului înconjurător generează *un tip specific de degradare*, respectiv: • la nivelul scoarței terestre (alunecări de teren, prăbușiri etc.); • climatice și hidrologice (secete, inundații, fenomene meteorologice extreme, creșterea nivelului Oceanului Planetar – fig. 3 ș.a.); • la nivelul componentelor derivate (degradarea solului, despăduriri, deșertificări, reducerea biodiversității etc.); • de natură antropică (toate formele de poluare).

Problema: dacă în istoria umanității au mai existat societăți care și-au degradat propriul mediu de viață și au dispărut, amenințările actuale la adresa mediului înconjurător au devenit *globale*, punând în primejdie însăși existența speciei umane.

Schimbări globale ale mediului. Cea mai evidentă degradare a mediului înconjurător, în prezent, o constituie *încălzirea globală*. Clima Terrei este extrem de sensibil reglată, în sute și mii de ani, și o modificare oricât de mică a temperaturii medii anuale înseamnă perturbări grave la nivelul „organismului terestru” și declanșarea unor procese care nu mai pot fi oprite. De exemplu, temperatura corpului uman este constantă (circa 37° C). 1-2° C în plus înseamnă febră și un organism bolnav. Situația este similară în cazul planetei.

Pot fi formulate cel puțin trei principii fundamentale ale unui mediu înconjurător funcțional:

1. *Toate sunt legate de toate* – dereglarea unui singur component produce o reacție în lanț, în cadrul tuturor componentelor mediului înconjurător;

2. *Totul duce undeva* – nicio degradare a mediului înconjurător generată de om nu a rămas fără efect, care, mai devreme sau mai târziu, se întoarce împotriva lui;

3. *Natura se pricepe cel mai bine* – are mecanismele proprii de autoreglare, eficientizate în miliarde de ani de evoluție.

Deși *cauzele* încălzirii globale sunt multiple, nimeni nu a reușit să conteste rolul jucat de activitatea umană în ultimul secol și jumătate, care grăbește considerabil acest proces. Industrializarea și consumul de combustibili fosili (arderea de cărbune, petrol și gaze naturale), spre exemplu, eliberează în atmosfera terestră gaze responsabile pentru „efectul de seră”.

Situație-problemă. Pe raftul unui supermarket din România este scos la vânzare fructul de ananas, adus din Costa Rica (America Latină), la un preț de aproximativ 4-6 lei (circa 1-1,5 euro) bucata. Analizează traseul (Costa Rica – România), ciclul de producție (producător – distribuitor – transportator – importator – consumator) și identifică costurile „ascunse” (gândește-te la rentabilitatea culturii și la modul de obținere a ei).

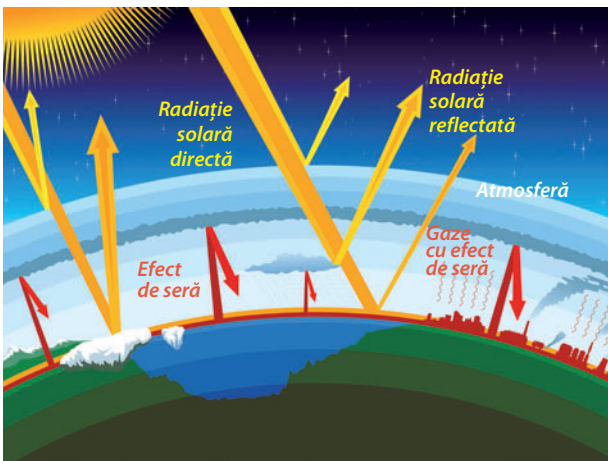

Fig. 1. Schema încălzirii globale

Fig. 2. Topirea ghețarilor

Fig. 3. Creșterea nivelului Oceanului Planetar

Sundarban, nord-estul Indiei

Coasta de est a Noii Zeelande

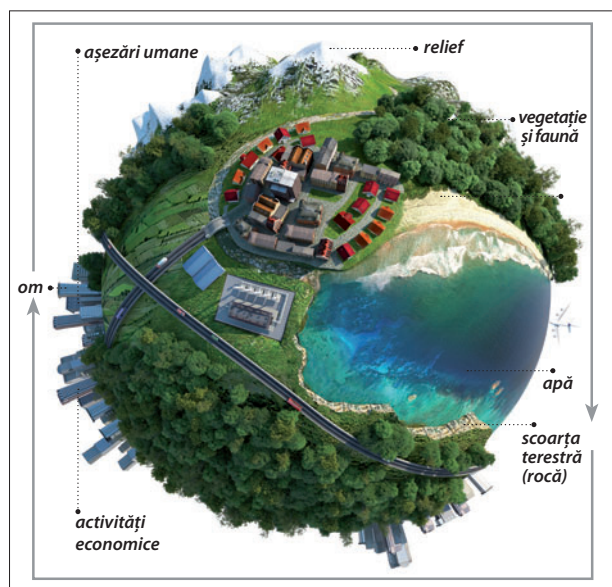

Piața San Marco – Veneția (2015)

Recapitulare

Recapitulează ceea ce ai învățat până acum despre mediul înconjurător, realizând o schemă după modelul de mai jos.

Componentele mediului înconjurător

- primare/abiotice
- derivate/biotice
- antropice

Relații între componente

- de tip cauză – efect
- statice/dinamice
- spațiale/temporale
- funcționale: abiotic – abiotic, abiotic – biotic, biotic – biotic, om – natură

Degradarea mediului înconjurător

- cauze
- tipuri de degradări ale mediului

Schimbări globale

- încălzirea globală ș.a.

Evaluare

Subiectul I (10 puncte)

La o întrunire de lucru a autorităților locale, urmează să prezinți poziția școlii cu privire la problemele de mediu din localitate. **Concepe, așadar, un discurs** plecând de la următorii termeni: *mediul înconjurător, componente, relații, degradarea mediului înconjurător, schimbări globale ale mediului.*

Subiectul II (30 de puncte)

Analizează și interpretează textul de mai jos, rezolvând cerințele.

„Pământul este mama noastră. Nu Pământul îi aparține omului, ci omul îi aparține Pământului. Toate lucrurile se leagă, la fel ca sângele care unește aceeași familie. Toate lucrurile se înlănțuie. Tot ceea ce se întâmplă Pământului ajunge să li se întâmple și fiilor Pământului. Nu omul este cel care a țesut trama vieții: el este doar un fir. Și tot ceea ce el îi face acestei trame își face lui însuși. Pământul nu este o moștenire de la părinții noștri, ci un împrumut de la copiii noștri!”

Fragment dintr-un mesaj către președintele SUA, Franklin Pierce (1853–1857), atribuit șefului de trib amerindian Seattle

- Identifică în text cele trei principii ale mediului înconjurător (• *Toate sunt legate de toate*; • *Totul duce undeva*; • *Natura se pricepe cel mai bine*).
- Interpretează ultima propoziție (subliniată), oferind trei argumente.

Subiectul III (50 de puncte)

Analizează imaginile A și B de la pagina alăturată și răspunde la următoarele cerințe:

- numește procesele de degradare a mediului, surprinse în imaginile **A** și **B**;
- identifică o cauză comună, cu efecte globale;
- identifică componentele mediului cele mai afectate în imaginile **A** și **B**;
- explică cum se propagă efectul în celelalte componente ale mediului, stabilind relațiile de cauzalitate;
- identifică efectul asupra omului și a activităților sale. Argumentează!

A. Ghețarul montan Grossglockner (Alpii Austriei)

1980

1990

2017

B. Insula Borneo, Indonezia, Asia (2015)

BAREM DE EVALUARE

Subiectul I: 10 puncte

Se folosește, în alcătuirea textului, fiecare dintre cele cinci sintagme (5 x 2p).

Subiectul II: 30 de puncte

a. Toate sunt legate de toate – „Toate lucrurile se leagă, la fel ca sângele care unește aceeași familie. Toate lucrurile se înlănțuie. Tot ceea ce se întâmplă Pământului ajunge să li se întâmple și fiilor Pământului”; • Totul duce undeva – „Nu omul este cel care a țesut trama vieții: el este doar un fir. Și tot ceea ce el îi face acestei trame își face lui însuși”; • Natura se pricepe cel mai bine – „Pământul este mama noastră. Nu Pământul îi aparține omului, ci omul îi aparține Pământului” (3 x 5p).

b. Sugestii: natura trebuie păstrată curată, nu distrusă; distrugerea naturii înseamnă micșorarea șanselor de supraviețuire a generațiilor viitoare și chiar actuale; omul este un rezultat al evoluției naturii, și nu un stăpân al ei; și omul face parte din natură (3 x 5p).

Subiectul III: 50 de puncte

a. A – topirea ghețarilor montani; B – deșertificarea (2 x 5p);

b. încălzirea globală (5p);

c. Sugestii: A – componentele hidrosferei; B – componentele biosferei (2 x 5p);

d. Sugestii: A – topirea ghețarilor → modificarea curenților oceanici (prin desalinizare, modificarea temperaturii apei etc.) → influențarea climei (atmosfera) → influențarea eroziunii asupra rocii, acum expuse, eliberate de gheață (scoarța terestră) → râurile transportă noile sedimente, colmatând lacurile de acumulare etc. (activitățile umane) ș.a.m.d.; B – deșertificarea → dispariția vegetației, a faunei (biosferă) ș.a.m.d. (2 x 5p);

e. Sugestii: A – topirea ghețarilor → creșterea nivelului Oceanului Planetar, inundarea celor mai populate regiuni ale lumii – regiunile de coastă etc.; B – deșertificarea → afectarea solului, a agriculturii, a resurselor de hrană ș.a.m.d. (2 x 7,5p).

TOTAL : 90 de PUNCTE
Se acordă din oficiu: 10 PUNCTE

Recapitulare finală sau... De ce acolo?

ASIA

AFRICA

Acum ai parcurs întregul manual de Geografie, ai dobândit competențe-cheie care îți permit să gândești geografic și să răspunzi la întrebarea „De ce acolo?”.

Să recompunem întregul din bucățile de „puzzle” analizate separat, recapitulând și răspunzând la următoarele întrebări:

De ce în Asia se află cea mai mare parte din populația lumii (60%, cea mai mare valoare a densității medii a populației: peste 100 locuitori/km²)?

De ce în Africa comunitățile se confruntă cu probleme precum: creștere accelerată a populației, urbanizare necontrolată, sărăcie, alfabetizare scăzută, deșertificare, conflicte?

De ce în America de Nord (Anglo-Saxonă) statele sunt foarte dezvoltate, iar în **America Latină** nu găsesc calea spre dezvoltare?

De ce în Australia a fost implementat ușor „modelul nordic” de dezvoltare umană și economică, comparativ cu celelalte continente, care, geografic, se desfășoară în aceeași emisferă sudică a planetei?

De ce în Antarctica se fac cercetări și de ce este ea importantă pentru oameni?

De ce în Oceania care nu contribuie în mod deosebit la procesul de încălzire globală, oamenii sunt, în schimb, cei mai afectați?

Cum sunt conectate toate aceste spații și probleme între ele, într-o societate globală și **cum** „răspunde” mediul înconjurător?

Poziția geografică • emisfera nordică: *Ecuator, Tropicul de Nord și Cercul Polar de Nord*; • Oceane: *Indian, Arctic, Pacific*.

Relieful • jumătatea nordică: *Câmpia Siberiei de Vest, Podișul Siberiei Centrale, Munții Verhoiansk ș.a.*; • jumătatea sudică: *munți – Himalaya, Hinduș, Tian Shan, Kunlun ș.a., podișuri – Anatoliei, Iranului, Pamir, Tibet, Gobi ș.a., câmpii – Mesopotamiei, Indo-Gangetică, Chinei de Est; Cercul de Foc al Pacificului – vulcani (Fuji, Pinatubo, Krakatoa etc.)*.

Hidrografia • fluvii mari: *Huang He, Chang Jiang (Oceanul Pacific), Lena, Enisei, Obi (Oceanul Arctic), Tigru, Eufrat, Indus, Gange, Brahmaputra (Oceanul Indian) ș.a.*; • lacuri: de tip „mări interioare” – *Marea Caspică, Baikal (cel mai adânc de pe Glob) etc.*

Diferențieri climatice și contraste biogeografice • toate zonele de climă și biogeografice din emisfera nordică: *pădurea ecuatorială, pădurea musonică, deșerturile tropicale, stepa, pădurile de foioase, taigaua siberiană, tundra, ghețuri polare*.

Elemente de diversitate umană • omogenitate etnică (*chineză, coreeană, japoneză, arabă, turcă ș.a.*); • mai multe familii lingvistice (*sino-tibetană, indo-europeană etc.*); • religii (*islam, hinduism, confucianism, taoism, shintoism ș.a.*).

Harta politică și marile aglomerări umane • 47 de state; peste 100 locuitori/km² (cea mai mare valoare medie de pe Glob);

Resursele și activitățile economice. Contraste regionale • petrol și gaze naturale (Orientul Mijlociu), cărbuni (China), minereuri de fier (India) etc.; • „Tigrii” asiatici.

Poziția geografică – simetrie latitudinală

• desfășurare simetrică față de *Ecuator; Tropicul de Nord și de Sud, Meridianul de 0°* (toate emisferile); Oceane: *Indian, Atlantic*.

Relieful

• podiș vechi, mai înalt în jumătatea sudică;
• Munții Atlas, Capului, Scorpiei;
• Marele Rift African – vulcani (Kenya, Kilimanjaro).

Hidrografia, clima și biogeografia

• fluvii: *Nil, Niger, Congo, Zambezi ș.a.*;
• lacuri: *Ciad, Tanganyika, Malawi etc.*;
• „continentul cald”, desfășurat „în oglindă” față de Ecuator: zone de climă ecuatorială (*pădure ecuatorială*), subecuatorială (*savane*), tropicală (*deșerturi*), subtropicală (*vegetație subtropicală*).

Specificul demografic

• nucleul Lumii Vechi, populație tânără în creștere rapidă, diversitate etnică, lingvistică, religioasă: Africa de Nord (Sahariană), Africa Sub-Saharană; tendințe: urbanizare.

Harta politică și marile orașe

• 54 de state; cel mai recent Sudanul de Sud (2011);
• orașe mari: Cairo (Egipt), Kinshasa (R.D. Congo), Lagos (Nigeria), Johannesburg (Africa de Sud) etc.

AMERICA

Poziția geografică

- Emisfera vestică
- Paralele importante: *Ecuator, Tropicul de Nord și de Sud, Cercul Polar de Nord*
- Oceane: *Atlantic, Arctic, Pacific*

Hidrografia

- două dintre cele mai mari sisteme fluviale de pe Glob: *Mississippi-Missouri* (America de Nord) și *Amazon* (America de Sud)
- Marile Lacuri

Diferențieri climatice și biogeografice

- Toate zonele de climă: *caldă, temperată, rece*
- Toate zonele biogeografice: *păduri și pajiști intertropicale, deșerturi, păduri și pajiști temperate, tundră și ghețuri polare*

Elemente de diversitate umană

- *America de Nord Anglo-Saxonă*
- *America Latină*

Harta politică (statele)

- 35 de state: *Canada, SUA, Mexic, Brazilia, Argentina ș.a.*

Forme de aglomerare urbană

- 80% populație urbană
- megapolisurile americane

Diferențieri economice și regionale

- America de Nord Anglo-Saxonă: *economii dezvoltate*
- America Latină: *economii în dezvoltare*

AUSTRALIA. OCEANIA. ANTARCTICA

AUSTRALIA

Elemente specifice

- cel mai mic, scund, izolat și cel mai puțin populat continent, țară-continent, continent-stat;
- Poziția pe Glob: *Tropicul de Sud*;
- Cadrul natural: Podișul Australiei de Vest, Marele Bazin Artezian + Câmpia Murray-Darling (centru), Cordiliera Australiană (est); climat tropical uscat → deșert în interior, pădure pe țărmuri;
- Cadrul uman și economic: orașe mari pe țărmuri, bogat în resurse de subsol, economie dezvoltată.

Unicitatea biogeografică australiană

- Izolare → specii endemice

OCEANIA

Particularități geografice

- spațiu convențional
- insule din Oceanul Pacific

ANTARCTICA

Elemente de identitate geografică

- continentul de la Polul Sud
- calota glaciară antarctică
- nepopulat

ELEMENTE DE GEOGRAFIA MEDIULUI ÎNCONJURĂTOR

Componentele mediului înconjurător

- *primare/abiotice*
- *derivate/biotice*
- *antropice*

Relații între componente

- *de tip cauză – efect*
- *statice/dinamice*
- *spațiale/temporale*
- *funcționale: abiotic – abiotic, abiotic – biotic, biotic – biotic, om – natură*

Degradarea mediului înconjurător

- *cauze*
- *tipuri de degradări ale mediului*

Schimbări globale

- *încălzirea globală ș.a.*

Evaluare finală

Rezolvarea acestui test îți va permite să verifici dobândirea competențelor specifice pe care ți le-ai format pe parcursul acestui an.

1.1. Precizarea, în cuvinte proprii, a sensului termenilor geografici identificați în contexte diferite

Subiectul I (7 puncte)

Te pregătești pentru o excursie la care ai visat tot anul și începi să cauți oferte pe Internet. Pe pagina unei agenții de turism dai peste următoarea descriere a unei destinații:

„Marea Moartă este binecuvântată, cu o concentrație de sare extrem de ridicată, 31,5 la mie permițând turiștilor experiența uimitoare de a pluti fără efort în apele mării aflate la cea mai mică altitudine din lume.”

Rezolvă următoarele cerințe:

1. identifică în text doi termeni specifici geografiei;
2. identifică în text o caracteristică fizico-geografică;
3. numește țara în care trebuie să ajungi, dacă vrei să plutești pe apele mării menționate;
4. explică valoarea ridicată a salinității, identificând o cauză;
5. justifică numele mării, prezentând un argument.

1.2. Elaborarea unui text pe o temă geografică dată, utilizând termeni dați

Subiectul II (5 puncte)

Urmează să susții un discurs în fața autorităților locale, prezentând punctul de vedere al elevilor cu privire la felul în care încălzirea globală vă afectează viața.

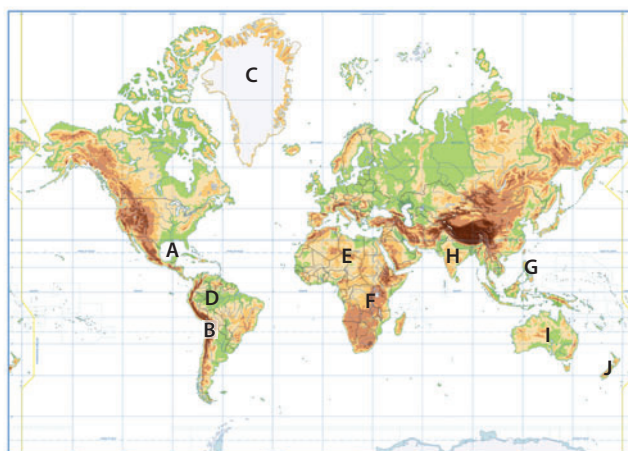
Pregătește un text scurt plecând de la următorii termeni: *om, activități economice, poluare, efect de seră, degradarea mediului.*

2.1. Localizarea elementelor geografice pe reprezentări cartografice

Subiectul III (10 puncte)

Analizează harta de mai jos și rezolvă următoarele cerințe:

1. numele paralelei care traversează golful marcat cu litera **A**;
2. litera cu care este marcată unitatea de relief în care se află situat *Altiplano*;
3. numele continentului din care face parte insula marcată cu litera **C**;
4. tipul de vegetație specific unității de relief marcate cu litera **D**;
5. un animal care trăiește în regiunea marcată cu litera **E**;
6. numele faliei care traversează regiunea marcată cu litera **F**;
7. religia practică în statul situat în arhipelagul marcat cu litera **G**;
8. numele orașului-capitală din statul marcat cu litera **H**;
9. numele celui mai mare oraș din statul marcat cu **I**;
10. regiunea Oceaniei din care face parte statul marcat cu **J**.

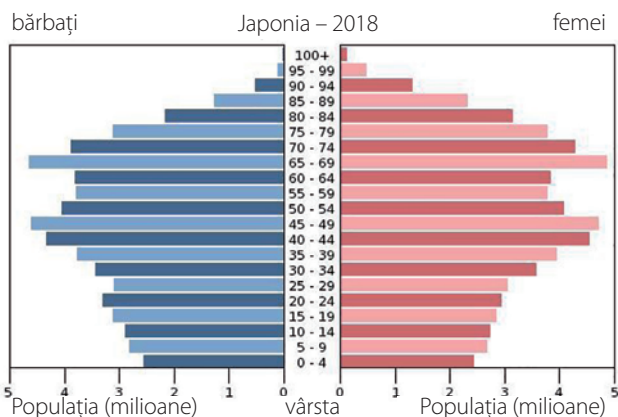
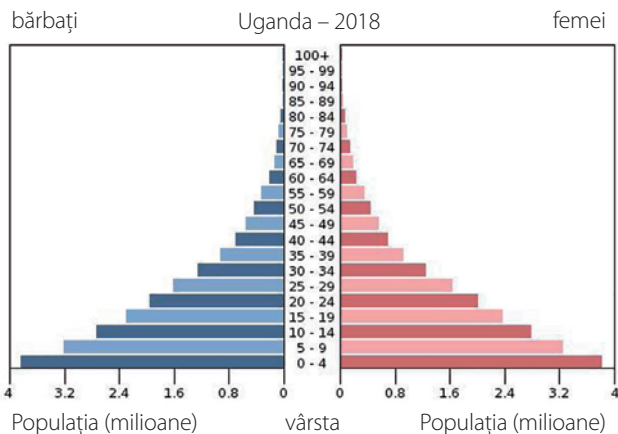
2.2. Interpretarea fenomenelor și proceselor geografice pe baza reprezentărilor grafice și cartografice

Subiectul IV (4 puncte)

Diagramele de la pagina următoare arată câți bărbați (cu albastru) și câte femei (cu roșu) sunt într-o anumită grupă de vârstă (0-4, 5-9, 10-14 ani ...), într-un anumit stat.

Analizează diagramele și rezolvă cerințele:

1. indică statul cu o populație foarte tânără;
2. indică statul cu o populație îmbătrânită;
3. ce tendință va înregistra evoluția populației în Uganda?
4. ce tendință va înregistra evoluția populației în Japonia?

2.3. Corelarea elementelor și fenomenelor geografice date prin raportare la suporturi grafice și cartografice

Subiectul V (6 puncte)

Identifică o cauză prin care să explici diferența dintre cele două state de la subiectul anterior.

3.1. Ierarhizarea elementelor cu caracter geografic cu ajutorul instrumentelor TIC/GIS și al elementelor din matematică și științe

Subiectul VI (5 puncte)

La ora de geografie ți se solicită să ordonezi descrescător o serie de state în funcție de densitatea medie a populației. Acest indicator îți oferă indicii, printre altele, despre presiunea umană asupra terenurilor.

Va trebui să cauți date despre suprafața statelor și populația acestora, apoi să împarți populația la suprafață. Te ajutam oferindu-ți aceste date (aproximative). Acum poți să faci ierarhizarea după criteriul solicitat.

Statul	Suprafața (km ²)	Populația (locuitori)
Canada	10 000 000	36 000 000
Bahrein	800	2 000 000
Australia	8 000 000	25 000 000
Egipt	1 000 000	99 000 000
Singapore	700	6 000 000

3.2. Realizarea proiectelor/studiilor de caz utilizând instrumente TIC/GIS

Subiectul VII (6 puncte)

Pe baza tabelului anterior, trebuie să realizezi un proiect având ca studiu de caz țara cu valoarea cea mai mare a densității populației de la subiectul VI, după modelul celor din manual, în care să evidențiezi consecințele acestei valori. Ilustrează proiectul cu tabele, grafice, fotografii. Explică, de pildă, pe baza fotografiilor, câteva dintre aceste consecințe.

3.3. Explicarea diversității naturale, umane și culturale a realității geografice, realizând corelații interdisciplinare

Subiectul VIII (6 puncte)

Prezintă proiectul realizat la ora de geografie, urmărind aspectele de mai jos:

1. paralela în apropierea căreia este așezată țara respectivă;
2. numele peninsulei pe care se află;
3. numele strâmtoarei din vestul acesteia;
4. rolul strâmtoarei în dezvoltarea regiunii;
5. factorii istorici și sociali care au contribuit, pe lângă cei geografici, la dezvoltarea regiunii.

3.4. Prezentarea patrimoniului mondial utilizând diverse surse

Subiectul IX (11 puncte)

Nu încheia prezentarea înainte de a concludiona, subliniind contribuția țării respective la construcția civilizației umane din prezent.

Situație-problemă. Presiunea umană și ritmul de dezvoltare economică are și efecte nedorite. În imaginile de mai jos sunt prezentate câteva. Interpretează-le, rezolvând subiectele următoare:

4.1. Utilizarea unor metode de investigare (analiză, interpretare)

Subiectul X (5 puncte)

Identifică principalele componente ale mediului care ies în evidență, în fiecare dintre cele două imagini din țara care a făcut subiectul studiului de caz.

4.2. Ierarhizarea elementelor, fenomenelor și proceselor după caracteristicile geografice

Subiectul XI (5 puncte)

Ordonează procesele de degradare a mediului, în funcție de geosfera afectată.

4.3. Explicarea relațiilor între grupuri de elemente, fenomene și procese ale mediului geografic

Subiectul XII (10 puncte)

Explică cum se propagă efectul în celelalte componente ale mediului, stabilind relațiile de cauzalitate.

4.4. Identificarea soluțiilor de protecție a mediului geografic

Subiectul XIII (10 puncte)

Propune soluții la procesele de degradare a mediului aflate în discuție.

BAREM DE EVALUARE

Subiectul I: 7 puncte

1. mare/Marea Moartă, altitudine; 2. concentrație de sare (31,5 la mie); 3. Israel sau Iordania; 4. Sugestii: temperaturile ridicate/lipsa precipitațiilor/nuanța aridă a climatului tropical → evaporare intensă; 5. Sugestii: salinitatea ridicată → lipsa vieții → Marea Moartă.

Subiectul II: 5 puncte

Sugestii: formulări scurte de tip cauză-efect, pentru fiecare termen solicitat.

Subiectul III: 10 puncte

1. Tropicul de Nord; 2. B; 3. America/America de Nord; 4. pădurea ecuatorială; 5. ex: cămilă (dromader); 6. Marele Rift African; 7. creștinism; 8. New Delhi; 9. Sydney; 10. Polinezia.

Subiectul IV: 4 puncte

1. Uganda; 2. Japonia; 3. populația va crește; 4. populația va scădea.

Subiectul V: 6 puncte

Sugestii: Uganda este un stat african, sărac, bazat pe o agricultură de subsistență, cu o mentalitate specifică unei comunități tradiționale, comparativ cu Japonia, care este o țară dezvoltată, în care femeile sunt implicate activ în viața economică și socială a comunității.

Subiectul VI: 5 puncte

Ordinea descrescătoare: 1. Singapore; 2. Bahrain; 3. Egipt; 4. Canada; 5. Australia.

Subiectul VII: 6 puncte

Sugestii: observă modul în care s-a dezvoltat orașul-stat, pe verticală, cu zgârie-nori, cu cartiere de afaceri, ceea ce înseamnă investiții, un cost ridicat al prețului terenului etc.

Subiectul VIII: 6 puncte

1. Ecuatorul; 2. Peninsula Malacca; 3. Strâmtoarea Malacca; 4. Sugestii: transportul pe apă; strâmtoarea este ruta cea mai scurtă prin care resursele de petrol din Orientul Mijlociu, de exemplu, pot ajunge la marii consumatori asiatici etc.; 5. Sugestii: Singapore se află situat între trei regiuni populate din cele mai vechi timpuri (India, China, și ulterior, Indonezia), care oferă o piață de desfacere a mărfurilor colosală, întărind rolul de tranzit al micului oraș-stat; mentalitatea de tip asiatic etc. (5 x 3p).

Subiectul IX: 11 puncte

Sugestii: Singapore oferă un model de dezvoltare (economică și nu numai) în absența resurselor de subsol, utilizând inteligența resursei umane, favorabilitatea poziției geografice etc.

Subiectul X: 5 puncte

Exemple: aer, apă, om, activitățile economice ș.a.

Subiectul XI: 5 puncte

Exemple: aer – atmosferă – modificarea temperaturii prin numărul mare de aparate de aer condiționat ș.a.; apă – hidrosferă – poluarea cu plastic; om – antroposferă – afectarea calității vieții umane.

Subiectul XII: 10 puncte

Sugestii: efectul de seră contribuie la accentuarea procesului de încălzire globală → topirea ghețurilor → creșterea nivelului Oceanului Planetar → afectarea orașului-stat, care este situat pe țărm, în vârful Peninsulei Malacca; poluarea cu plastic a apelor marine → afectarea viețuitoarelor care trăiesc în ocean (de exemplu peștii și mamiferele marine pot înghiți plasticul), iar gastronomia bazată pe pește și fructe de mare este specifică în Singapore etc.

Subiectul XIII: 10 puncte

Sugestii: modificări legislative care să preîntâmpine degradarea mediului, schimbarea mentalității oamenilor prin educație etc.

Total: 90 de puncte
Se acordă din oficiu: 10 puncte

Programa școlară poate fi accesată la adresa: <http://programe.ise.ro>

ISBN: 978-606-528-461-6

6 420620 007496

www.cdpress.ro